

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ

MAKEDONYA EĞİTİM KURUMLARINDA OKUTULAN TARİH
KİTAPLARINDA OSMANLI İMAJI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şener BİLJALİ

Danışman
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ

ANKARA - 2007

Eğitim Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Şener BİLJALİ'ye ait "MAKEDONYA EĞİTİM KURUMLARINDA OKUTULAN TARİH KİTAPLARINDA OSMANLI İMAJI" adlı çalışma jürimiz tarafından Tarih Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

Üye:

Üye:

ÖZET

Bu araştırmada Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığının düz ve mesleki Liselerde okutulan Tarih kitaplarının incelemesi yapılmıştır. Burada ki inceleme tarih kitaplarında mevcut “ Osmanlı Devleti” hakkında yazılmış bilgilerin incelenip ortaya çıkan “Osmanlı İmajı”nın tespiti yapılmıştır. Bu çalışmanın önemi Makedonya da halen mevcudiyetini sürdüren unsurların kendi tarihi eğitim kitaplarında nasıl bir Osmanlı İmajı oluşturduklarındadır ve oluşmuş olan bu Osmanlı imajının Makedonya’daki unsurları hangi noktada birleştirmekte ve beraber yaşamak konusun da ne gibi rol oynamaktadır.Araştırma dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; araştırmaya ilişkin kurumsal bilgilere, problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, önemine, sayıtlarına ve konuyla ilgili araştırmalara, ikinci bölümde; araştırmanın hangi yöntemle yapıldığına, üçüncü bölümde araştırmayla ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Son bölümde ise sonuç ve öneriler açıklanmıştır.

Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Makedonya Cumhuriyetinde okutulan tarih kitaplarında, Türk tarihiyle ilgili bilgilerin sınırlı ve kıt oluşudur.
2. Tarih kitaplarında Osmanlı Devleti ile ilgili etnik meselelerde ki konularına ilmi araştırmalara dayalı olmamasıdır.
3. Makedonya Cumhuriyetinde tarih kitaplarında okutulan Türk ve Osmanlı tarihi ile ilgili bilgilerde pekte olumlu bir imajın ortaya çıkmamasıdır.

ABSTRACT

In this research it has made the observation about the books of the Republic of Macedonian Education Ministry which is taught in the Highschools and Industrial Highschools. It is determining the “Ottoman Image” in the History books by observing the written documents about the “Ottoman State”.

The importance of this study is how the elements, currently living in Macedonia does formed the Ottoman image in their historical education books and in which points does the formed Ottoman image unites the elements in Macedonia and what is the role in subject living together.

The research has performed in four parts. In the first part; institutional informations, problem state, problem proposition, inferior problems, purpose of the research, importance, counts, researches about the topic related to the research, second part; which method has used during the research, third part; evidence and comments related to the research.

In the final of the research it has reached on these evidences:

1. The informations about the Turkish history in the historical books in the Republic of Macedonia is insufficient and limited.
2. The subjects in the historical books, about the ethnical issues in the Ottoman State does not base on scientific researches.
3. The informations about the Turkish and Ottoman history in the historical books of the Macedonian Republic is not positive.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her safhasında ilgi ve engin bilgisini benden esirgemeyen, kendisiyle çalışmak gibi bir fırsata sahip olduğum için kendimi şanslı hissettiğim, örnek bir bilim adamı sıfatı ve kişiliğiyle hayatım boyunca kendime örnek alacağım danışmanım ve değerli hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ'e teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırma katkılarından dolayı Yrd.Doç. Dr. Bahri ATA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman beni destekleyerek buralara kadar gelmem için her şeyini feda eden, benim tarih okumamı, tarihi sevmemi sağlayan ve hayatımın yol göstericisi, bilgisi, ışığı olan çok değerli babama her şey için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Türkçe Tarih Kitapların Eksikliği Sorunu.....	3
1.1.2.M.C. Eğitim Sistemi Üzerine Genel Bilgi.....	4
1.1.3. Tarih Müfredat Programı İle İlgili genel Bilgi.....	11
1.2. İmaj Nedir.....	15
1.2.1. Zihinsel Algılama ve Sınıflandırma Süreçleri.....	18
1.3. Kimlik,İmaj ve Türk İmajı.....	19
1.3.1. Kim Bu Türkler.....	21
1.4. Araştırmanın Amacı.....	25
1.5. Problem Cümleler.....	25
1.6. Alt Problemler.....	26
1.6.1. Yadsıma Tekniği.....	26
1.6.2. Yanılma Tekniği.....	26
1.6.3. Belli Bir Olaya Sabitletme Tekniği.....	27
1.7. Tanımlar.....	27
1.8. Sayıtlılar.....	27
1.9. İlgili Araştırmalar.....	28

II. BÖLÜM

2. Yöntem.....	29
2.1. Araştırmanın Türü.....	29
2.2. Evren ve Örneklem.....	30
2.3. Verilerin Toplanması.....	30
2.4. Verilerin Çözümlemesi.....	30

III. BÖLÜM

3. Bulgular ve Yorumlar.....	31
3.1. Makedonya Tarih Kitaplarında Yadsıma Tekniğinin Kullanılışı...31	
3.2. Makedonya Tarih Kitaplarında Yanıltma Tekniğinin Kullanılışı.47	
3.3. Makedonya Tarih Kitaplarında Belli Bir Olaya Sabitlenme Tekniğinin Kullanılışı.....	52
3.4. Makedonya'daki tarih Kitaplarında Genel Osmanlı İmajı.....	62
3.5. Resimlerde Osmanlı İmajı.....	164

IV. BÖLÜM

4. Sonuç ve Öneriler.....	176
4.1. Sonuç.....	176
4.2. Öneriler.....	183

KAYNAKÇA	184
-----------------------	------------

EKLER

Ek. 1: Resimler.

Ek. 2: Müfredat Kopyaları.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo.1. Makedonya'daki Makedon'ca ilk okul eğitimindeki öğrenci sayısı	5
Tablo.2. Makedonya'daki Arnavutça ilk okul eğitiminde öğrencilerin sayısı	5
Tablo.3. Makedonya'daki Türkçe ilk okul eğitiminde okul, öğrenci ve öğretmen sayısı.....	6
Tablo.4. Makedonya'daki lise eğitiminde okul, öğretmen ve sınıf sayıları	7
Tablo.5. Makedonya'daki Arnavutça liselerde öğretmen, öğrenci ve sınıf sayısı	8
Tablo.6. Makedonya'daki Türkçe liselerde öğretmen, öğrenci ve sınıf sayısı	8
Tablo.7. Makedonya'daki,orta okul eğitimindeki öğrenci sayısı.....	9
Tablo.8. Makedonya'daki orta okul eğitimindeki farklı milliyetlerin öğrenci sayıları.....	9
Tablo.9. Üsküp üniversitesi öğrenci sayısı.....	10

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Cihan İmparatorluğu olan Osmanlı Devleti dünyanın üç kıtasına hakim olarak dünyaya eşi benzeri olmayan bir devlet yönetimi ve adalet anlayışı örneğini sergilemiştir. Günümüz demokrasilerinin bile bazı konularda ulaşamadıkları ve ulaşmak istedikleri hedeflere kolaylıkla ulaşmış ve bünyesinde barındırdığı, farklı din, dil, millet, kültürel ve sosyal dinamikleri bir şemsiye altında toplayarak dünyaya demokrasi ve hoşgörü dersini vermiştir. Bütün milletlerin farklılıklarına rağmen bir arada yaşayabileceklerini ispatlamış bir devletti Osmanlı Devleti. Bugün Osmanlı Devleti olmasa da yüzyıllarca bünyesinde barındırdığı üç kıtanın milletleri Osmanlıyı hep hatıralarında yaşatmaktadırlar. Bu hatıralara değişik zamanlarda farklı siyasi emellere alet etmek için müdahale edilerek Osmanlı devleti olması, yani hatırlanması gerektiği gibi değil de, bu emellerini gereği gibi hatıralara bir takım müdahaleler yapılarak Osmanlıya farklı bir yüz verilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmamızın gayesi eski Osmanlı coğrafyasındaki yeni devletleri ile bir anlaşmama platformunun oluşturulması gibi bir gayesi yoktur. Asıl gayemiz milletlerin hafızalarında gerçek Osmanlının tekrar yerleşmesi için bir zamanlar yapılan hataların nasıl düzeltileceğinin tespiti için küçük bir gayretten ibarettir. Bu gayretin modern ve demokratik çağın gereği olarak milletler arası ittifak ve işbirliğinin tesisi için, gereksiz ve gerçeklerden uzak kin ve nefreti aşıp ileriye

yönelik eski Osmanlı coğrafyasının yeni milletleri ile bir ortak anlaşma noktası bulmaktır.

1.1. Problem Durumu

Makedonya Cumhuriyeti'nde günümüzde ve tarihi süreç içerisinde çok farklı ve değişik kültürel geçmişe sahip milletler yaşamış ve yaşamaktadırlar. Doğal olarak her milletin kendine has tarihi geçmişi var ve bu geçmişin günümüze taşınması tarih ilmi sayesinde sağlanmaktadır. ¹ İşte burada Makedonya'daki her millet kendi tarihini anlatırken bazen tarihi delilere sadık kalarak bu işi gerçekleştirirken, bazı milletler ise tamamen efsane ve hikayelere başvurarak kendi tarihlerini oluşturmaktadırlar. ² Bu kendi tarih anlayışlarının oluşturulması esnasında Balkan milletlerinden çoğu „Ortak düşmana karşı savaşmak,, tarihi anlayışına dayalı bir tür tarih oluşturulmuştur. Buradaki ortak düşman Osmanlı İmparatorluğu olmaktadır.³ Makedonya'daki Arnavut, Makedon, Sırp ve hatta Türkçe tarih kitaplarında genel manada Osmanlı İmparatorluğu'nu dış düşman gibiymiş gösterme çabası mevcuttur, burada tipik bir tarihi kötüye kullanma sorunu ortaya çıkmaktadır.

Makedonya'daki tarih kitaplarında Osmanlı ile ilgili iki ana fikir oluşmuştur bunlarda, Osmanlı imajı ve Osmanlının etnik köken kavramı ana fikirleri.

Bir tarih kitabının yazılışı esnasında merkez olarak somut ve sırasıyla birinci, ikinci el gibi kaynakların kullanımıyla oluşmaktadır, fakat bu araştırmamız esnasında problemi oluşturabilecek diğer bir durumu tarih kitaplarındaki tarihi kaynakların, kaynakça veya dipnot usulü kullanılarak verilmeyişidir. Makedonya'daki Türkçe

¹ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

Hinsi MÜZÜRLİ:Historiya E Populit Shqioitar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor. (Tiran, 1996),s.90
Branko PANOV:İstoriya II,İzdaniye Na Prosvetno Delo. (Üsküp, 1996),s.118

² Rasim MUMİNOVİÇ: Fenomenologiya Sırpskog Genotsida (Sarayevo, 1994), s.15-20

Mehmet BEŞİKÇİ: Tarihi Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek, Türk Ekonomi ve Toplumsal tarih Vakfı.(İstanbul, 2001),s.28

³ Husamedin FERAY: Skica E Mendimit Politik Shqiptar, Logos A.(Üsküp, 1999),s.45-58

okuyan çocukların Türkçe tarih kitapları eksikliği sorununu da problem durumu başlığı altında inceleyebiliriz, aslında bu eksiklik tarih eğitim için önemli bir sorun da teşkil edebilir.

Bunlara paralel olarak Makedonya'daki tarihi müfredatlarındaki Osmanlı tarih dersinin kapsamı ve ne kadar verilmektedir, problem durumuyla ilgili düzenleme verilebilir.

1.1.1. Türkçe Tarih Kitapların Eksikliği Sorunu

Bu araştırmamızı yaparken bekli de en çok zorlandığımız mesele Türk tarih kitaplarında Osmanlı imajını incelemek olmuştur. Bu araştırmamızın zor olmasının sebebi kitaplardaki bilgiler ulaşamamak veya kitaplarda Osmanlıyla ilgili bilgi olmaması değil, bu araştırmayı yapacağımız kitapların olmaması. Araştırmam esnasında liselerde araştırmamı sürdürebilmem için kütüphanelerde olsun basım evlerinde olsun lise Türk dilinde tarih kitaplarına rastlamadım. Daha sonraki lise Türk öğretmenleriyle yaptığımız görüşmelerde öğretmenlerin verdikleri bilgilere göre liselerdeki Türk öğrencilerin Türkçe tarih kitapları olmamasından yakınmışlardır. Bunun için kendi imkanları dahilinde çözümler üretmeye çalışmaktadırlar. Bu ürettikleri çözümlere baktığımızda öğretmenlerin Makedonca tarih kitaplardan tercümeler yaptırıp öğrencilerine verdikleridir.

Kalkandelen'in(Tetovo) Sağlık Meslek Lisesi'nin tarih öğretmeni Sayın Arafat Arif Beyle yaptığımız görüşmede kendisi: Bizlerin Türkçe tarih kitaplarımız yoktur, bunun için eskiden Makedon tarih kitaplarından tercümeler yapıp idare ediyorduk. Fakat daha sonraları diğer bir sorunla karşılaştık, o da tercüme ettiğimiz

kitaplarda Osmanlı hakkında anlatılanlar pek de müspet olmadığının farkına varınca bu sefer ne yapacağımızı bilemedik. Bazen kendi yorumlarımızı katarak dersleri idare etmeye çalışıyorduk. Fakat daha sonraları diğer bir çare bulduk o da Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim gören öğrencilerimizden Türk tarih kitaplarını veya fotokopilerini getirtip böylece istediğimiz konuları seçip öğrencilere vermeye çalışıyorduk. Buna ilaveten internetin yaygılaşmasıyla da teknolojik nimetlerden faydalanalım dedik ve internet sitelerini tarayıp Osmanlı ve Türk tarihiyle ilgili bilgileri indirip öğrencilere tarih dersinde bilgi olarak vermeye çalışmaktayız demektedir.

Bu sorun halen bu gün de devam etmektedir. Biz bu araştırmamızı incelerken lise öğretmenlerinden pek fazla bir kaynak alamadık sadece Türkçeye tercüme edilmiş kitaplardan faydalanabildik.

1.1.2.Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Eğitim Sistemi Üzerine Genel Bilgi

Burada Makedonya Cumhuriyeti'ndeki günümüz eğitim sistemi üzerinde genel bir bilgi verilecektir. Bu bilginin veriliş amacı ise tezimizi incelerken Makedonya'daki eğitim durumu hakkında ne kadar bilgi sahibi isek, konuyu o kadar daha iyi anlamamız için verilmektedir. Bunun yanında ileride müfredat incelemesindeki, açıklamaları daha net anlamamıza zemin oluşturacaktır.

Tablo.1. Makedonya'daki Makedon'ca ilkokul eğitimindeki öğrenci sayısı

1997/98 - 1998/99	
İlkokullarda Makedonların sayısı	175.534 - 172.374 (-3.160)
Sınıfların Sayısı	7.043 – 7.060 (+17)
Öğretmenlerin sayısı	9.141 – 9.254 (+113)
İlkokullarda katılım oranı	%68.3 - %68

Tablo.2. Makedonya'daki Arnavutça ilkokul eğitiminde öğrencilerin sayısı

1997/98 - 1998/99	
İlkokullarda Arnavutların sayısı	74.122 - 76.099(+1977)
Sınıfların sayısı	2.886 – 2.968(+82)
Öğretmenlerin sayısı	3.571 – 3.677(+106)
İlkokullarda katılım oranı	%26.7 - %27.0

Türklerde İlkokul Eğitimi

Eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla ,1991de Makedonya kendi bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Makedonya Türkleri birçok alanda çeşitli sıkıntılarla karşılaşmaktadır.Ancak,hemen belirtelim ki en büyük sıkıntımız eğitim sorunudur.

1945-1999 yılları arasında Makedonya Cumhuriyeti'nin Devlet İstatistik Kurumundan alınan bilgilere göre Türkçe ilkokul eğitiminde okul,öğrenci ve öğretmen sayısı şöyle:

Tablo.3. Makedonya'daki Türkçe ilkokul eğitiminde okul, öğrenci ve öğretmen

1945/46 - 55 6.702 125
1946/47 - 65 7.280 123
1947/48 71 - 10.203 165
1948/49 71 - 10.722 165
1949/50 100 - 12.621 249
1950/51 100 - 12.493 237
1960/61 70 - 6.410 168
1970/71 55 5 - 617 203
1980/81 54 5 - 362 225
1992/93 54 5 - 172 289
1995/96 54 5 - 612 229
1998/99 55 5 - 990 249

I'inci Dünya Savaşı'ndan sonra yani 1945'ten 1949/50 öğretim yılına kadar ilkokullardaki öğrenci sayısı giderek artış gösterirken, 1951'den itibaren meydana gelen hızlı düşüşünün sebebi, 1952 yılında Türkiye'ye başlayan kitlevi göçtür.

1998/99 verilerine dayanarak, Makedonya Cumhuriyetinde ilkokulda okuyan toplam öğrenci sayısından (255.150) sadece (%2.2 veya 5.990) öğrenci Türkçe eğitim görebiliyor.Makedonya'daki demografik gelişmelere bakıldığında Türklerin 9500 ile 10.000 ilkokul öğrencisi olması gerekir.

Olmayışının sebepleri arasında:

- Makedonya Cumhuriyeti anayasası milliyetlerin ilkokul eğitimini ana dilleri üzerine yapılmasını garanti altına almasına rağmen, başta Doğu Makedonya olmak üzere, birçok yerlerde ilkokul sınıflarının açılmaması
- Bazı belediyelerde Türk aydınlarının bir bölümü çocuklarını Türk okulları yerine Makedonya'da Arnavut okullarına göndermesi v.b.
- Tüm Türk çocukları ilkokul eğitimlerini Türkçe dilinde almaları takdirde en az 130 öğretmenin işe alınması anlamına gelir.

Tablo.4. Makedonya'daki lise eğitiminde okul, öğretmen ve sınıf sayıları

1997/98- 1998/99	
Ortaokullarda Makedonların sayısı	71.990 - 73.566(+1576)
Öğretmenlerin sayısı	4.422 – 4.493(+71)
Sınıfların sayısı	2.315 – 2.359(+44)
Ortaokulların sayısı	90 - 92(+2)

Makedonya'da her millet kendi ana dili üzerine eğitimini sürdürmektedir, bu yüzden burada (Tablo.4.) da her milli mensubiyetin lise eğitimi hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo.5. Makedonya'daki Arnavutça liselerde öğretmen, öğrenci ve sınıf sayısı

1997/98 -1998/99	
Ortaokullarda Arnavutların sayısı	11.341 - 12.973(+1632)
Öğretmenlerin sayısı	692 755(+63)
Sınıfların sayısı	365- 414(+49)
Ortaokulların sayısı	21 22(+1)

Tablo.6. Makedonya'daki Türkçe liselerde öğretmen, öğrenci ve sınıf sayısı

1988/89 4 8 173 27
1989/90 2 4 102 19
1990/91 2 8 186 29
1995/96 4 12 445 72
1997/98 4 18 567 72
1998/99 4 20 584 80

Türkçe orta öğretimde 1988-99 yılları arası okul, sınıf, öğrenci ve öğretmenlerin sayısı yukarıdaki Tablo.6. verilmiştir.

Türk dili üzerine eğitim yapan liselerin sayısı 10 yıldır artış göstermemiştir.

Lise eğitimini Türk dili üzerine görmek isteyen Türk çocuklarına anayasaya uyup imkan tanındığında, liselerdeki Türk öğrencilerin sayısı 1300 ile1500 civarında olur.Bu da, 50 lise hocasına iş imkanı sağlama manasına gelir.

Tablo.7. Makedonya'daki,ortaokul eğitimindeki öğrenci sayısı

Makedonya Cumhuriyetinde Ortaokul öğrencilerinin toplam sayısı	84.059 87.420
Makedonlar	71.990 ya da %85 73.566 ya da %82
Arnavutlar	11.341 ya da %13 12.973 ya da %15
Türkler	567 ya da %0.6 584 ya da %0.6

Tablo.8. Makedonya'daki ortaokul eğitimindeki farklı milliyetlerin öğrenci sayıları

Makedonlar	1.250.000 %7
Arnavutlar	450.000 %2.9
Türkler	87.000 %0.65

Makedonya'da Lise Eğitimi:

.C. Üsküp “Kiril ve Metodiy” üniversitesinde ortalama olarak 35.000 talebe eğitim görmektedir.Bunlardan Türklerin sayısı 411 veya %1.3.

Ders veren hocaların (öğretim üyesi ile araştırma görevlileri) toplam sayısı 2.309.Bunlardan üniversitede ders veren Türk hocalarının sayısı 16 veya %0.7.

Üniversitede 1999 yılına kadar toplam olarak 4.121 kişi yüksek lisansını tamamlamıştır.Türklerin sayısı 6 veya % 0.2.

Üniversitede 1999 yılına kadar toplam 1.296 kişi doktora yapmıştır.Türklerin sayısı 5 veya%0.4.

Türk kadrolarının çoğu yüksek lisans ve doktora eğitimlerini yurtdışında

yapmışlardır.(Belgrad,Priştine,İstanbulv.b.)

Şu anda doktora sahibi olan Türk kadrolarından 7 kişi vardır.Bunlardan 4'ü Edebiyat, 2'si Tarih ve 1'i Dişçilik Fakültesi.

Şu anda yurtdışında (genelde Türkiye'de) yüksek lisans ve doktora öğrencileri var.

Tablo.9. Üsküp üniversitesi öğrenci sayısı

Makedon	31.095 %88
Arnavut	1.916 %6
Türk	411 %1.3S
Sırp	666 %2.1
Ulah	329 %1.1
Diğerleri	457 %1.5
TOPLAM	34.824 %100

Yukarıda Tablo.9. Makedonya'daki Üsküp Üniversitesinde toplam üniversite talebelerinin sayısı ve milliyetlere göre kayıt oranları verilmiştir.

1.1.3. Tarih Müfredat Programı İle İlgili genel Bilgi

Makedonya Cumhuriyeti'nde tarih dersi liselerde düz ve meslek liseler olmak üzere iki ana lisede eğitim verilmektedir. Bu liselerin, meslek sağlık liselerindeki tarih müfredatlarına baktığımız zaman sadece ilk iki yılda tarih derslerinin verildiğini görmekteyiz. Düz liselerde ise dört yıllık olmak üzere tarih dersleri verilmektedir. Burada meslek liselerini anlatmamın sebebi, Makedonya'da son 10 yıla kadar Türklerin dört yıllık, iki yıl tarih dersinin görüldüğü meslek lisesi ve dört yıllık, dört yıl tarih dersinin verildiği düz olmak üzere iki tane doğru dürüst liseleri vardı.

Verilen tarih müfredatlarında Makedonya'da Türkçe, Arnavutça ve Makedonca tarih dersi müfredatlarını ihtiva etmektedir. Makedonya Cumhuriyetindeki her milletin kendi dilinde okuma hakkı olduğu gibi her milletin de kendi dilinde ve kendi tarihini okuma hakkına sahip bulunmaktadır. Makedon öğrencileri Kendi tarihlerini Makedonca okudukları gibi, Türk ve Arnavut öğrencileri de kendi dillerinde ve kendi milletlerinin tarihini okumaktadırlar.

Buraya kadar her şey normal gözükürken araştırmamız esnasında Türk öğrencileri ve türk tarihini okumaları açısından önemli gördüğüm bir mesele üzerinde durmak istiyorum.

Makedonya'daki Türk öğrencileri kendi tarihlerini okumak için iki yönden birtakım sıkıntılara maruz kalmaktadırlar.

Birincisi Makedonya'daki Türk öğrencilerin kendi dillerinde okuyabilecek doğru dürüst tarih ders kitapları bulunmamaktadır. Var olan tarihi kitapların ise

yaptığımız araştırma sonucu Makedon dilinden doğrudan Türk diline tercüme edilerek kullanılmaya çalışıldığına şahit olduk.⁴

Makedonya'daki tarih hocalarının bizlere verdikleri bilgilere göre kendilerini internet veya Türkiye'de okuyan öğrencilerden Türk tarihini ilgilendiren konuların kitapların veya fotokopilerini getirterek var olan açığı telafi etmeye çalışmaktadırlar. Diğer taraftan ise Arnavut ve Makedon öğrencilerinin kendi dillerinde okuyacak kitap ve diğer gereçleri mevcut bulunmaktadır.

Diğer bir sıkıntı ise Makedonya'daki Türk öğrencilerin tercüme edilerek okutulmaya çalışılan tarih ders kitaplarında az da olsa Osmanlı hakkındaki oluşturulmuş menfi imajın okuldaki Türk hocaların ve öğrencilerini rahatsız etmektedir. Zaten tarih müfredatına baktığımızda Osmanlı ve Türk tarihinden pek fazla bahsedilmemektedir.

Bunun devamında yukarıda verilen tarih müfredatların tetkikine geçmeden önce burada şunu önemle vurgulamak isterim ki aşağıda verilen bilgilerin kaynağının araştırmamızın gereği taradığımız Arnavutça, Türkçe ve Makedonca tarih kitapları oluşturmaktadır.

Tarih müfredatındaki tarih derslerinin Makedonya'nın eğitim sisteminde normal liselerde dördüncü sınıfa kadar okutulduğunun, fakat sağlık ve buna benzer liselerde iki yıl tarih dersinin okutulduğu görülmektedir. Tarih müfredatındaki tarih konularının arasında Osmanlı ve Türk tarih ile ilgili yedi tarihi başlık altında toplanarak incelenmektedir. Bütün liselerde okutulan tarih derslerinde tarih okuyan

⁴ Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo.(Skopje, 1996),s.38
Traykovski ALEKSANDAR: Tarih Sınıf VII, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975),s.43

öğrencilerin toplam yedi konuda Osmanlı'yı öğrenip anlamaya çalışmaktadırlar. Bu yedi konu şöyle dizilmiştir:

- Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu.
- Osmanlı Devleti'nin Yükselişi.
- Osmanlı Devleti'nin Çöküşü.
- XIX yüzyıldan XX yüzyılına kadar Osmanlı Devleti'nin Durumu.
- XIX yüzyılı ile XX yüzyılları arasında Osmanlı Devleti.
- Osmanlı İdaresi Altındaki Makedonya'nın Durumu.
- Genç Türkler Devrimi ve Makedonya.

Genel olarak bu verilen konulara baktığımızda Osmanlı Devleti'nin anlaşılması için yeterli bir yer kapladığını söyleyemeyiz. Bunun böyle olmasının sebebi tarihi müfredatta Osmanlıyla ilgili verilen konuların sadece azlığından değil, konuların sınırlandırılması ve var olan konuların içinde Osmanlının hangi tarafının alınıp yansıtılması ve oluşturulmak istenilen imajın verilmesidir.

Müfredattaki konulara bir bütün olarak baktığımızda tarihi konular antik çağlardan başlatılıp XX.yüzyılların başlangıcına kadar getirilmiştir. Fakat araya serpiştirilen Osmanlı konularının neredeyse hiçbir yer kaplamadığını görmekteyiz. Bu verilen Osmanlı konularının çoğunun bile Makedon veya Balkan milletlerini ilgilendiren kısımlarına vurgu yapılarak verildiğini, bu konuların içeriğini araştırdığımızda fark ettik.⁵

Eğer sırasıyla fazla teferruata girmeden tarihi müfredatında zikredilen Osmanlıyla ilgili konulara bakacak olursak şu sonuçları ortaya çıktığının göreceğiz:

⁵ Bu araştırma tezin asıl konusunu oluşturan Makedonya'daki eğitim sisteminde okutulan Tarihi kitaplarının incelenmesi sırasında gördüğümüz konulardan ve içeriklerinden yola çıkılarak bu sonuca varılmaktadır.

Birinci sınıflar için hazırlanmış tarihi müfredat konularındaki Osmanlıyla ilgili konularda Osmanlı Devleti'nin kuruluşu; Osmanlı Devleti'nin yükselişi; Osmanlı Devleti'ni çöküşü ve XIX. yüzyılları arası ile XX. yüzyılları arası Osmanlı Devleti'nin durumu konularına dışardan baktığımızda az da olsa Osmanlı ile ilgili bir bilgi verdiği zannedilmektedir, fakat bu konuların içeriğine daldığımızda Osmanlı Devleti'nin kuruluş, yükseliş ve çöküş dönemleri zikredilirken konuların objektifliğinden ziyade ön yargılı ve yargılayıcı bilgiler verilerek konuların izahına gidilmektedir.

Bazı yerlerinde her ne kadar Osmanlı Devleti'nin durumundan bahsedilmeye gayret edilse bile yine de Osmanlının o dönemlerde Balkan milletlerine uyguladığı politika ve baskıdan bahsedilerek Osmanlının durumu izah edilmeye çalışılmaktadır.

Diğer bir meselede tarihi müfredatındaki konuların XX. yüzyılının başlarına kadar getirilmesine rağmen müfredatın içinde var olan tüm tarih konularında son dönem Osmanlı kısmını ihtiva etmesine rağmen neredeyse Osmanlıdan hiç bahsedilmemektedir.

Osmanlı Devleti'nden bahsedilen konularda bile Osmanlıya subjektif bir açıdan yaklaşarak izah edilmeye çalışılmıştır. Yukarıda Arnavut, Türk ve Makedon tarihi kitaplarında Osmanlı imajı incelenirken Osmanlının Balkan milletlerine yaptıkları baskı, zulüm ve işkencelerden yola çıkılarak Osmanlıdan bahsedilmeye çalışılmaktadır.

Bir diğer mesele ise tarih müfredatındaki Osmanlıyla ilgili konuların genişliğine baktığımızda, yani kitaplardaki Osmanlı ile ilgili konuları tek tek incelediğimizde pek fazla yer kaplamadıklarını görmekteyiz. Bu konularda sadece yüzeysel ve kıt bir Osmanlı tarihi anlatılmaktadır. Zaten bunun yukarıda zikredildiği

gibi dört yıl lise eğitim süresince Osmanlı tarihi konulu başlıklar sadece yedi başlık altında kısıtlı ve subjektif bir yargıyla anlatılarak verilmeye çalışılmaktadır.

Bütün bu tarih müfredatındaki Osmanlı bilgileri ile Makedonya’da yaşayan Türklerin Osmanlıyı tarih ders kitaplarından ziyade internet ortamında bunu öğrenerek telafi etmelerine itebilir. Çünkü internet ortamında daha teferruatlı ve istenilen bir Osmanlı bilgi bankasıyla karşılaşmaktadır.

1.2. İmaj Nedir

İmaj, zihinlerdeki çağrışımlar, hisler, tutumlar ve izlenimler ile bunların olumlu/olumsuz değerlendirmelerinden oluşur; akla gelen özet-resim ya da sembolik anlamdır. Bir ürünün teknik özellikleri ne olursa olsun, sembolik anlamı, teknik özelliklerinin nasıl algılandığını ve rakipleri arasındaki tercihleri etkiler.

Sembolik anlam, pek çok unsurdan ve bir nesnenin, ülkenin benzerleriyle ya da rakipleriyle kıyaslanmasından oluşan bir bütündür. Bu unsurlar birbiriyle ilişkili olarak zihinsel bir ağ oluşturur ve birbirlerini etkiler. Bu zihinsel ağ ya da imaj ölçülebilir.

Ve bu ölçümler imajın nasıl değiştirilebileceği hakkında fikir verir. Türkiye'nin, 660 Batılı (110 Amerikalı ve 550 Avrupalı -Alman, Hollandalı, İngiliz, Fransız, Danimarkalı, İsviçreli) üniversite öğrencisinin zihnindeki imajı ölçülmüştür.

Kapsamlı bir şekilde imaj ölçebilmek için özgün bir yöntem geliştirilip kullanılmıştır. Önce 11 Akdeniz ülkesinin birbirine ne kadar benzediği ve bu 11 ülkeye karşı tutum ölçülmüş ve sonra Türkiye'yle ilgili çağrışım, görüş ve duygular

ile Türkiye'ye en çok benzeyen ülkelerin hangileri olduğu ve benzerlik nedenleri irdelenmiştir. Ayrıca, izlenimler ve sembolik anlamlar, "Türkiye'yi bir insan olarak hayal etseniz, gözünüzde nasıl bir insan canlanır?","Bu kişinin görünümü nasıl olurdu?","Nasıl yaşardı, neler yapardı, ne ürünler kullanırdı, nelere inanırdı, nasıl bir kişiliği olurdu?","Bu insanla nasıl bir ilişkide bulunurdunuz?" gibi kişileştirme sorularıyla derinlemesine irdelenmiştir.

İmaj konusunda bugün değişik felsefe ekolu hocaları aynı anlamı içeren imaj kavramları üzerine durmuşlardır.

Bunlardan bazılarına bakalım:

İmaj, duyu organları ile algılanmış olan şeyin zihindeki iz veya hayali,bir nesnenin yapılmadan önceki tasarımı demektir.⁶ İmge, dış dünyadaki nesnelerin zihinsel resmi, kopya ya da tasarımı;gerçek ya da gerçek dışı bir şey ya da olgunun zihindeki tasarımı;var olan şeylerin zihinde oluşan sureti;resimsel niteliği olan tasarım;zihnin,duyusal bir niteliği yada dış dünyada var olan bir şeyin kopyasını,duyusal uyarıların yokluğundan meydana getirmesi sürecinin ürünü olan zihinsel nesne. Zihinde bir imgenin oluşması algı sonucu olabileceği gibi daha sonra bir algıyı düşünmek,çağrıştırmak,bir şeyi imgelemede kurmak yoluyla da olabilir.⁷

Diğer bir imge tanımı ise: Bir nesneyi doğrudan doğruya yeniden tanımaya yarayacak bir biçimde göz önüne seren şey,duyu organları ile algılanmış olan bir şeyin somut yada düşüncel kopyası.⁸ Buraya kadar verilen tanımları merkez olarak

⁶ Hayri BOLAY: Felsefe Doktrinler ve Terimler Sözlüğü, Burak Matbaacılık (Ankara, 1996),s.191

⁷ Ahmet CEVİZCİ: Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları (İstanbul, 1999),s.462

⁸ Bedia AKARSU: Felsefe Terimleri Sözlüğü, İnkılap Yayınları (İstanbul, 1998),s.104

alırsak imaj niteliğindeki sosyal olguların, bir toplumsal gerçeklikten çok o gerçeğe ilişkin olarak tasarlanmış ortaklaşa birer zihinsel kurgu olduğu söylenebilir.

Bir duyumdan kalan iz, bir duyumun sağladığı ve o duyumun ortadan kalktığı da varlığını sürdüren biçimsel öge. Bir durumun zihinde yinelenmesiyle ortaya konulmuş olan ve gerçeklikte karşılığı olan veya olmayabilen sunum. İmgelemenin ortaya koyduğu her çeşit ürün. İmge iki ayrı kaynaktan var oluşunu kazanır, imge önce dış dünya nesnelerinin algıyla gerçekleşen basit bir sunumdur. Dünyayla dokunuşmamızda ortaya çıkan ve içi dolu olmayan ilk bilgi veya taslak da diyebiliriz ona. Algıda belirlenen bu taslak kavramsal düşüncenin temelini oluşturur yada daha başka bir değişle imgeler kavramların ilksel biçimleridirler. Elbette her sunum kavrama dönüşmez ya da kavramın oluşumunda katkıda bulunmaz. Bir sunumun bilince katılabilmesi onun üst algıda belirlenmesiyle olasıdır yoksa elbette bizim dünyayla her dokunulmamızın basit bir düzeyde de olsa bir bilgi alış verişi düşünülemez. Bilince çıkmayacak kör algılar vardır. İkinci olarak imge imgelemenin doğrudan doğruya yarattığı olarak vardır. İmgelem herhangi bir gereksimle yada boş edimle her hangi bir şey tasarlandığında imge oluşmuş olur. Ben bir kırk kulaklı, kırk kuyruklu canavar düşünmüş olabilirim yada mimar yeni bir yapı tasarlayabilir. Buna göre dış kaynaklı imgeleri duyumsal imge ve imgelerin ürünü olan imgeler zihinsel imgeler diye ayrılırlar.⁹ İmaj ilimle uğraştığımızda anlamının konseptinin izah edilişidir.¹⁰

Türkiye imajının bu denli olumsuz oluşunun tüm nedeni Batılıların bilgisiz, hatalı,

⁹ Afşar TİMUÇİN: Felsefe Sözlüğü, İnsalcı Yayınları:50(İstanbul, 1998),s.169

¹⁰ Howard CAYGILL: A Kant Dictionary, Blackwell Publishers (İngiltere, 1996),s.245

peşin hükümlü veya kötü niyetli görüşleri değildir. Olumsuz imajın başlıca sebepleri, doğal zihinsel algılama ve sınıflandırma süreçleri, tarih, medya ve Türkiye'nin iç gerçekliğidir.

1.2.1. Zihinsel Algılama ve Sınıflandırma Süreçleri:

Algılamada seçiciliğin doğal sonucu olarak stereotip oluşur. Dünyayı kendi istek, amaç, beklenti ve değerlerimiz doğrultusunda "görürüz." Bir konuyla ilgili görülüp duyulabilecek her şeyi değil, aralarından bazılarını, seçerek, algılarız. Bir şeyi hatırlarken, akla otomatik olarak sembolik anlam, değer ve inançları içeren yerleşik çağrışımlar gelir. Bu çağrışımlar, geniş ve karmaşık anlamları kestirme yoldan özetleyerek ifade eden stereotipik bir resimdir. Stereotip, beklentiler doğurur ve algılamada çarpıtmaya yol açar, gerçeklik, beklentiler çerçevesinde ve beklentileri doğrulayacak biçimde seçilerek ve yorumlanarak, algılanır. Başkalarını değerlendirirken kullanılan biz-diğerleri kıyaslaması karikatürize edilmiş bir izlenim oluşturur. Algılamadaki tahrif, hem diğerleri'nin farklılıklarının hem de o biz'in benzerliklerinin abartılması ile değerlendirmede yanlılık içerir. Diğerleri beklentilere uygun olarak, karikatürize edilerek ve gerçeklerle her zaman bağdaşmayan bir şekilde değerlendirilir. Kendimiz için kabul görmeyen özellikler yansıtılarak başkalarına atfedilir. Kendi değerlerimizi üstün görürüz, tercih ederiz. Başkalıktaki farklılık, sadece farklılık olarak değil, daha kötü, daha değersiz görülür: "Bu toplum bizden farklı ve biz iyi olduğumuza göre farklı olan bizim zıddımızdır, yani daha kötüdür" şeklinde bir bilinçaltı değerlendirme oluşur. Az tanınan toplumlarla ilgili izlenimler, genel sınıflandırmalara dayalı olarak oluşturulur. Batı-Doğu gibi bir sınıflandırma ve Doğu'nun (başka) algılanmasındaki

tahrif, toplumlar arasındaki benzerlik/farklılık ve güç ilişkileriyle yakından ilgilidir. Doğu-Batı gibi bir sınıflandırma aynı zamanda bir sıralamadır ve değerlerden bağımsız değildir. Kimliği oluştururken yapılan biz-başkaları kıyaslaması ve farklılaştırılması, Batı-Doğu bağlamında oryantalizm diye adlandırılan olguyla örtüşür. Oryantalizm, Batı'nın Doğu'yu kendinin tersi, kendinde beğenmediği unsurları yansıtan bir ayna olarak görmesidir. Başka olan (Batılı ve Hristiyan olmayan) olumsuz ve güvenilmez olarak addedilmektedir: eğer Batı normal, güçlü, hakim, üstün, gelişmiş, doğru ve erdemli ise, Doğu bunların zıddıdır; anormal, zayıf, aşağı, gelişmemiş, hatalı/sapkın ve erdemsizdir.

1.3. Kimlik, İmaj ve Türk İmajı

Kişiler ve toplumlar „, ben / biz,, diyerek yaratırlar ötekileri. Aynı süreçle ötekiler de beni veya bizi yaratırlar öteki olarak. İşte bu ilişkiye göre Romalı şair Terence, '' Ben ötekiyim demişti; kişiden gayri herkes kişiye öteki dediğine göre bireylerden, kişilerden oluşan bir toplum, topluluk yada dünyada, herkes kendisine özüne ben diyor, ama kendisinden gayrisi da aynı kişiye,öteki diyor.

Demek kişi hem kendi hem de ötekidir aynı zamanda. Bu ikilem insanın sosyal bir varlık oluşundan kaynaklanır. Böylece kişinin kendi kimlikleri ve de ötekilerin onunla ilgili imajları vardır.Bu bağlamda kişinin kimliği ile imajı birbirine bağlıdır. O kişi var olmasaydı kimliği olmayacağı gibi, imajı da olmazdı.Bu gerekçeyle, kişinin ya da toplumun kimlikleri ile imajları karşılıklı olarak bağlıdır, ama özdeş değildirler. Hatta kim olduğunun bilmeyenler, aramaya başlayanlar zaman

zaman kimliklerini ötekilere karşı olmakla dile getirirler. Ben „, Demokratım,, demez, faşizme karşıyım der; Ben „, kapitalistim demez,, komünizme karşıyım der.

“Kişiyi (ötekiyi) nasıl bilirsin kendi gibi” sözü öteki bağlamında geçerli değildir; çünkü bizler çoğunlukla ötekini kendimizden farklı ve kimliğimizi benlik tasarımıımızı ötekilere karşı algılarız.¹¹

İslam dünyasını araştıran Gellner şu deyimini yaygınlığına ve evrenselliğine değinmiştir:

Kardeşime karşı ben,

Yeğenimize karşı kardeşim ve ben,

Dünyaya karşı kardeşim, yeğenimiz ve ben,

Herkesin herkesçe karşı olduğu görüldüğü bir alemde, kişi ve toplum kendini merkeze ve biraz da yüksekçe bir yerlere koyar; kendi varlığını ötekilerden üstün görür ben/biz veya etnosentrizam böyle oluşur.

Özetle, ben-biz algısı, kimlik seçimi, ötekilere karşı ya da karşılıklıdır. Karşılılık da bir anlamda karşıtlıktır; dostluk bozulunca düşmanlığa karşıtlığa dönüşür ve öylece kalır.¹²

¹¹ Boskurt GÜVENÇ: a.g.e.,s.174

¹² Boskurt GÜVENÇ: a.g.e.,s.174

1.3.1. Kim Bu Türkler?

İranlı İranlıdır; Mısırlı Mısırlıdır; Çinli Çinlidir de Uzakdoğu'daki Altaylar'dan yola çıkıp batıya doğru yaklaşık iki bin yıldır sürekli göçen, yer değiştiren Türklerin kim olduğu, yerleşik ötekilerce hep sorulmuş ve sorgulanmıştır.¹³

- Doğulu mu, batlı mı ?
- Asyalı mı, avrupalı mı?
- Göçebe mi, yerleşik mi?
- Köylü mü, kentli mi?
- Asker mi, sivil mi?
- Ordu mu, millet mi?
- Yaban(Barbar) mı, uygar mı?
- Türk mü, müslüman mı?
- Beizden mi, öteki mi?

Dünyada Türk imajı ya da kendi başına imaj dendiğinde, imajın içeriden yada dışarıdan inşa edilen bir sürece tabi tutulduğunu söylemek mümkündür. Eğer imaj oluşturmada inşa edilen bir sürecin varlığı öncülümüz doğruysa, bu süreç içinde semboller, icat edici anlayışlar başrolü oynayacaktır.¹⁴

Ayrıca Cumhuriyet dönemi ile birlikte medeniyet bazında bir kırılma yaşayan gelenek, geçmiş ve kültürünün hem kendi içinde, hem de dışarıya ve ötekine karşı yeni bir imaj gereksinimi duyduğunu söylemek olasıdır. Bu itibarla dünyada Türk imajı dendiğinde böyle bir açılımın iki boyutlu olduğunu de ifade ederiz. Cumhuriyet

¹³ Boskurt GÜVENÇ: a.g.e.,s.175

¹⁴ Mithat BAYDUR: Dünyada Türk İmgesi, Her Yerde Olmak Hiçbir Yerde Olmamak.(İstanbul: Kitap Yayınları-83, 2005),s.169

öncesine kadar giden ve tüm bir Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ dönemlerini kapsayan Osmanlı imajı ve Cumhuriyet sonrası Türk imajı olarak iki aşamanın farklı tezahürleri veçhelerde analiz edilebilir.¹⁵

Cumhuriyet sonrası Türk imajının en önemli dinamiği laikleşme politikalarında görülebilir. Burada, yine yukarıda işaret ettiğimiz gibi, semboller ön planda yer almıştır. Örneğin, laikçilik sembolik olarak şapka ve kıyafet devrimi, batı müziği, batı takvimleri ve Latin alfabesinin kabul edilmesi, metrik sisteme geçiş, Soyadı Kanunu ve ezanın Türkçeleşmesi gibi meselelerle gündeme gelmiştir. Bu noktada değerli bir siyaset bilimcimizin işaret ettiği gibi, bu tür düzenlemelerin „gelenegin icadı,, sürecinden ne denli farklı olduğu açıktır.¹⁶

İmaj oluşturulurken sembollere gerek duyulmakta, semboller içinde icat ve inşa edici bir süreç doğal olarak kendini göstermektedir. Yalnız bu süreçte gelenek, geçmiş ile süreklilik oluşturan bir şekilde icat edilmemiş, aksine geçmiş ile kopuş, tarihsel bir kırılma yaşanmıştır.¹⁷

Kuşkusuz cumhuriyetin yepyeni bir imaj oluşturmada beslendiği süreç pozitivizmdir.

Buradan hareketle cumhuriyet epistemolojisinin en önemli tezahürü ortaya çıkardığı aşırı gerçekçi iklimidir. Yine bu epistemolojinin en önemli özelliği, geçmiş ile kopuşu imgeleyen inşa edici zihniyettir; zira arzu edilen yeni imaj modernizye tutunma çabasıdır. Ancak burada önemli olan modern imaj, modern fikirlerden daha önemli olmuştur.¹⁸

¹⁵ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.169

¹⁶ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.169

¹⁷ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.169

¹⁸ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.170

Özellikle 1942'den sonra ve Granada'nın düşmesiyle Avrupa'nın İslamiyet'e karşı bakış açısı değişti. Artık amaç Avrupa'nın İslam'la birlikte karşısına çıkan siyasi güce ve oluşturduğu hegemonyaya set çekmektir. Tehlike artık Avrupa'nın doğusundan gelmektedir ve bu tehlikenin yeni ismi Türklerdir.¹⁹

İngiliz papaz Knolles 1603'te General History of the Turks'u (Türklerin Genel Tarihi) yazar ve kendi deyimiyle „Dünyaya halihazırda dehşet saçan Türkleri” anlatır. Şekspir'i Othello'nun ağzından „Başı sarıklı, zarar veren Türk „der.”²⁰ Kuşkusuz, batı için bu tehlike sadece dini değil askeri ve dolayısıyla da siyasi bir tehlikedir ve nihayet artık Batı için, Türk denilen kişi, Deccal'ın ta kendisidir. Nitekim Luther'in nezninde Deccal iki açılımlı bir felakettir: Papa ve Türkler. Hatta Luther için Türkler,, Tanrının gazabı,, dır. Bu bağlamda, İslam yada Türkler veya Osmanlı, Avrupa'nın ticari ortağı ama dinen rakibi, siyaseten de hasmıdır. O halde onu siyasi düzlemde alaşağı etmek, yüzyıllar boyunca Avrupa'nın kolektif kimliğinin bir gereği olmuştur.²¹

Avrupa'ya Avrupalılığını dikte ettiren, yaşatan Edgar Norin'in dediği gibi, kimliğinin sınırlarını ve niteliğini belirleyen İslam'ın ta kendisidir. İki din, iki yaşam biçimi karşı karşıya gelmiş ve Hristiyan Avrupa bu tarihsel ve varoluşsal davasını güderken, kendi galibiyetini ve zaferini ilan etmek istemiştir.²² Amerika'da 1933; 1951; 1969 yılları arasında yapılan araştırmalara göre bazı imajlar değişmemiştir; Zenciler tembel, Çinliler geleneğe bağlı, Almanlar bilimsel, Amerikalılar materyalist,

¹⁹ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.170

²⁰ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.170

²¹ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.171

²² Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.171

İngilizler soğuk, Türkler ise zalim ve saldırgandır, sonuçları çıkmış ve devam etmiştir.²³

Türkiye 1951’de Kore’ye asker gönderdi. 1952’de NATO’ya girdi. San Fransisko Konferansı’ndan sonra BM’ye üye oldu. Avrupa Konseyi üyesi oldu, 1963’te Ankara Anlaşması imzalandı. Soğuk savaş yıllarında, Batının salâhı için, Sovyet ordularını Anadolu topraklarında karşılamak ve Batı’nın toparlanma sürecini sağlayabilmek amacıyla, Sovyet ordularının Anadolu’da hiç olmazsa üç gün oyalayabilmek uğruna, Batı için fedailiğe soyundu. Ancak geçmişten gelen ve Batı’da inşa edilmiş imaj demek ki kolay değişmiyor; zira bir kurama göre, imaj ve ön yargılar siyasal, kültürel ve ekonomik çalışmalarla beslenir, büyür ve gelişirler. Bir diğer unsur da, herhalde genelde kitle iletişim araçlarının halkın beklentisine uygun yayın yapılmamasıdır.²⁴

Biliyoruz ki imaj bizatihi zaten gerçeğin ta kendisi değildir. Öyle anlaşıyor ki, imaj ötekinin algılayabildiği dinamikler çerçevesinde kurgulanmaktadır. Bellek bütünlüğünü sağlamış, iç barışını tesis etmiş, dünya ile barışık, geçmişinden utanmayan , ileriye umutla bakabilen bir dinamik, imajını dışarıda kendi kurgulatabilecektir.

²³ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.171

²⁴ Mithat BAYDUR: a.g.e.,s.171

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Makedonya liselerde okutulan Türkçe, Makedonca, Arnavutça, Sırpça tarih kitaplarında okutulan konuların araştırılması sonucunda ortaya çıkacak “ Osmanlı Devleti’yle İlgili İmajın” araştırılmasıdır.

Araştırma öncelikle lise tarih kitaplarının tek tek ele alınarak Osmanlı Devleti’yle ilgili verilmiş bilgilerin dikkatlice incelenmesi ve bu bilgilerin gerçeklerle ne kadar uyduğu, bilgilerin kaynak güvenilirliği ve hangi kaynaklara göre yazıldığının tespit edilmesiyle varsa, yanlış bilgilerin ortaya çıkartılmasıdır. Bunun yanında tarihi müfredatlarının incelenmesi sonucunda Türk tarihinin Makedonya’da ne kadar ve ne şekilde verildiğinin tespit edilmesi gibi amaçları ihtiva etmektedir.

1.5. Problem Cümleler

Makedonya Cumhuriyeti’ndeki, Makedonya Eğitim Bakanlığının izni ve Makedonya Tarih Enstitülerinin onayı ile Türkçe, Arnavutça, Makedonca, Sırpça lise tarih kitaplarındaki tarih konularında “ Osmanlı İmajının “ ve tarihin nasıl ve ne yönde kullanıldığının belirlenmesi. Sonuçta bunların günümüz Makedonyasında etkisi var mıdır ?

Araştırmada yukarıdaki temel probleme bağlı olarak aşağıdaki alt problemler araştırılmıştır.

1.6. Alt Problemler

Burada araştırmamızdaki Makedonca, Türkçe, Arnavutça, Sırpça ve Boşnakça tarih kitaplarındaki ‘‘Osmanlı İmajı’’ konusunda alt problem olarak, tarihi kötüye kullanma teknikleri incelenecektir. Bu teknikler üst başlık olarak verilirken, hangi ders kitabı, yazarı hangi metinle ve resimle bu tekniği nasıl kullanılıyor, açıklanacaktır. Genelde tarihi kötüye kullanımda beş teknik vardır. Bizim bu araştırmamızda sadece üç teknik mevcut olduğundan aşağıda üç teknik üzerinde durulacaktır.

1.6.1. Birinci Teknik:

Makedonya Tarih Kitaplarında Yadsıma Tekniği Kullanılmıştır

Yadsıma açık bir tarihi olgunun yadsınması, geçmişin izlerini gizlemeyi veya bu izler silinemiyorsa, gerçek anlamlarını arpıtmayı ya da mümkün olan durumlarda yanıltıcı hale getirmeyi içerir.

Bu tekniğin araştırdığımız tarih kitaplarının neredeyse her yerinde mevcut olduğunu görmekteyiz.

1.6.2. İkinci Teknik:

Makedonya Tarih Kitaplarında Yanıltma Tekniği Kullanılmıştır

Yanıltma tekniği, yanıltma, sahte kanıtlar, sahte metinler, görüntü çarpıtma, maddi kanıtların tahrifi gibi sahte şeyler yaratarak yapılabilir. Araştırmamızda Makedonya’daki tarih kitaplarında bu yolun da kullanıldığını görmekteyiz.

1.6.3. Üçüncü Teknik:

Makedonya Tarih Kitaplarında Belli Bir Olaya Sabitlenme Tekniği

Kullanılmıştır

Belli Bir Olaya Sabitlenme, Burada çarpıtma, başka bir olayı unutturmak ya da haklı göstermek için belirli bir olaya sistemli odaklanmakla yapılmıştır.

Bu araştırmamızda bekli de en çok bu metodun kullanıldığı görülmüştür.

1.7. Tanımlar

Bu başlıkta araştırmada geçen temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Ders Kitapları: Her türlü ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim,kurs ve kurumlarda kullanılacak olan, konuları eğitim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacıyla kullanılan basılı eserlerdir (Ceyhan ve Yiğit, 2003:147).

Öğretim Programı: Bir dersin özel hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için yararlanabilecek öğretme ve öğrenme etkinliklerin amaca elverişli bir sıra ve düzen içinde veren kaynaktır (Kayabaşı ve Tan 2002:12).

1.8. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıda sıralanan sayıtlar kabul edilmiştir.

1. Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğru ve geçerlidir.
2. Araştırılan tarih kitapları resmi izinle onaylanmıştır.

1.9. İlgili Araştırmalar

Bu başlıkta araştırma konusu ile benzerlik gösteren ilgili araştırmalar özetlenerek sunulmuştur.

Feray’ın (1999) “Skica E Mendimit Politik Shqiptar” incelemesinde Balkanlarda ’ki Arnavut milleti hakkında değerlendirmede bulunurken, incelemenin büyük bir kısmında ayrı ayrı başlıklar adı altında Osmanlı İmajı ile ilgili bilgi vermektedir. Bu bilgilerde Balkanlardaki milli unsurların Osmanlı’ya bakış açılarının siyasi, sosyal ve ekonomik yönlerinin araştırılarak objektif bir bakış açısıyla değerlendirildiğini görmekteyiz.

Todorova’nın (1995) “ The Otoman Legasy In the Balkans, The Balkans “ adlı eserinde Balkan devletlerin Osmanlı hakkındaki dini ve milli bakışını vurgulayarak, Balkanlarda’ki Osmanlı, Türk-Müslüman imgesi üzerinde durarak aydınlatıcı bilgiler vermektedir.

Karpatın (2000) ” Osmanlı ve Dünya “ ile ilgili eserinde Osmanlının Balkanların yanında tüm dünyada Osmanlı üzerinde, tarihi bir seyir içerisinde oluşturulan imajının güzel bir araştırılması yapılmıştır. Bu eser Batı aleminin dini,ekonomik, kültürel ve siyasi açılardan Osmanlıya bakışlarını inceleyerek Osmanlı İmajının oluşumunu ve ne şekilde geliştiğini dile getirmiştir.

II. BÖLÜM

2.Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın yürütülmesinde izlenen yöntem (araştırmanın türü) araştırmanın evreni ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi gibi konulara yer verilecektir.

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma tamamen literatür tarama modeline girmektedir,şöyle ki Makedonya'daki tarihi kitaplarının tamamına ulaşabilmek ve ulaşılan kitapların titizlikle incelenmesi. Bunun yanında tarih lise müfredatına ulaşarak müfredattaki Osmanlı Tarihi başlığı altındaki derslerin incelenmesi yapılacaktır,burada Osmanlı Tarihine ne kadar yer verilmiştir. Bu araştırmadaki amaç Makedonya'da yaşayan Osmanlı kültür dairesindeki unsurların kendi tarihlerinin devlet tarafından nasıl ve ne kadar öğretiltiğini araştırmaktır.

Burada Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Makedon Milli Eğitim Bakanlığının öngördüğü lise tarih müfredatının ve buna binaen Makedonya'nın bünyesindeki liselerde okutulan ve resmi olan tarih kitaplarının incelenmesini oluşturmaktadır. Başlangıçta objektif, subjektif veya önyargı (sterotip) oluşturulmadan Makedonya'daki lisede okutulan tarih kitaplarını dört kategoriye ayırarak incelenmeye tabi tutulacaktır. Bu incelemedeki dört kategori şunlardır:

- a. Makedonların okuduğu tarih kitaplarının incelenmesi
- b. Türklerin okuduğu tarih kitaplarının incelenmesi
- c. Arnavutların okuduğu tarih kitaplarının incelenmesi
- d. Boşnakların okuduğu tarih kitaplarının incelenmesi

Bu inceleme esnasında bu dört dilden Türkçeye bizzat inceleyen tarafından tercüme edilip takdim edilecektir. Burada diğer bir yöntemin de bu tarih kitaplarının

incelenmesi yapılırken Yugoslavya ve bugünkü Makedonya Cumhuriyeti devletinin tarih kitaplarını göz önüne alınarak yapılması öngörülmektedir. Bunun yapılmasının amacı eski ve yeni dönemlerde Osmanlıya bakış ve Osmanlı imajının oluşumu ve gelişimidir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Makedonya Cumhuriyeti'ndeki eğitim sisteminde okutulan, Yugoslavya'dan günümüze kadar süreci kapsayan tarih kitapları oluşturmaktadırlar.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmamızı verilerinin toplanması Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Lise tarih kitapların toplanmasıyla başlamaktadır. Bu kitaplar iki kademedede toplanılmıştır. Birinci kademedede günümüz Makedonya liselerinde okutulan kitapların okullar bünyesindeki kaynaklar kullanılarak toplanılırken, ikinci kademedede ulaşılamayan ve Yugoslavya dönemine ait kaynakların bulunduğu Makedonya çapındaki kütüphanelerden kaynaklar toplanarak temin edilmiştir. Bunun yanında bu kitapları basan yayıneviyle irtibata geçip yeni çıkan kaynaklara da ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmamın müfredat kaynakları ise lise hocalarından temin edilerek, veri toplanma işi halledilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen verilerin, öncelikle Arnavutça, Makedonca, Sırpça, Boşnakça gibi dillerden tercüme yapılmıştır. Daha sonraları her dildeki tarih kitapları tek tek incelenerek Osmanlı İmajları ortaya çıkarılmıştır. Sonra bu çıkarılan Osmanlı İmajları Bilgisayar Ofis Word Programı sayesinde bir araya getirilip bir

bütün haline dönüştürülmüştür. Bu verilerin disiplinli olabilmesi için, tez yazım şablonu kullanılarak sonuca varılmıştır.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde Osmanlı İmajı ile ilgili incelenen tarih kitaplarının tümü verilmiştir. Bu incelenen kitapların bir de yorumları eklenerek bu bölüm tamamlanmıştır.

3.1. Makedonya Tarih Kitaplarında Yadsıma Tekniğinin Kullanılışı

Birincisi: Tarih kitaplarındaki Osmanlı İmparatorluğu'nun etnik yapısı meselelerinde, yazarlar Osmanlı=Türk; Osmanlı=İslam ve Osmanlı= Feodal imajını ortaya çıkartıp bunu üzerinde durarak, Osmanlı'nın çok kültürlü ve çok dinli yapısını çarpıtarak Balkan milletlerin ortak düşmanı haline getirmek için yadsıma tekniği daha fazla kullanılmıştır.

Makedonya eğitim kurumlarında okutulan tarih kitaplarında Osmanlı imajı araştırmamızın devamında tarih kitaplarını incelerken, bu kitaplarda Osmanlı imajının yanında Osmanlı ve Türk kavramlarının hangi manada ve hangi şekilde kullanıldığı da incelemeye tabi tutulmuştur. Bu incelemenin amacı bu tarih kitaplarında Osmanlı ve Türk kavramlarının yerel tarihçiler tarafından nasıl algılandığı ve bu algılamanın tarih kitaplarına nasıl yansıdığıdır.

Burada tarih kitapların Osmanlı başlığı altındaki metinler teferruatlı bir incelemeye tabi tutularak ortaya Osmanlı-Türk kavramlarının anlatımı şekli çıkartılmaktadır.

Bu araştırmamızın sonucunda Osmanlı ve Türk kavramlarının milli ve dini bir ereve içine konularak bir tür Osmanlı-Türk kavramları oluşturulup okuyuculara verilmeye çalışıldığına, ve buna binaen Osmanlı Devleti’nin sosyal yapısını tahlil etmeye çalıştıklarına şahit olmaktayız. Bu araştırmayı yaparken Makedon ve Arnavut kitaplarındaki Osmanlı-Türk kavramların tahlili ayrı ayrı incelenerek buraya sunulmuştur.

şimdi bu kitaplarda yapılan araştırmalar sonucunda Osmanlı-Türk kavramlarının anlatım şekillerine sırasıyla göz atlım:

Makedon Tarih Kitaplarında Osmanlı-Türk Kavramı:

Makedon tarih kitaplarında Osmanlı kavramını Türk kavramıyla eř değer olarak verildiğini incelenen Makedon tarih kitaplarında görmekteyiz. Makedon yazarlar tarih kitaplarının her yerlerinde bir meseleyi anlatırken “*Osmanlı Türkleri*” ifadesini kullanarak, Osmanlıyla Türk kavramalarını ayırtmadan vermeye çalışmışlardır. Osmanlının kurucuları Türk milletininde olduğu nerdeyse her kitapta Osmanlı Devleti’nin kuruluşu incelenirken vurgulanmıştır. Burada bir Türk kurucu *Türk* etnisitesinden bahsedilerek Türkler kavramına yer verilmiştir. Buna paralel olarak Osmanlı askerinden bahsedilirken de “*Türk askerleri*” kavramları da kullanılmıştır. Bu kitaplarda Osmanlıların Türk olduğu ve Osmanlı Devlet’ini ve askerinin Türk unsuru oldukları anlatılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı = Türk : Bu kitapların çoğunda Osmanlı Devleti'nden bahsedilirken *Türk Devleti*, *Türk Hükümrânlığı* ve *Türk hükümdarı* kavramları kullanılmıştır.²⁵ Bu kavramlardan Osmanlıya Türk milletinin kurup yönettiği bir devlet anlayışı çıkarmaktayız. Osmanlının Türk kavramıyla eşdeğer kullanımı. Bu kitapların nerdeyse % 70 inde *Türk* kavramı kullanılmaktadır.

Türkler, Osmanlılar: Bir diğer kavram değerlendirmesinde ise yazarların bazı yerlerde Osmanlı, bazı yerlerde ise Türkler kavramı kullanılmıştır. Bunun nedenini araştırdığımızda ise ortaya şu sonuç çıkmaktadır:

Yazarlar tarafından devlet ve yönetim ile ilgili kısımlarında, yani söz konusu devletin tarif edilmesi ve yönetim yapısının anlatımında *Osmanlı* kavramı kullanılırken; asker ve ahali tarif edilirken *Türk* kavramı kullanılmıştır.

Burada Osmanlı ve Türk kavramlarının devlet, idareci kesimi ahali ve askerden ayırtmak için ayrı kullanılmıştır. Osmanlı devlet idaresinde Türk unsuru dışında unsurların varlığından dolayı Osmanlı kavramı kullanılmış. Ahali ve askerin ise tamamen Türk unsuru olduğu kanısının sonucunda Türk kavramını kullanmıştır.²⁶

Osmanlı İmparatorluğu: Bu tarz kavramın Makedon tarih kitaplarında çoğu yerinde de kullanılmaktadır. Yazarlar bu kavramı yukarda zikredilen ayrı ayrı iki kavram yerine burada birleştirerek bir *Osmanlı İmparatorluk* anlayışını

²⁵ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pocatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988)

Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.77

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986)

²⁶ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pocatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.92

vermektedirler. Buradaki bu tarz Osmanlı İmparatorluğu kavramını Osmanlının çok uluslu devlet olmasını belirtmek için vermişlerdir. Verilmek istenen mesaj ***Osmanlı İmparatorluğu = Çok uluslu*** devlet kavramı.

Moğol = Türk: Bu kavrama araştırma yaptığımız sadece tek bir Makedon tarih kitabında rastladık. Burada Osmanlı devletinin kurucularını ***Moğol*** olarak göstererek vermeye çalışılmıştır.²⁷ Moğol kavramı sadece Türklerin ataları olarak kullanılmış, devamında Osmanlı kavramı kullanılmaya devam edilmiştir.

Arnavut Tarih Kitaplarında Osmanlı-Türk Kavramı:

Osmanlı = Müslüman: Bazı Arnavutça tarih kitaplarında Osmanlı kavramının Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan İslam dinine mensup olan ***Müslümanların***(bunların milli kimlik farklılıklarına aldırmadan) Osmanlıyı oluşturduklarını ve bu yüzdendir ki bu kitaplarda Osmanlı = Müslümanlar kavramı kullanılmıştır.²⁸ Osmanlı kavramını tarihçiler devlet bünyesinde bulunan Müslüman unsuru anlatmak için kullanmışlardır.

Türk = Müslüman: Yukarıdaki kavram anlamına benzeyen bir diğer yorum ise yukarıda Osmanlı kavramı verilirken, burada ise bu kavramın yerine ***Türk*** kavramı konulup Türkler denildiğinde Müslümanlar anlaşılmaktadır yorumu verilmiştir. Osmanlının Balkanlardaki bünyesinde ihtiva ettiği Müslüman unsurların

²⁷ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.77

²⁸ Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994)

tümüne **Türkler** kavramı kullanılmıştır.²⁹ Bu tarz yorumun en bariz tecellisi ise bugün bile halen Balkanlardaki Boşnaklara Avrupalılar tarafından **Türkler** denmesi örnek olarak verilebilir.

Türk; Türkler: Bazı kitaplarda Osmanlı kavramı yerine Türk veya Türkler kavramı kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nin yerine Türk Devleti tabiri kullanılmıştır, Osmanlı sadece konunun başlığında verilirken içeriğinde **Türkler, Türk Devleti, Türk Askeri veya Türk** kavramları kullanılmıştır. Osmanlı kavramını sadece bir devlet ismi olarak kullanılırken, devletin kurucu, yönetici ve vatandaşların çoğuna **Türkler** kavramının kullanıldığına şahit olmaktadır.³⁰

Türkiye Devleti: Arnavutça tarih kitaplarının bazı yerlerini incelerken Osmanlı Devleti yerine Türkiye Devleti kavramın da kullanıldığına şahit olmaktadır.³¹

Türk Tarih Kitaplarında Osmanlı-Türk Kavramı:

Osmanlı = Türk: Türk tarih kitaplarının çoğu yerinde Osmanlı-Türk kavramlarının paralel olarak zikredildiğini görmekteyiz. Burada **Osmanlıların Türk** olduğuna, **Türklerin Osmanlı** olduğu zikredilmektedir.³² Türk milletinin Osmanlıyı teşkil ettiği, fakat diğer unsurların da varlığı inkar edilmemektedir. Osmanlı Devleti'nin açıklanması yapılırken,, **Türk-Osmanlıların** kurdukları devlet,,

²⁹ Seyyid. M. DİKEN:a.g.e.,s.67

³⁰ Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.117

³¹ Ali HADRI: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57

³² Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo.(Skopje, 1996)

denilmektedir. Osmanlı anlamının devlet kurucusu Osman'dan alındığı ve bunun bir isim olduğu yorumu yapılmaktadır. Fakat devletin temelini Türkler olduğu zikredilmiştir.

Türkler: Burada kullanılan kavram Osmanlı yerine *Türk* veya *Türkler* kavramıdır. Osmanlı kavramı yerine Türkler kavramı kullanılmıştır. Yukarıda Arnavutça tarih kitaplarındaki *Türk; Türkler* kavramının incelenmesinde gördüğümüz açıklamayı burada da aynısını görmekteyiz.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'da kurduğu adalet ve nizamın kendi dini, milli ve çok kültürlülüğüne borçludur. Bunu sayesinde Balkanlarda yüzyıllarca tutunabilmiştir, diğer bir deyişle Balkanların bu farklı dini, kültürel ve etnik farklılıklarına kendi din ve kültürel farklılığını katarak ortaya daha güzel bir imparatorluk çıkartmıştır. Balkanlar'da yaşayan yerel gayri müslim ahaliye kendi din ve ırksal hürriyetlerini sağlamış ve saygı duymuş bir imparatorlukta Osmanlı İmparatorluğu.

Makedonya'daki Makedonca, Türkçe, Arnavutça, Sırpça tarih kitaplarının incelenmesi esnasında bu kitaplarda Osmanlı milli imajı yanında Osmanlının dini imajına da önem verildiği sonucuna vardık. Değişik kaynaklarda Osmanlının dini yapısına değinilerek çoğu zaman farklı bir Osmanlı İslam imajı vurgulanmıştır. Bu yazılanlar Balkan tarihçilerinin bir kısmının Osmanlıya dini kurallarla yönetilen devlet olarak baktıklarının sonucuna vardık.

İncelediğimiz tüm kitaplardan Osmanlıya atfedilen İslam imajının ince bir incelemeyle tespit ederek Makedonya'daki tarih kitaplarında Osmanlı- İslam imajı başlıklı ayrı bir araştırma ortaya çıktı.

Makedonya'daki ve Balkanlardaki müslim veya gayri müslim milletlerin, Osmanlı denildiği zaman akla ilk gelen mesele Osmanlının İslam devleti yani dini bir devlet olduğudur. Günümüzde dahi Balkan Müslüman unsurlara Osmanlıyı anlatın denildiği zaman ilk duyacağımız mesele Osmanlının ne kadar büyük bir İslam devleti olduğudur. Bu kaide Müslümanların yanında Hristiyan ahalinin kafasındaki Osmanlıda da aynısıdır, onlara da sorulsa Osmanlı İslam devletidir daha doğrusu Osmanlı dini bir devlettir diyecekler.

Bizim araştırmalarımız da bunu göstermektedir. Tarih kitaplarında Osmanlı İmparatorluğu imajının en meşhuru Osmanlının dini(İslam) temellere dayalı bir devlet olduğu imajıdır. Tarih kitaplarının neredeyse her birinde birkaç cümle dahi olsa muhakkak bu imaj üzerinde vurgu yapılmıştır.

Tarih kitaplarında Osmanlının kuruluştan itibaren İslam dininin esaslarına göre kurulduğu zikredilmektedir. Tarih yazarları Osmanlının bir İslam devleti olduğu imajının üstüne basa basa vermeye çalışmışlar.³³

³³ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.77

Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergijshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000),s.254

Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptare,Shtetia Botuese E Lıbrit Shkollore. (Tirane, 1996),s.49-50

³³ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.76

Branko PANOV:Historia III,Prosvetno Delo (Skopje,1996),s.159

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.76

Risto DİNEV; Yordan DİMEVSKI; Trpko PANGOVSKI; Tsvetan VELİÇANSKI: Istoriya II, Prosvatno Delo.(Skopje, 1974),s.3

Dimitar MİTKOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Aleko KORVEZİROSKI: İstoriya III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.90-91

İncelenen kitaplarda Osmanlı İmparatorluğunun İslam dinini sadece halkın indinde yaşattığı değil, devletin İslam dini temellere dayalı bir anlayışla kurulduğu zikredilmektedir. Bu da Osmanlının kuruluş itibariyle teokratik bir yapıya yani İslami bir devlet teşkilatına sahip olduğu ortaya atılmaktadır. Çoğu kitapta bu bariz bir şekilde vurgulanmıştır:

Osmanlı doğduğunda baskın bir şekilde her kurumu İslam dinine adapte olmuş bir şekilde doğmuştur ve Osmanlı İslam devletidir.³⁴ Osmanlıyı dini kurallarla yönetilen,teokratik temeller üzerinde kurulmuş bir tür devlet olduğu teorisini vererek tamamen dini kurallarla daha doğrusu şeriat kanunlarına göre bir Osmanlı devlet yönetimi imajını görmekteyiz. Bu tarz bir imajın anlayışının mevcudiyeti Balkanlarda bugün bile yaşayan yerel gayri müslim ahaliye de sirayet ederek her fırsatta bu unsurların akademik veya normal sosyal hayatlarında Osmanlı meselesi tartışıldığı zamanlarda kafalarındaki yerleşmiş bu tarz radikal İslam Osmanlı devleti imajını ortaya koyarak bunu çoğu meseleye nokta-i istinat olarak kullanıp böylece Osmanlının yapısını ve Balkanlarda yürütmüş oldukları politikaları değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar.

Diğer bir tarih kitabında, ki bu kitap Makedonya'daki medresede(İmam Hatip) okutulan kitaplarda rastlanmaktadır İslam imajı şu şekildedir: Seyyid. M.

Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994),s.31

Mirkro ZESEL:İstoriya za II klas Gimnazija, İzdavacko Pretpriyatije Prosvetno Delo.(Skopje, 1956),s.223

Barbara YELAVIÇ: Istoriya Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.45

³⁴Branko PANOV: Historia III,Prosvetno Delo (Skopje,1996) ,s.119

DİKEN'E göre³⁵ Türkler İslam gücüyle askeri güçlerini birleştirerek eşi olmayan, İslam sancağını taşıyarak büyük ve yenilmez bir imparatorluk kurmuş.

Yazar Osmanlının kuruluşu ve kurucuları olarak Türklerin olduğunu ve bu milletin İslam'ın bayraktarlığını sırtına alarak kurduğu bugün bile misali olmayan Osmanlı Devlet imajıyla karşı karşıya kalmaktayız.

Osmanlı Türk imajının yanında İstoriya II Gimnaziya tarih kitabında Türklük imajıyla paralel olarak İslam Osmanlı imajını da oluşturmuştur. Osmanlı Devleti'ni kurucu unsurunun İslam dinine mensup olması Balkan ve Makedonya tarihçilerinin Osmanlıya Türkçü yanında İslamcı imajını doğurmuştur.³⁶

Diğer bir tarih kitabında ise Osmanlı İmparatorluğunun teokratik yapısının daha ağır bastığını ve Osmanlının dini temellere dayalı şeriat kanunlarıyla yönetilen bir İslam devleti olduğunun altını çizmiştir.³⁷

Osmanlı İmparatorluğu kuruluştan itibaren bir İslam devletiydi ve İslam kurallarına göre yönetilmiştir.³⁸ Bu ve buna benzer iddialar incelenen tarih kitaplarının neredeyse her birisinde mevcuttur ve yukarıda zikredildiği gibi Osmanlı İslam İmparatorluğu imajı tüm bu tarih kitaplarında mevcuttur.³⁹

³⁵ Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994), s.10

³⁶ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975), s.78

³⁷ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pecnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988), s.77

³⁸ Barbara YELAVIÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999), s.45

³⁹ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975), s.78

Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSKİ; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986), s.75

Aleksandar STOYANOVSKİ; İvan KANTARCİEV; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pecnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988), s.77

Barbara YELAVIÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999), s.45

Peki Osmanlının bu tarz bir imajına tarih kitaplarında vurgu yapılmasının Makedonya ve Balkanlara neler kazandırıp, kaybettirecektir?

Başta Osmanlının İslam İmparatorluğu olması şimdiye dek araştırdığımız kitaplarda her fırsatta Osmanlının yerel Hristiyan ahaliye yazarlara göre yaptığı katliam, baskı, zulüm gibisinden icraatlar⁴⁰ ister istemez doğrudan doğruya Osmanlının İslam dinine göre teşkilatlandığına göre İslam dinine de mal edilmesi de söz konusudur. Bu da ileriki safhada Balkanlarda yaşayan Müslüman unsuruna karşı büyük bir nefret ve antipati duyulmasına neden teşkil edecektir. Bu gibi nedenleri Bosna ve Kosova gibi savaşlarda Sırp ırkçıların her fırsatta dile getirdiklerine herkes şahit olmuştur. Bu da Balkanlarda dini bazda bir nefretin doğmasına neden teşkil edecektir. Bu birinci bir neden diğer bir neden de Balkanlarda günümüzde yaşamakta olan Türk unsuruna oluşturdukları bu Osmanlı İslam imajından dolayı bir öfke ve nefreti doğurmaktadır ve günümüz Türk nüfusuna karşı büyük ve tehlikeli bir önyargının teşekkülüne müsebbiptir.

Bu oluşturulmuş İslam Osmanlı imajının Osmanlıda kuruluşundan itibaren varlığının yanında incelenen bazı tarih kitaplarında dini gereği yapılması gereken savaşlardan ve bu savaşların getirdiği yıkımlardan bahsedilmiştir. Bir tarihçiye göre

⁴⁰ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Lirrit Shkollor. (Tiran, 1996), s.50-51

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967), s.103

Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III, Prosvetno Delo (Skopje, 1996), s.95

Toena BOTİMET: Historija E Popullit Shqiptar I, Akademia Shkencave E Shqiprise Institutsioni I Historise. (Tiran, 2000), s.376

Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI; Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s.94

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo. (Skopje, 1986), s.76

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo. (Skopje, 1986), s.122

“Osmanlı İmparatorluğu kurulurken en baştan Kutsal Savaşlara dayalı bir teşkilatlanmaya gitmiştir” diye zikretmektedir.⁴¹ Tarihçinin burada açık olarak neyi kastettiği belirtilmemişse de bizim bundan anladığımız yanlış yorumlanmış bir cihat meselesi mevcuttur.

Osmanlı- İslam imajının bir diğer ayağının Osmanlının kuruluştan itibaren bir İslam devleti olmasının yanında bünyesindeki İslam’ı Balkan topraklarına nasıl yaydığı meselesi oluşturmaktadır. Bu mesele de incelenen tarih kitaplarında Kolonizasyon başlıkları adı altında incelenmiştir. Osmanlının İslam Devleti imajının yanında İslam’ı yayma meselesi de pek de müspet bir sonuca bağlanmamıştır. Her ne kadar tüm tarih kitaplarda bu mesele böyle lans edilmese de çoğu yerde Osmanlının İslam’ı zor kullanarak yaydığı zikredilmiştir:

Ali HADRİ’e göre⁴² Osmanlının bu bölgelere İslam’ı daha fazla yayıp her tarafa serpmesinin sebebi bu inanç sayesinde işgalin kolaylaşmasından dolayındı.İslam genelde asil Arnavutlar arasında önce yayılacaktı daha sonraları diğer avam tabaka tarafından kabul edilecekti.Bu tarz yoruma diğer kitapta da rastlamıştık.⁴³ Yazar devamında İslam’ın Arnavutlar arasında yayılma metodunu anlatırken şöyle bir yorum kullanmıştır:Osmanlı Türkleri İslam’ın yayılmasında askeri bir baskı uygulamadılar, fakat ekonomik ve siyasi baskıyı kullanarak sağladılar.⁴⁴

⁴¹ Barbara YELAVİÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.45

⁴² Ali HADRİ:a.g.e.,s.76

⁴³ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptare,Shtepia Botuese E Librit Shkollore. (Tirane, 1996),s.49-50

⁴⁴ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.76

Osmanlının Balkanlarda ve bilhassa Arnavutlar arasında İslam'ın yayılmasını anlatırken cebir ve zorlama unsurunu araya koyarak anlatmaya çalıştığını görmekteyiz. Branko PANOVA'a göre⁴⁵ Osmanlının ilk fetihleri zamanlarında Arnavutlar arasında Hristiyan dini dominant bir rol oynamaktaydı, bu dominantlığın mezhebini Katolikler oluşturmaktaydılar. İslam dinini ilk önce Arnavut aristokratları kabul edecektiler, XVI yüzyılına gelindiğinde Osmanlılar İslam'ı zorla kabul ettirmeye başlayacaklardı. Burada zorla bir tür din değiştirme politikası imajını vermektedirler. Bu mesele bazı katı Arnavutlar tarafından her fırsatta Osmanlı zorla bizi Müslüman yaptı oysa biz Hristiyan kalsaydık ne güzel Avrupa ile bir olurduk gibisinden dile getirmektedirler.

Osmanlının zorla İslam'ı kabul ettirme nedenine gelirsek yazar şu yorumu yapmaktadır: Osmanlı sultanı emirlerine itaat eden bir Arnavut nüfusunun oluşmasını sağlamak olduğunu dile getirmektedir.⁴⁶

Bir diğer tarihçinin yorumu daha da ilginçtir, tarihçiler her fırsatta İslam'ın Balkanlara yayılışını muhakkak baskı ve bir nedene bağlamak zorunluluğunun hissetmiş veya istemişlerdir ve bağladıkları nedenlere baktığımızda pragmatik nedenler ön plandadır.

İşte bu nedenlerden biri: Risto DİNEV'E göre⁴⁷ Osmanlı Balkanlarda sıkı bir İslamlaştırma siyaseti yapıyordu bunun amacı mümkün mertebe Müslüman yaparak toprakları daha iyi yönetmek ve fazladan devlete Müslüman yapmaktı diye zikretmektedir. Aynı tarihçinin Osmanlının İslam dinini yayması meselesi hakkında diğer bir yorumu da şöyle:

⁴⁵ Branko PANOVA: Historia III, Prosvetno Delo (Skopje, 1996) ,s.159

⁴⁶ Branko PANOVA: a.g.e.,s.159

⁴⁷ Risto DİNEV; Yordan DİMEVSKI; Trpko PANGOVSKI; Tsvetan VELIÇANSKI: Istorija II, Prosvatno Delo.(Skopje, 1974),s.3

Risto DİNEV'E göre⁴⁸ Osmanlı Balkanlarda sıkı bir İslamlaştırma siyaseti yapıyordu bunun amacı mümkün mertebe Müslüman yaparak toprakları daha iyi yönetmek ve fazladan devlete Müslüman yapmaktı. Burada zikredilen yapmak kavramı karşı tarafın isteyerek bir şeyi "kabullenmesinin "yerini almamaktadır, burada istediğini her ne pahasına olursa olsun kabul ettirmektir.

Bu mesele hakkında yazdıklarımıza bakacak olursak ve yukarıda Osmanlı İslam İmajı meselesine de sorduğumuz soruya benzer bir soruyu bu meseleye binaen de soracak olursak :

Osmanlı İmparatorluğunun İslam dinin Balkanlara yayarken zorlama kullanmıştır gibisinden verilmeye çalışılan imajı günümüz Balkan milletlerine neler getirmektedir?

Başta şunu zikretmeliyiz ki Osmanlının Balkanlarda İslam'ı kabullendirme adı altında baskı gibi metotları kullanmıştır imajı Balkanlarda yaşayan Hristiyanların,Müslümanlara ve dolayısıyla Osmanlı varisi günümüz Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı tarihsel bir tür kin ve nefretin oluşmasına neden olabilir bu da Balkanlarda dinler arası önyargının oluşmasını tetikler.

Diğer bir mesele de Osmanlı zamanında İslam'ı kabul eden birtakım milletlerin yeni nesillerinin milliyetçi havanın vermiş olduğu coşku ve oluşturulmakta olan bu imajla kendilerini kimlik bunalımına sürüklerken, yanlış fikirlere kapılmalarını sağlayabilir. Bu da Balkanlarda huzur ve istikrar dengesinin bozulmasına sebeptir.

⁴⁸ Risto DİNEV; Yordan DİMEVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Tsvetan VELİÇANSKİ: Istorija II, Prosvatno Delo.(Skopje, 1974),s.3

Buna benzer üçüncü bir sıkıntı da Balkanlarda yaşayan Türk unsuruna (ki bu unsurun neredeyse tamamı İslam dinine mensup) karşı yukarda zikredildiği gibi öfke ve önyargının vücut bulmasına sebep olabilir.

Araştırmamız gereği incelediğimiz tarih kitapları iki bölümden oluşuyordu bu da geçmişteki yani Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti dönemi tarih kitapları ve günümüz Makedonya Cumhuriyeti tarih kitaplarını oluşturmaktaydı. Bu iki dönem tarih kitaplarındaki Osmanlı imajı araştırmamız sonucunda ortaya Osmanlı-Feodal imajının çıkmasını sağlamıştır. Bu tarz bir imajın Yugoslavya dönemi ile günümüz Makedonya Cumhuriyeti dönemi arasında paralellik oluşturduğu ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu paralellik Osmanlı- Feodal imajında ortaya çıkmaktadır. İncelenen tüm tarih kitaplarının sonucunda bu tarz yani Osmanlı-Feodal imajı, her iki dönem tarih kitaplarında mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır. Osmanlı- Feodal imajını Yugoslavya döneminden günümüz tarih kitaplarına aktararak Osmanlı Devleti'ne bir tür feodal, feodalite devleti gözüyle bakılmaya çalışılmıştır. Bu tarz bir Osmanlı imajının neredeyse incelenen tüm tarih kitaplarında rastlanılması mümkündür.

Tarih kitaplarındaki Osmanlı-Feodal imajını her yerde benzerlik arz etmesinin yanında sadece farklı yorumlarla zikredildiğine şahit olmaktadır.

Başta tarih kitaplarının yazarlarının Osmanlı-Feodal imajı meselesinde mutabık olduklarını görmekteyiz, bu tarihçilere göre Osmanlının feodal bir devlet teşkilatlanmasına sahip olduğu zikredilmektedir.⁴⁹ Fakat Osmanlı Devleti'nin feodal

⁴⁹ Aleksandar STOYANOVSKI; Ivan KANTARCİEV; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.75
Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi: Tarih Notları.(Kalkandelen, 1997),s.5

teşkilatlanmayı kendi bünyesinden değil de fethettiği topraklardaki devletlerden kopyalayarak bir bütün haline getirdiği iddiası öne sürülerek tarih kitaplarında zikredilmeye çalışılmıştır. Bu tarih kitaplarında Osmanlı'nın feodaliteyi Bizans İmparatorluğu'ndan kopyalayarak güçlendirdiği tezi daha baskın gözükmektedir. Bu tezlere göre Osmanlı Devleti fethettiği yerlerdeki devletlerin feodalitelerini yabana atmayıp kendi feodal anlayışlarına dahil edip güçlenmesini sağladıktan sonra ortaya güçlü bir Osmanlı feodalitesinin doğmasını sağlamışlardır diye iddia edilmektedir.⁵⁰ Bunun belki tersi diğer bir iddia ise Osmanlının kuruluşundan itibaren feodal yapıya sahip olmadığı daha sonralarında merkezi bir yönetim teşkilatlanmasına gidildiğinde bu feodal yapının oluşturuldu diye zikredilmektedir.⁵¹ Burada her ne kadar farklı iki tür yorum ortaya çıksa da sonucun aynı olduğunu görmekteyiz o da Osmanlının feodal bir devlet olduğudur. Asıl Osmanlının feodal yapısını Bizans'tan kopyaladığı tezi daha ağır basmaktadır ve bu teşkilatlanmanın sonucunda Osmanlının feodal yapısının tamamlandığı ortaya atılmaktadır.

-
- Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo.(Skopje, 1996),s.38
 Barbara YELAVIÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.59-80
 Aleksandar Stoyanovski; Ivan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.75
 Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246
 Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran,1996),s.50
 Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57
 Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118
 Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo.(Skopje, 1996),s.3
 Mirkro ZEDEL:İstorija za II klas Gimnazija, İzdavacko Pretprjatije Prosvetno Delo.(Skopje, 1956),s.217-218
 Dimitar MITOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

⁵⁰ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000),s.252

⁵¹ Mirkro ZEDEL:İstorija za II klas Gimnazija, İzdavacko Pretprjatije Prosvetno Delo.(Skopje, 1956),s.217-218

Osmanlı askeri feodalitenin gelişimini yorumlarken yazarlar var olan askeri feodalitenin doğumunu Orta Asya, Suriye ve Osmanlı Devleti'nin batısında gerçekleştirmiştir. Bu feodalitenin asıl etkilendiği medeniyeti yazarlar Bizans İmparatorluğu olduğunu iddia etmektedirler.⁵²

Tarih kitaplarındaki Osmanlı-Feodal imajının vurgulanışı esnasında askeri feodalite üzerinde durulduğuna şahit olacağız. Tarih kitaplarının tarihçileri genel itibarla Osmanlı-Feodal imajının bir tür askeri Osmanlı- Feodal imajı olduğu kanısındalar ve bu tarz bir imajın ortaya çıkartılmasına gayret gösterilmektedir. Buralarda Osmanlının sadece feodal bir yapısının yanında mevcut feodalitesinin askeri bir mahiyette olduğu belirtilmektedir. Askeri feodalite kavramı feodal Osmanlı kavramlarının her zaman önlerinde yerleştirilmektedir.⁵³

⁵² Hinsi MÜZÜRİ: *Historiya E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor*. (Tiran, 1996), s.50

Branko PANOVI: *İstoriya II, İzdaniye Na Prosvetno*. (Üsküp, 1996), s.117-118

Branko PANOVI: *Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo* (Üsküp, 1996), s.90

Ali HADRİ: *Historia E Popullit Shqiptar, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste*

Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967), s.57

⁵³ Hinsi MÜZÜRİ: *Historiya E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor*. (Tiran, 1996), s.50

Branko PANOVI: *İstoriya II, İzdaniye Na Prosvetno*. (Üsküp, 1996), s.117-118

Ali HADRİ: a.g.e., s.57

Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e., s.50

Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e., s.90

Branko PANOVI: a.g.e., s.118

Ali HADRİ: *Historia E Popullit Shqiptar, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste*

Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967), s.57

Branko PANOVI: *Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo* (Üsküp, 1996), s.118

Hinsi MÜZÜRİ: *Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor*. (Tiran, 1996), s.50

Hilmi İSMAILİ; Fatmir SEYDİU: *Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes*, Prishtine: Universiteti I

Prishtines. (Prishtine, 2000), s.247

Dimitar MITOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: *Istoriya III, Prosvetno Delo*. (Skopje, 1986), s.75

Hilmi İSMAILİ; Fatmir SEYDİU: *Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes*, Prishtine: Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000), s.247

Hinsi MÜZÜRİ: *Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor*. (Tiran, 1996), s.49-50

3.2. Makedonya Tarih Kitaplarında Yanıltma Tekniğinin Kullanılışı

1 Kitap:

Historia II Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap Hakkında Bilgi:

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığının 13-404/ 1 nolu Cumhuriyet Pedagoji Kurulunun onayıyla Arnavut öğrencilerinin tarih kitabı olarak kullanımına izin verilmiştir.

Kitap: PANOVA, Branko (1996) Historija II .Üsküp: Prosvetno Delo

Kitap yedi ana başlık altından oluşmaktadır ve altıncı ana başlık altında,, XIV. yüzyılın ilk yarısından XVII yüzyıla kadar Balkan Milletleri,, başlığı adı altında Osmanlıyla ilgili bilgi verilmiştir.

Ana başlıklar:

- Orta Çağda Avrupa ve Balkanlar
- Erken Orta Çağda Avrupa ve Balkanlar
- Makedon Milleti ve Makedon Devleti'nin Kuruluşu
- XI y.y.-XIV y.y kadar Avrupa ve Balkanlar
- XIV yüzyılın ilk yarısından XVII yüzyılına kadar Balkan Milletleri

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57
 Branko PANOVA: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118
 Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996), s.46
 Branko PANOVA: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118
 Dimitar MITOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

-XI y.y-XVIII y.y kadar Avrupa

-XI y.y-XVIII y.y kadar Makedonya

Burada yanıltma metodu Osmanlının Balkanlara girişinde yazara göre yaptığı katliamları meşrulaştırmak delil olarak okuma parçasını vermesiyle yapılmaya çalışılmıştır. Kitapta yazarın isteği doğrultusunda Monaku İsaia diye bir yazarın Osmanlıların Makedonya'ya ilk girdiklerinde yaptıkları faaliyetlerden bahseden kısa bir okuma parçası kitaba yerleştirilmiştir. Bu okuma parçasın bizim için önemli kılan mesele ise yazar bu okuma parçasını verirken başa şöyle bir giriş yaparak anlatmaya başlamıştır,, O dönemin meşhur Makedon yazarı Monaku İsaia bizlere Osmanlının Makedonya topraklarına girerken yaptığı katliamları ve yok ettikleri her şeyi bir gerçek olarak anlatmaktadır,, diyerek başlayacaktır.⁵⁴ Buradan Osmanlının Makedonya fethi sırasında birinci bir el kaynak kullanılarak yaptığı katliamları göstermeye çalışılmaktadır bununla sonucunda ortaya Osmanlının Makedonya'yı fethederken katliam uyguladığı imajı çıkarılmaktadır. Bu katliam yapma imajının nerdeyse incelediğimiz her kitapta değişik şekillerde verildiğine şahit olduk.Böylece bugün bile var olan Osmanlının Balkanlar'da yaptığı katliamlar imajının kaynaklarını neler oluşturduğu daha net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Şimdi'de yukarıda sözü geçen okuma parçasını bizim tarafımızdan tercüme ederek vereceğiz:

Türklerin yerli feodal kral Ugleşi öldürmeleriyle bu topraklara saldırmaya başladılar, o kadar çoktular ki gözlerimize inanamadık. Türkler kuş sürüleri gibi geliyorlardı bazı Hristiyanları öldürüp bazılarını esir ediyorlardı, içimizi sızlatan

⁵⁴ Branko PANOVA: a.g.e.,s.125

*acılarla dolu bir görüntüydü. Her taraf boşaldı sanki topraklar insansız, hayvansız boş kaldı, karşlarına çıkacak ne bir voyvoda ne de bir knez kalmadığı için her şey Türklerden korkma hissine kapıldı.*⁵⁵

Diğer yanıltma metodu başka bir tarih kitabında da kullanılmıştır. Burada Türklerin Balkan fetihlerinde Sırlara karşı yaptıkları katliam ve işkenceleri anlatan bir bilgi babında tarihi belge verilerek yapılmaya çalışılmıştır.

2 Kitap:

İstoriya IV Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap Hakkında Bilgi:

Kitap: BELİÇANSKİ, Tsvetan, T. Blagoya, K. Aleko. (1986). **İstoriya IV**.

Skopje: Izdanie Na Prosvetno Delo.

Kitap Makedonya'daki Makedon Lise III öğrencilerine okutulmaktadır. Kitabın içindekiler bölümüne baktığımızda kitabın büyük bir kısmında osmanlı devletiyle ilgili bilgi verilmiştir.

Kitap o zamanki Yugoslavya Federatif Sosyalist Cumhuriyetinde yazılmış ve basılarak okutulmuştur, bugün ise bazı düzenlemeler yapılarak okutulmaya devam edilmektedir.

Kitabın İçindekileri:

- Tarih İlmî.
- Tarih Öncesi.
- Eski Çağ.

⁵⁵ Branko PANOVA: a.g.e., s.125-126

- Orta Çağ.
- Yugoslav Devletlerinin Osmanlı İmparatorluğunun Himayesine Girmeleri ve Türk. Hakimiyetinin Yugoslav Yönetimine getirdiği Eki ve Değişiklikleri.
- Osmanlı Himayesindeki Devletimizde(Makedonya) Oluşturduğu Değişiklikler.
- Yeni Çağ.
- Makedon Milli Hareketi.

Bu kitapta da bu meseleye yer verilirken yazarlar Osmanlıya karşı direnen bu eşkıyaların kahraman oldukları imajı verilirken, bu eşkıyaların yaptıkları her şeyin doğru olmadığı da zikredilmektedir. Eşkıyaların yaptıkları her şeyin doğru olmamasının nedenini o dönem kilise papazlarının psikolojik olarak uyguladıkları baskılardan kaynaklandığı zikretmektedirler. Yazarlar kitaba ekledikleri Eşkıyaların Hayatları adlı okuma parçasında bu meseleyi şöyle zikretmişlerdir: Çoğu eşkıya Türk kanıyla kirlenmiş olmalarına rağmen kendilerinin dürüst olduklarına inanırlar. Eşkıyaların bu tarz düşünmelerin sebebi ise, bunları üzerlerinde psikolojik baskı kurmuş olan papazlardan kaynaklanmaktadır. Bu papazlar Türkleri şeytanın oğulları olarak gösterten propagandaları sayesinde bunun oluşumunu sağlıyorlardı denilmektedir. Buna paralel olarak Osmanlıya isyan eden Sırların 1908 yılında Niş civarında Osmanlıyla yapılan savaşta mağlup olmaların sonucunda müthiş bir katliama maruz kaldıkları da eklenerek verilmiştir. Yazarların buraya yazdıklarına göre Osmanlı bu Sırları mağlup ettikten sonra hepsinin kellelerini kestirip Niş'te

“*kellelerden oluşan bir kale*” yaptırıldığından bahsedilmektedir.⁵⁶ Devamında Osmanlının bu tarz isyanları katliamla önleme metotlarından ve öldürdükleri ahalinin sayısını ihtiva eden bilgiler verilmiştir. Bunlara sırayla bakacak olursak ortaya şu tablo çıkmaktadır:

Türklerin Hios Adası’nı 1822 yılında Yunanlardan geri alırken:

23 000 yunan boğazlanarak öldürülmüş

47 000 esir edilip satılmış

Makedonya’da 1827 yılında bastırılan Nyeguş ayaklanmasında:

1300 kişi boğazlanarak öldürülmüş

şehir beş gün süreyle yağmalanmış

genç kız ve kadınlar Selanik’te köle olarak satılmış denilmektedir.

Yukarıda zikredilenler yazarlara göre Osmanlının direnişçilere karşı uyguladığı politikasını oluşturmaktadır.⁵⁷

Buraya kadar verilen bilgilerden yola çıkarak karşımıza çıkan imaj ise yazarlar her fırsatta bilhassa Osmanlıya karşı yapılan her direnişte Osmanlının direnişi zulüm uygulayarak bastırması, yerel ahaliye şiddet, işkence, katliam gibi tedbirlere başvurmaları, Osmanlının yaptığı yeniliklerde başarısız olması gibi imajla karşı karşıya kalmaktayız. Belirgin olarak gördüğümüz Osmanlı imajı ise çoğu zaman Osmanlının ahaliye karşı uyguladığı zulüm imajını görmekteyiz.

⁵⁶ Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.122

⁵⁷ Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.128-131

3.3.Makedonya Tarih Kitaplarında Bir Olaya Sabitlenme Tekniğinin Kullanılışı:

Osmanlı İmparatorluğu sistemli ve objektif bir şekilde anlatılacağına Osmanlıyla ilgili belli olaylar üzerinde durulup farklı bir Osmanlı imajı oluşturulmuştur. Bu olaylar Osmanlının yaptığı vahşetler üzerine durularak çoğu tarih kitaplarında bu ön plana çıkartılarak Osmanlının Balkanla'ra getirileri bu meseleye sabitlenmeyle örtülmüştür.

Araştırmamızı sürdürürken gözümüze bütün araştırdığımız kitaplarda ortak bir Osmanlı imajının varlığı ve belirginliği çarptı. Başlarda bunun sadece bir tesadüf olabileceği zannederken devamında bunun tesadüf değil de bilinçli ve sistematik olarak oluşturulmuş bir imaj olduğu ortaya çıkıyordu. Bunun böyle olmasının temel sebebi Makedonca, Arnavutça ve Türkçe tarih kitaplarının genel itibarla aynı yerel Makedon tarihçiler tarafından düzenlenip kaleme alındığından ve bu tarih yazıcıları ortak imajın tasarımcıları olduğundandır. Kitaplardaki vahşet imajına baktığımızda neredeyse tümü aynı bir çerçeve içinde fakat farklı milletleri sahneye yerleştirilerek yapılmıştır. Makedon milletine uygulanan vahşetin aynısını, bu sefer Arnavutlara uygulandırılmış bir tarihi tasarımla karşılaşmaktayız. Şimdi sırasıyla Arnavut tarih kitaplarındaki Osmanlı vahşeti imajını ortaya koyalım, akabinde Makedon tarih kitaplarındaki Osmanlı vahşet imajı ele alınacaktır.

- Arnavut milletini tarihi kitabının yazarı Ali Hadri Osmanlı Sultanı II Mehmet (Fatih) tarafından Arnavutlara vahşet uygulandığı iddia edilmiştir,1478 yılında Osmanlı ordusu Şkodrayı aldıktan sonra Kruya'yı almaya uğraşarak bu şehrin ileri gelenleriyle anlaşarak hiç kimseye bir şey yapmamak şartıyla şehri teslim

edecekler anlaşması yapılmıştır, fakat yazara göre Sultan bu anlaşmaya sadık kalmayarak askerlerine kahraman Arnavutların yok edilmesine, çocuk ve kadınları esir almalarını emrini vererek Arnavutları yok ettirmiştir denilmektedir.⁵⁸ Buna benzer diğer bir örnek, Arnavutların bekli de bağımsızlık için organize olmaya başladıkları dönem Prizren ligi dönemidir bu ligin başarısız bir şekilde sonuçlanmasından sonra Arnavut direnişi pasivize olmaya başlayacaktır, yani Arnavut direnişinin bir nevi cesareti kısa süreliğine olsa da kırılacaktır, fakat yazar yine yukarda zikrettiği gibi katliamdan bahsetmektedir. Prizren liginden sonra Türkler Arnavutların yaşadığı bölgelere müthiş bir terör yapmaya başladılar, onlar sayısı kabarık bir askerle bu uygulamaları yaptılar.⁵⁹ Burada bunlar zikredilerek tekrar tekrar Osmanlı vahşet imajı pekiştirilmektedir.

Bir diğer Arnavut tarih kitabının yazarı Osmanlı vahşetini şöyle dile getirmektedir, Hinsi MÜZÜRİ'ye göre⁶⁰ : Kurulan ordunun başında akıncılar vardı, bunlar savaş zamanlarında toplanırlardı, akıncıların gelirlerini ganimet ve çocuk çalarak sağlarıydı ve bu çocukları Osmanlının değişik bölgelerinde satarak para kazanıyorlardı diyerek bu olayı vahşet olarak nitelendirmektedir. Aynı yazar devamında Osmanlının fethettiği yerlerdeki yaptığı vahşetten bahsetmeye devam etmektedir. Şöyle ki Hinsi MÜZÜRİ'ye göre⁶¹ 1460 yılında yeniden tahta geçen Osmanlı Sultanı II Mehmet Moresi (Peloponez) bölgesindeki savaştan sonra Osmanlı galibiyetiyle sonuçlanacaktır ve bu sonuçtan sonra bu ahalinin masif bir teröre tabi

⁵⁸ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.70

⁵⁹ Ali HADRİ:a.g.e.,s.103

⁶⁰ Hinsi MÜZÜRİ: Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor.

(Tiran, 1996),s.50-51

⁶¹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.64

tutulduklarıdır. Kastriça Kalası'nı aldıktan sonra Osmanlılar 300 Arnavut kale muhafızını katlettiler, Sultan Mehmed'in ordusu muhafız ve ahaliden oluşan 6000 kişiyi elleri ve ayakları bağlı esir alındılar ve katlettiler. Sultan Mehmed'in ordusu 1460 yılında Kalavrit, Kornit gibi yerleri yerle bir edip ahali ve muhafızları katlettiler. Evet burada yazar sürekli bir tür katletmekten ve vahşetten bahsetmektedir ve bilhassa Sultan II Mehmed'in ordusu kavramını kullanmaya gayret sarf ederek vahşet politikalarını önemini vurgulamakta.

Aynı tarihi eserin okuma parçası bölümünde yapılan vahşeti destekleyen bir yazı eklenmiş bu yazıyı yazan Kritubuli isminde bir Bizans yazarının olduğu zikredilmiş, şöyle ki: Sultan'ın yaptığı eşsiz felaketlerle binlerce ceza, ölüm yeni bir milleti yok ediyordu.⁶²

Devamda bu tarz bir örnekle karşılaşmaktayız bu sefer 1478 yılında Osmanlı ordusu Şkodra'yı (İşkodra) aldığıında Türkler kalaya girip tüm erkekleri öldürüp, kadınları ve çocukları köleye çevirdiler diye zikredilmektedir.⁶³ Diğer bir tarih yazarının Osmanlıya karşı direnen Makedonya'daki direnişçileri Osmanlı nasıl vahşice cezalandırdığından bahsedilerek Osmanlı vahşet imajını vurgulamaktadır. Nyeguş ayaklanmasının sebebine baktığımızda ortaya aynı manzara çıkıyor: 1882 yılında çıkan Nyeguş ayaklanmasının sebepleri çoktur, bunlardan bir tanesi Nyeguş halkı ve civarındaki 130 köy çeteler ve Selanik Türklerinin yağma ve katliamlarına maruz kalmalarındandır⁶⁴diye zikredilmektedir.

Bir diğer vahşet sahnesini Osmanlı devletini 1389 yılında yapılan Kosova Savaşı'nda da diğer tarih kitaplarında her fırsatta Osmanlı'nın yaptığı vahşet imajıyla

⁶² Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.64

⁶³ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.65

⁶⁴ Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996),s.95

karşılaşmaktayız. Şöyle ki Sultan Murad'ın Sırp kökenli Miloş Kopil tarafından öldürülmesinden sonra yazara göre *intikam için* Osmanlılar bütün *savaş esirlerini* ve diğer Arnavutları tek tek öldürmüşlerdir diye zikredilmiştir.⁶⁵

Genel itibarla Arnavutça tarih kitaplarında iddia edildiği gibi Osmanlı vahşet imajı yukarıda yazılanlarla anlatılmaya çalışılmıştır. Şimdi aynı Osmanlı vahşet imajının Makedon tarih kitaplarındaki anlatımına bakalım.

- Osmanlı vahşet imajını Makedon tarihçi Osmanlının Balkan devletlerini fethetmeye başlamasıyla paralel tutarak vermeye çalışmıştır, şöyle ki: Osmanlının Slovenya topraklarına girerken hızlı hareket eden Osmanlı askerlerinin çoğu zaman köy ve diğer yerleşim yerlerini basıyor ve ahaliyi kadın,çocuk demeden esir ediyor ve öldürüyorlardı diye bahsetmektedirler.⁶⁶ Bu zikredilenlere binaen çok vahşi ve kanlı hareket eden bir Osmanlı ordusunun varlığının imajı verilmektedir.

Diğer bir Makedon tarih kitabında Osmanlının Makedonya topraklarına girerken vahşet uygulayarak girdiğini vurgulayarak diğer tarihçiler gibi Osmanlı vahşet politikasını oluşturmuştur; Osmanlının Makedonya'ya girerken geçtiği ve aldığı her yerde *soygun*, *öldürme* ve hatta ahaliyi *esir alma* gibi hareketlere baş vurmuştur denilerek bu tehlikeli Türklerden bahsedilmiştir.⁶⁷ Yukarda zikredilen vahşet imajına paralel olarak Osmanlıya isyan eden Sırların 1908 yılında Niş civarında Osmanlıyla yapılan savaşta mağlup olmaların sonucunda müthiş bir katliama maruz kaldıkları da eklenerek verilmiştir. Yazarların buraya yazdıklarına

⁶⁵Toena BOTİMET: Historija E Popullit Shqiptar I, Akademia Shkencave E Shqiprise Institutsioni I Historise.(Tiran, 2000),s.376

⁶⁶Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.94

⁶⁷Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİ; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986) ,s.76

göre Osmanlı bu Sırları mağlup ettikten sonra hepsinin kellelerini kestirip Nişte *kellelerden oluşan bir kale* yaptırıldığından bahsedilmektedir.⁶⁸

Devamında Osmanlının bu tarz isyanları katliamla önleme metotlarından ve öldürdükleri ahalinin sayısını ihtiva eden bilgiler verilmiştir. Bunlara sırayla bakacak olursak ortaya şu tablo çıkmaktadır:

Türklerin Hios adasını 1822 yılında Yunanlardan geri alırken:

23 000 yunan boğazlanarak öldürülmüş

47 000 esir edilip satılmış

Makedonya'da 1827 yılında bastırılan Nyeguş ayaklanmasında:

1300 kişi boğazlanarak öldürülmüş

şehir beş gün süreyle yağmalanmış

genç kız ve kadınlar Selanik'te köle olarak satılmış denilmektedir.

Yukarıda zikredilenler yazarlara göre Osmanlının direnişçilere karşı uyguladığı vahşet politikasını anlatarak vahşet içeren Osmanlı imajına da vurguda bulunup bu tarz bir imaj oluşturulmaktadır.⁶⁹

Makedon milletin tarihi kitabında, kitabın yazarı Osmanlının vahşet içeren politikasının en bariz örneği olarak isyan eden milletlere karşı aldığı vahşet içerikli tedbirler bölümünde vermeye çalışmıştır. Yazara göre Osmanlılar bu ayaklanmaları bastırırken aldıkları tedbirler şunlardır: *Köyleri yakıyorlar, isyan edenlerin aile ve akrabalarını yakalayıp öldürüyor ve tutuklamalara tabi tutuyorlar, yakalanan çeteciler kazıklara oturtturuluyor, çengellere asılıyor, diri diri derileri yüzülüyor,*

⁶⁸ Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.122

⁶⁹ Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.128-131

başları kesiliyor veya ömür boyu kürek cezasına çarptırılıyorlardı deniliyor.⁷⁰

Burada görülenler Osmanlının bu isyancılara sırf Osmanlıya isyan ettikleri için bu zulüm ve vahşete maruz kaldıkları imajını vermektedir. Yazarlar yukarıda zikrettiklerine göre Osmanlının isyan eden her millete buna benzer uygulama yaparak idaresindeki toprakları ellerinde tutmaya çalıştıklarının iddiasındalar.

Makedon tarihçi Dimitar Vlahov'a göre Osmanlıdaki Balkan milletleri çok fazla baskı ve vahşet içerikli uygulamalara maruz kalmışlardır diye zikretmektedir. Türklerin Makedonya'ya girmeleri meselesine yazar Makedonların sonu olarak nitelendirirken bu meseleyi şöyle anlatmaya çalışmaktadır: Türklerin girdikleri her köy ve kasabayı yerle bir ediyorlardı, yağma ve talanın yanında Türkler etnik temizlik yaparken zorla din değiştirtmeye çalışmaktadırlar denilerek Makedonların durumunun anlatmaya çalışmaktadır.⁷¹

Bu kitapta diğer incelenen tarih kitaplarında hiç rastlamadığımız bir meseleye değinilmiştir,o da Osmanlıdaki esir meselesidir, burada Osmanlının aldıkları esirlerin alış biçimi ve tabi tutuldukları vahşet dolu uygulamasından bahsederek buradaki vahşet imajını anlatmaktadır. Yazara göre esir alım satımı çok savaştan Osmanlı devleti için normal bir meseleydi. Yazar burada Osmanlıdaki esirler hakkında şu bilgileri vermektedir: 1450 yılındaki bir yazıda Osmanlıdaki esirler boynundan zincirlerle bağlanarak 11-12 kişilik gruplar halinde esir pazarlarına Türkler tarafından götürülüyorlardı demektedir. Diğer bir yazar ise 5000 ila 6000 civarında Hristiyan esir birkaç Türk tarafından bağlı bir halde esir pazarına gönderiliyordu. 1530 yılındaki diğer bir yazar bu esirler hakkında şu bilgileri vermektedir, bir şehrin

⁷⁰ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.91

⁷¹Dimitar VLAHOV:IzIstoriye Makedonskog Naroda, Prosvete Izdavačko Preduzeće Sırbije.(1950,Beograd),s.11

girişinde 15-16 kişilik çocuk, genç kız boğazlarından zincirlerle bağlanmış bir şekilde götürülüyorlardı denilmektedir. Esirler çıplak olarak satılmaktaydı bu tarz zulüm bütün Makedon, Sırp ve Bulgar milli şarkılarında mevcuttur denilerek Osmanlının esirlerle ilgili imajını vermeye çalışmışlardır.⁷²

Başka bir kaynakta Osmanlının vahşet imajı yine yukarda kilerine benzer bir tarzda verilmiştir.Osmanlı ile Hırvat askerleri arasında geçen bir savaşta Osmanlının yaptığı vahşet, öldürülen askerlerin kafaları ve burunları kesilerek, ailelerinden para almak için geri gönderilerek yapıldığı iddia edilmektedir.⁷³

Buraya kadar Osmanlının her fırsatta Balkan milletlerine karşı vahşice davrandığı ortaya çıkartılarak Osmanlının vahşet içeren imajının oluşmasına uğraşılmıştır. Eğer dikkatlice bakacak olursak verilen vahşet içerikli bilgiler sanki tek bir kalıptan çıkmış gibidir, bütün iddia edilen vahşet olayları hepsi birbirine benzemektedir.Diğer bir olaya sabitleme tekniğinin uygulamasını Osmanlının devlet yapısındaki değerlendirmelerinde görmekteyiz.

Makedonya'daki tarihi kitaplarını incelediğimiz zaman yukarıda zikredilen vahşet imajının yanında Osmanlı devletine yakıştırılmak istenen diğer bir imajı, Osmanlı devlet yapısının incelendiği her yerde aynı bir imaj oluşturulmuştur. Bu imaj Osmanlı devlet yapısının monarşik, totaliter ve otokratik gibi bir yapılanmaya sahip olduğuna dair bir sonuç çıkartılmıştır. Kitapların çoğu yerlerinde Osmanlı devlet yapısının sadece bir tür değil de üç tür bir devlete sahip olduğuna dair bilgiler verilmiştir, bazı yerlerde monarşi ön plandayken bazı yerlerde totaliter bir devlet yapısından bahsedilmektedir. Bunların yanında kitapların çoğu yerinde

⁷² Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.12

⁷³ Boyo GRAFENHUEER; Dušan PETROVIĆ; Yasoslav SİDAR: Narodana Isorija Na Sotsialitsicka Federativna Republika Yugoslaviya, Prosveta.(Beograd, 1953),s.695

otokratik, monarşi ve totaliter imajlarının üçüne de rastlamaktayız. Balkan tarihçilerinin Osmanlı devlet yapısı hakkında verdikleri bilgilerin neredeyse hiç birine kaynak gösterilmeden ve vahşet imajında olduğu gibi sanki aynı kalıptan çıkma, paralellik arz eden bir Osmanlı devlet yapısı imajı oluşturulmuştur.

Arnavutça bir tarihi kitapta Osmanlı devletinin yapısı hakkında şöyle bir bilgiyi vermektedir:

Birinci dönemde yazar Osmanlı Devleti'nin *teokratik* karakterli (Absolut) *Despotik* bir yapıya sahip olduğu daha sonraları ise ikinci dönemde *Monarşi* yapılı bazı teokratik elementlerle yüklü bir devlet olduğu zikredilmektedir.⁷⁴ Yazar Osmanlı Devlet yapısını incelemeye başladığında Osmanlı sultanının yapısını incelemeye de gitmiştir. Yazara göre osmanlı devleti kurulduğunda *monarşi* ve *despotik* bir yapıyla kurulmuştur, fakat güçlenmeye başladığında diğer devletlerden bazı yönetim anlayışlarını kopyalayarak bünyesine katmıştır. Burada yazarın Osmanlının despot, monarşi yapısı varlığı imajı ile karşılaşmaktayız.⁷⁵ Devamında yazarlar Osmanlı sultanının yönetim anlayış ve yetkilerinden bahsederken sultanın şahsiyetinde *Laik* ve *Teokratik* bir devlet yönetim anlayışı olduğuna işaret ederek Osmanlının despotik, teokratik, monarşik devlet imajından bahsetmektedir.

Diğer bir kaynakta ise, Osmanlı Devleti'nin son döneminde kendisinin eskiden kullandığı devlet yönetim tarzından vazgeçip Avrupai bir devlet yönetim arayışına girerken, yaptığı bu reformlar sayesinde Babı Ali *despotik* ve *feodal* yönetimden vazgeçilerek yeni ve daha modern olan Avrupa modelini tercih etmiştir diyerek Osmanlıda feodal ve despotik devlet yönetimin varlığından

⁷⁴ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

⁷⁵ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU:a.g.e.,s. 258

bahsedilmektedir.⁷⁶ Diğer bir Arnavutça kaynakta ise aynı tarz Osmanlı devlet yönetim imajını göreceğiz, yazarın Osmanlının yönetim tarzı üzerindeki değerlendirmesini baktığımızda ortaya yazarın kullandığı tabire göre ” *Despotik* ” bir kavramla karşı karşıya kalmaktayız. Yazarın yorumuna baktığımızda bariz bir şekilde bu tarz anlayışı göreceğiz şöyle ki: Osmanlı Devleti tipik merkezi yapıya sahipti, bu yönetim despotik bir yönetimdi ve Osmanlı sultanını sınırsız bir yetki ve hakimiyeti mevcuttur diye yorumlamıştır.⁷⁷

Makedon tarih kitaplarına da baktığımızda aynı imajla karşılaşmaktayız. Osmanlı sultanlarının yönetim yetkilerinin Avrupa krallarındakine benzemediğini, Osmanlı sultanlarının tam yetkiye sahip oldukları nerdeyse Osmanlı sultanlarının totaliter bir yönetim yapısına sahip oldukları anlatılırken Osmanlının güçlü bir merkezi sistemle yönetildiğini eklemektedir.⁷⁸

Yukarıda zikredilen totaliter yapısının yanında teokratik yapının da varlığından bahsedilmektedir. Bu teokratik yapının Osmanlı adalet mekanizmasında mevcut olduğunun ve Osmanlı adaleti dini kurallarla oluşturuldu diye zikredilmektedir.

Dimitar Miltovskiye göre Osmanlı Devleti’ni nasıl bir devlet yönetiminin olduğunu anlamak için sultanın yetkilerine bakıldığında açık bir şekilde anlaşılabacaktır diye yorum yaparak, fakat buna dini ve siyasi yetkileri elinde toplayan bir sultan tarafından yönetilen devlettir ve sultanın dediği kanun ve yaşadığı hayat

⁷⁶ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor.(Tiran,1996),s.90

⁷⁷ Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

⁷⁸ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

tam bir lüks hayatıydı yorumunu ekleyerek totaliter, yani sadece sultana bağlı bir devlet yönetimi olduğu denilmektedir.⁷⁹

Diğer bir Makedon tarihçisi Osmanlı Devlet yapısını anlatırken şöyle demektedir, Mihaylo APOSTOLOVSKI' e göre⁸⁰ Osmanlı devleti teşkilatlanırken *feodal* bir yapısını geliştirerek, *despotik* bir devlet olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine yazarın yazdığına göre daha sonraları devlet yapısına Osmanlı *teokratik* yapılanmasını da tamamlayarak ekleyecektir diye zikretmektedir.

Yukarıda verilen ilgiler baktığımızda Osmanlının Balkanlardaki tarihçilerin gözünde otokratik, monarşi, totaliter gibi devlet yapısına sahip olduğudur.

3.4.Makedonya'daki Tarih Kitaplarında Genel Osmanlı İmajının Verilişi:

1 Kitap: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: İSMAİLİ, Hilmi; SEYDİU, Fatmir. (2000). Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes. Prishtine: Universiteti I Prishtines.

Bu kitap Priştine Üniversitesi Konseyi'nin 117/36 numaralı 12.06.2000 tarihli izniyle kullanıma başlatılmıştır.Kitap beş ana başlıktan oluşmaktadır ve dördüncü ana başlık altında Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısı ve yönetimi incelenmiştir.

Bu kitap tamamen Osmanlının devlet yapısı ve yönetimini anlatan bölümlerden oluşmaktadır. Başlangıç olarak kitap Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve gelişiminden az da olsa bilgi vermektedir. Yazar Osmanlının kuruluşunun kesin bir

⁷⁹ Dimitar MI TOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

⁸⁰ Aleksandar Stoyanovski; Ivan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.75

tarihi olmadığı ve XIII. yüzyılın sonları ile XIV. yüzyılın başları olarak zikretmektedir (1299 veya 1301). Osmanlının gelişimini birkaç periyoda ayırarak vermektedir:

1. XIII. yüzyılın başlarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar olan dönem
2. XIX. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlangıcına kadarki dönem.

Birinci dönemde yazar Osmanlı Devleti'nin *teokratik* karakterli (Absolut) *despotik* bir yapıya sahip olduğu daha sonraları ise ikinci dönemde *monarşi* yapılı bazı teokratik elementlerle yüklü bir devlet olduğu zikredilmektedir.⁸¹ Burada yine diğer kitaplarda rastladığımız teokratik ve despotik Osmanlı imajını görmekteyiz.⁸² Osmanlının yapılanım aşaması olarak zikrettiği birinci aşamada Osmanlı'nın oluşturduğu tımarlı sipahi yapıya yazarlar diğer incelediğimiz Arnavutça tarihi kitaplarındaki Arnavut yazarlar gibi bir yoruma başvurarak bu yapılandırılan tımarlı sipahi teşkilatına askeri feodaller demektedir ve Osmanlıda feodal yapı imajı bir daha vurgulanmaktadır.⁸³ Yazarlar bu iki dönemi ve Osmanlının çöküşüyle ilgili bilgi verdikten sonra Osmanlının siyasi ve askeri yapılanmasına geçmeden evvel Osmanlıyla ilgili genel bir değerlendirme yaparken şu tarz bir Osmanlı imajı verilmektedir:

Osmanlı Devleti kısa bir süre zarfında büyüdü ve üç kıtaya yayıldı. Farklı kültürlerin olduğu yerlere kadar yayıldı. Osmanlı Devleti hiçbir türlü baskı ve asimilasyon uygulamadan bu kültürlerle yaşadı. Her ne kadar bu kültürler bir şey

⁸¹ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjthme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

⁸² Hinsi MÛZÛRİ:Historiya E Populit Shqioitar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor. (Tiran, 1996),s.90

Branko PANOVI:İstorija II,İzdaniye Na Prosvetno Delo. (Üsküp, 1996),s.118

⁸³ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjthme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000),s.247

katmadı ve geliştirmediyse de bu kùltùrlere müdahale etmedi ve çok toleranslı yaklaştı. Devlet ve yağmacı karakterli Osmanlının güçlü olmasında en büyük rolü askeri feodalite ve İslam oynamıştır. Osmanlıda herkes Müslüman olmak şartıyla en yüksek yönetim kademesine kadar gelebilirdi. Buna binaen yapılan araştırmalarda Osmanlıda Arnavut kökenli vezirler her 96 sadrazamdan 45 Arnavut'tu. Osmanlı gücünü ölürsem şehit olup cennete gireceğim, kalırsam gazi olup dünya iyilikleriyle mükafatlandırılacağım anlayışı olan İslam'dan almaktadır, işte Osmanlı budur diye zikredilmektedir.⁸⁴

Osmanlının bahsedilen askeri feodalitesini yazarlar Kuzey Afrika'daki ve Arapların mevcut feodalitesi değil de kendine has bir feodalitesi vardı, bahsedilen yerlerde var olan feodaliteyi yıkmadılar tam tersine Osmanlıya uygun bir hale getirerek bünyesine mal ettiler diye zikredilmiştir.⁸⁵ Osmanlı askeri feodalitenin gelişimini yorumlarken yazarlar var olan askeri feodalitenin doğumunu Orta Asya, Suriye ve Osmanlı Devleti'nin batısında gerçekleştirmiştir. Bu feodalitenin asıl etkilendiği medeniyeti yazarlar Bizans İmparatorluğu olduğunu iddia etmektedirler. Osmanlının bu feodaliteyi düzenleme ve etkileşimi sağladığı Bizans İmparatorluğu faktörünü diğer kitaplarda da rastlamıştık, bu tarz Osmanlı imajın diğer kitaplarda da rastlamıştık.⁸⁶ Yazarlar Osmanlının bu tarz bir toprak sisteminin uygulanması Kur'an-ı Kerimin kaynak alınarak düzenlendiğini zikretmektedir, yazarlara göre Kur'an-ı Kerim'e göre Allah her şeyin sahibidir, sultan da Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir anlayışından hareket etmektedirler. Osmanlı sultanları da bu toprakların

⁸⁴ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: a.g.e., s.251-252

⁸⁵ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: a.g.e., s.252

⁸⁶ Hinsi MÜZÜRİ: Historiya E Populit Shqiotar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor. (Tiran, 1996), s.50

Branko PANOV: İstoriya II, İzdaniye Na Prosvetno. (Üsküp, 1996), s.117-118

kullanıcısıdır, devlet çıkarları ve İslam birliğinin ihtiyacı gereği kullanma yükümlülüğü vardır anlayışını burada savunmaktadırlar.⁸⁷ Yazar Osmanlı devlet yapısını incelemeye başladığında Osmanlı sultanının yapısını incelemeye başlamıştır. Yazara göre Osmanlı Devleti kurulduğunda *Monarşi* ve *Despotik* bir yapıyla kurulmuştur, fakat güçlenmeye başladığında diğer devletlerden bazı yönetim anlayışlarını kopyalayarak bünyesine katmıştır. Burada yazarın Osmanlının Despot Monarşi yapısı varlığı imajı ile karşılaşmaktayız.⁸⁸ Devamında yazarlar Osmanlı sultanının yönetim anlayışını ve yetkilerinden bahsederken sultanın şahsiyetinde *Laik* ve *Teokratik* bir devlet yönetim anlayışı oluşmuştu, laik anlayış Osmanlının kültürel yönetim yapısından sekular anlayış ise 1516 yılında Sultan Selimin hilafeti almasıyla teokratik yapı da eklenecektir diye zikredilmektedir.⁸⁹ Burada yazarın sultanın bütün yetkileri ellerinde olduğunu fakat bazı sınırlamaların da varlığını zikretmektedir. Bu sınırlamaların Osmanlı yöneticisinin padişah olarak verdiği kararlara hiçbir sınırlama getirilememektedir fakat Osmanlı sultanının halife olarak vereceği kararlarda bazı sınırlamalarla karşılaştığından bahsedilmektedir. Bu sınırlandırma Osmanlı sultanını halife sıfatını kullanırken vereceği karar ve emirler Kur'an veya şeriata karşı olamazdı burada sultan sınırlamalarla karşılaşmaktaydı yorumu yapılmıştır.⁹⁰ Yukarıda zikredilenlere baktığımızda Osmanlı Devleti'nin tek ve değişmeyen bir devlet yönetim ve yöneten anlayışının olmadığı sonucunu çıkarmaktayız. Devlet bazen teokratik bazen monarşi tarzıyla yönetiliyor, sultanın şahsiyetinde laik ve dini yetkilerin birleştiği fakat kararlar alınırken bir nevi ayrıştığı

⁸⁷ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithme E Shtetit Dhe E Drejtes, Universiteti İ Prishtines. (Pristine, 2000),s.254

⁸⁸ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU:a.g.e.,s. 258

⁸⁹ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU:a.g.e.,s. 258

⁹⁰ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU:a.g.e.,s. 258

anlayışı zikredilmiştir. Buna binaen Osmanlı sultanının ve devletin çok yapı ve değişken bir yapıya sahip olması anlayışı Osmanlı devlet ve sultanının yanında Osmanlı adalet mekanizmasında da farklılık ve dış unsurlardan alıntı mevcudiyeti yazarlarda bu anlayışın devam ettiği görülmektedir. Şöyle ki Osmanlı Devleti'nin adalet yapısının teşkilatlanmasında yazarlar Osmanlı adaletinin yapısının büyük bir bölümünü Arap kanunlarının oluşturduğu ve Osmanlı bu adalet mekanizmasını kurarken Arap kanunlarından da çoğu unsurları kopyaladığı kitabın devamında zikredilmiştir.⁹¹ Bu anlayışın varlığı Balkan tarihçilerin çoğunun her zaman Osmanlıya bir tür Arap kültürünün etkisinde kalmış devlet gözüyle bakmaları ve değerlendirmelerine sebep teşkil etmektedir. Bu tarz yaklaşımlar da Osmanlı'nın Arap etkisi altında kaldığı imajının oluşmasını sağlamaktadır. Yazarlar Osmanlı adaletinde bir tür laik ve şeriat adalet paralelliğinin mevcudiyetinden bahsetmektedirler. Şöyle ki laik kanunlar örf ve adetler, şeriat kanunları ise kutsal kitap olarak Osmanlı adaletini iki güçlü ayağını oluşturmaktadırlar ve bunlar Osmanlı adaletinin bir bütünüdürler diye zikredilmiştir.⁹²

Osmanlı devlet teşkilatlanmanın diğer bir ayağını oluşturan Osmanlı ordusu meselesinde ise yazarlar Osmanlı'nın orduya verdiği değer zikredilirken ordunun asker yetiştirme disiplinin devlet için önemli bir faktör teşkil ettiği kanısındalar ve Osmanlı ordusunun büyük bir kısmını teşkil eden yeniçeri meselesinde yeniçeri askerinin alımı ve yetiştirilmesinde yazarlar şu yorumu yapmak ihtiyacını duymuşlardır: Yeni çeri denen askerleri Hristiyan ahaliden alınan çocuklar oluşturuyorlardı bu çocukları Osmanlı kan vergisi adı altında alıyor ve

⁹¹ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: a.g.e., s. 262

⁹² Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: a.g.e., s. 267

yetiştiriyordu. Bu çocuklar birer mükemmel Osmanlı askeri olarak yetiştiriliyor ve bunun yanında *fanatik İslam* ruhuyla eğitiliyorlardı.⁹³ Bu tarz bir yorumu diğer bir Makedonca tarih kitabını incelerken karşılaşmıştık, orada da bilhassa bu fanatik İslam ile yetiştirilme imajı üzerinde durulmuştu.⁹⁴ Burada da aynı yorumla karşılaşmaktayız

2 Kitap: Historia E Popullit Shqiptare Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: HADRİ, Ali.(1967). Historia E Popullit Shqiptare. Prishtine: Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves.

Bu kitabın kullanımına Sosyalist Otonom Kosova Eğitim ve Kültür Sekreterliği tarafından 04-911, 1967 tarihli izin ile kullanıma sunulmuştur.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır, kitabın ikinci bölümünde Osmanlıyla ilgili meselelere değinilmiştir.

Bu kitap Makedonya'da da kullanılmaktadır bu kitabı Arnavut hocaların kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yazar meseleye 1389 yılındaki Kosova Savaşın'dan sonra Osmanlılar Balkanları aldılar diyerek başlamaktadır, II. Murat öldürüldü ve Beyazıt toprak almaya devam etti, bu 1402 yılında Anadolu'da çıkan savaştan istifade Arnavutlar Osmanlı işgalinden kurtulacaktır fakat Osmanlının durumu düzelince yine Arnavut toprakları işgal edilecektir diyerek başlamaktadır.⁹⁵ Yazar burada almak veya

⁹³ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: a.g.e., s. 266

⁹⁴ Risto DİNEV; Georgi DİMONSKİ; Yovan KOCANOVSKI; Georgi TANKOVSKI: İstoriya II, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s. 79

⁹⁵ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967), s. 56

fethetmek kavramı yerine işgal kavramını kullanmıştır. Aynı kavramı yazar konunun ana başlığında Türk İşgalinde olarak vermiştir. Ki bu anlayışın bu milletin her fırsatta Osmanlıdan kurtulmak için yaptığı mücadelenin bu işgalden kurtulmak için harcadığı çabanın boşuna değil de bir işgalden kurtulma çabası olduğunu diğer bir eserde de görmüştük.⁹⁶

Osmanlının bu toprakları aldıktan sonra bu bölgeye kurduğu yönetim sistemini yazar anlatırken şu paragrafı kurarak anlatmaya çalışmıştır: Türkiye bu yerlere Askeri Feodal sistemi kurarak buralarda olan dışı kötü bir durum oluşmasını sağladı.⁹⁷ Yine feodal yapı anlayışıyla karşılaşmaktayız bu anlayışla sürekli karşılaşmamızın sebebi bu kitabın yazıldığı tarihe baktığımızda Sosyalist Federatif Yugoslavya Cumhuriyeti yani Komünist Yugoslavya rejiminin hızlı dönemlerine denk gelmektedir bu da feodal anlayışının buradan uydurulduğunu görmekteyiz. Bu sisteme benzer bir sıkıntıyı yazara göre bu işgalle aşağılanmış milletler Osmanlının kurduğu ekonomik sistemle çekmişlerdir, şöyle ki Ali HADRİ'e göre⁹⁸ Reayanın onda bir mahsulünden vermesi, ticari alış veriş için farklı bir verginin verilmesi, bu reayanın devlete vermek zorunda olduğu cizye vergisi(ki bu her Hıristiyan aile için 45 akçeydi) hayvan vergisi gibi vergiler sayesinde bu halkın ne kadar zor durumda olduğu gözükmemektedir diye zikretmektedir. Bunun devamında yazar bu yeni yönetimin ne kadar zor olduğunu anlatmak için devamını şöyle getirmektedir: Yeni durum çok ağırdı, bu zor durum sadece ekonomik açıdan değildi aynı öyle sosyal ve siyasi açılardan da çok ağırdı. Türklerin Askeri Feodal sistemi altındaki durumun bu

⁹⁶ Hinsi MÜZÜRİ: Hıstoria E Popullit Shqiptare, Shtepia Botuese E Librit Shkollore. (Tirane, 1996)

⁹⁷ Ali HADRİ: a.g.e., s.57

⁹⁸ Ali HADRİ: a.g.e., s.58

kadar zor olması işgal ettiği milletlerin bağımsızlık direniş arzularının artmasında büyük rol oynayacaktır.⁹⁹

Devamında Arnavutların isyan etmelerini destekleyen bir diğer delil olarak yazar şöyle demektedir: Türk baskısının her tür aşamadan geçtikten sonra o zaman Arnavut reayası silahlı bir direnişe dönüştü.¹⁰⁰ Yazar bu direnişin Türklerin uyguladıkları tüm baskıların hadlerinin aşmasıyla başladığından bahsetmektedir, bu baskıların bütün zulüm ve aklımıza gelebilecek hümanist olmayan hareketleri de kapsadığının sonucunu çıkarmaktayız burada haddini aşmış bir Osmanlı imajıyla, masum, suçsuz ve barışçıl Arnavut milleti gibi bir imaj ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Osmanlının bu topraklarındaki adil ve demokratik yönetim anlayışına yazar yukarıdaki zikrettiklerini destekleme amacıyla farklı bir imaj çizmektedir. Yazara göre bu tarz yönetimin çok basit bir siyasi oyun olarak algılamış ve zikretmeye çalışmıştır.

Osmanlının Arnavutluk topraklarında tayin ettiği yerli yöneticilerin yönetimine yazar müspet bakmayarak olayın sadece sultanın o bölgeyi himayesinde tutmak için uyguladığı bir tür politika olarak yaklaşmaktadır, bunu destekleyen örneği en bariz bir şekilde İskender Beyin(George Kastrioti) Osmanlıya kısa da olsa bir dönem isyan etmesi meselesinde İskender Beyin isyanın sebebini anlatırken yazarın yönetim konusunda yaptığı yorumu bir örnek olarak verebiliriz, şöyle ki: İskender Beyin subaşı olmasının nedeni Osmanlı sultanının bu ahalinin sakin

⁹⁹ Ali HADRİ:a.g.e.,s.58

¹⁰⁰ Ali HADRİ:a.g.e.,s.58

olmasını yani isyandan uzak durmalarını önlemek için bu mevkiye getirildiğini yorumu yapılmıştır.¹⁰¹

Bu da yetmezmiş gibi devamında Osmanlının savaşa gittiği her yerde ya da daha doğrusu savaşı yapacağı yere giderken bir düzine yıkım uygulayarak gidiyormuş gibi bir imajı vurgulayarak, büyük Osmanlı ordusu Arnavutluk'un yıkıyor,talan edip yağmalyordu ve bütün bunların amacı bölgenin ekonomisini zayıflatmak içindi.¹⁰² Arnavutların Osmanlıya karşı çıkmaları yazara göre Osmanlının Avrupa'ya yayılmasını engellemek için kendi desteklerini vermişlerdir ve devamında yukarıda zikrettiği olayları burada da daha şiddetlendirerek vermeye devam etmiştir, bunun içindir ki Osmanlı tüm Arnavutluk'un yağma talan ve Arnavut ahalisini katliama ve göç ettirmeye zorlamıştır diye yazmaktadır.¹⁰³ Burada Osmanlının bu Arnavut direnişçilerini Osmanlının Avrupa'daki engeli oldukları için bu tarz bir cezalandırmaya tabi tuttuğu anlamı çıkmaktadır.

Yazarın İskender Beyin Osmanlıya karşı başarılı olmasının ve halk tarafından destek almasının sebebi Osmanlının yaptığı kötülüklerden kaynaklandığı sebep olarak vermiştir bu kötülüklerin Osmanlının kılıç ve ateşle yaptığı değişik baskı metotları,ahalinin mal varlığıyla istediği gibi hareket ettiği,bastırılmış halklarla sosyal-siyasi çifte standartlar uygulaması gibi sebeplerdendir denilmiştir.¹⁰⁴

Yukarda zikredilen tarzda zulmün II. Mehmed (Fatih) tarafından da uygulandığı Arnavutlara uygulandığı iddia edilmiştir,1478 yılında Osmanlı ordusu İşkodra'yı aldıktan sonra Kruya'yı almaya uğraşarak bu şehrin ileri gelenleriyle anlaşarak hiç kimseye bir şey yapmamak şartıyla şehri teslim edecekler anlaşması

¹⁰¹ Ali HADRİ:a.g.e.,s.59

¹⁰² Ali HADRİ:a.g.e.,s.63

¹⁰³ Ali HADRİ:a.g.e.,s.66

¹⁰⁴ Ali HADRİ:a.g.e.,s.67

yapılmıştır, fakat yazara göre Sultan bu anlaşılmaya sadık kalmayarak askerlerine kahraman Arnavutların yok edilmesine, çocuk ve kadınları esir almalarını emrini vererek Arnavutları yok ettirmiştir.¹⁰⁵Yine aynı manzarayla karşılaşmaktayız Osmanlı sultanı ve Askeri masum sivilleri yok etmek ve II. Mehmed'in verdiği sözde durmayarak tüm şehir koruyucularını öldürtmesi korkunç imajıyla karşı karşıyayız. Yukarıdaki benzerliklere bakıldığında sanki hepsi aynı tarz ve kalıptan çıkarılmış birer ithamlar zincirini oluşturmaktadır.Bu tarz yazılmış bir Osmanlı Devleti,askeri ve sultanını okuyan Arnavut öğrenciler ister Kosova'dakiler isterse Makedonya'daki Arnavut öğrencilerin kafasında müthiş ön yargılarla donatılmış ve gerçeklikten uzak bir Osmanlı imajı edinmeleri bugünkü Türklere hangi pencereden bakılacağını tahmin bile edemeyiz.

Kitaptaki bu meselenin sonuna yaklaştığımızda kitabın yazarı Ali Hadri Arnavutların Osmanlılarla XVI. yüzyıla kadar yaptıkları savaşın sonuçlarını genel bir değerlendirme yaparak Osmanlının bu topraklardaki yaptıklarını yorumlamaya çalışmıştır ve ortaya yukarda zikrettiğimiz konulara benzer bir şey çıkmıştır. Şimdi doğrudan tercüme edilmiş bir şekilde bu yorumu buraya tercüme ettiğimi aktarıyorum:

Osmanlıyla XVI. yüzyıla kadar yapılan savaşlar Arnavut milletine büyük bir zarar vermiştir,Türk Osmanlı askerlerinin katliamından dolayı Arnavut nüfusu azalmıştır.Bunun yüzünden şehir ve köylerin yapısı bozulmuş bu da bu toprakların ekonomisine zarar vermiştir,bu işgallerin sonucunda esir olmaktan kurtulmak isteyen ahali yerleşim yerlerini terk etmişlerdir. Şehirlerde yaşanmaz olmuş ve ticaret felç

¹⁰⁵ Ali HADRI:a.g.e.,s.70

olmuştu, köyler bu zor şartlar ve işgaller yüzünden boşaltıldı topraklar işlenmemiş kaldı, batı Avrupa'yla yapılan ticaret terk edildi. Bunların yanında şehirler yerle bir edilince kültürel dokuya zarar verildi şöyle ki şehirlerde inşa edilmiş ve resimlenmiş heykel ve resimler yok edilerek kültürel katliam uygulandı. Paha biçilemeyen tarihi el yazıtlar ve belgeler tahrif edilip yakıldılar. Türk işgali binlerce ahalinin Osmanlı'nın uzanamadığı yerlere göç etmelerine sebep oldu, bu yüzden ki ahali düzlüklerden kaçarak tepelere yerleşmeye başlayacaktı.¹⁰⁶ Evet yazara göre XVI. yüzyılında Osmanlılar Arnavutlara kendi topraklarında bu zikredilen tarzda muamelede bulunmuş ve Arnavutların kültür ve medeniyetini yok etmeye çalışmışlardır, okuyuculara bu tarz bir Osmanlı imajı verilmek için gayret edilmiştir.

Tanzimat'a Kadar Osmanlı İdaresinde Arnavut Milleti:

Bu başlığın altında genel itibarla Osmanlı'nın Balkanlarda yerleştirdiği siyasi ve ekonomik sistem üzerinde fazla durulmaktadır. Başlangıç olarak yazarın tabiriyle feodal askeri yapının yerleştirilmesi, reayanın zor durumu, Türk yönetim sistemi ve İslam'ın yayılması başlıklar altında meseleler verilmiştir ve bunlara binaen Osmanlı anlatılmaya çalışılmıştır.

Yazara göre Osmanlı'nın feodal askeri sistemi eski feodal anlayışını tok edecek yerine yeni Osmanlı feodalitesini yerleştirecekti. Bu yapı toprağın gerçek sahibinin sadece sultan olduğunu ve verilen kişi sadece kullanabilirdi o toprağı satma veya kiralama gibi bir durum yoktu. Bu feodallerden toprakları istenildiği zaman alınabilirdi bu tarz bir yeni askeri feodalite Avrupa feodal anlayışını bozacak ve yerine bastırılmış halktan faydalanma ve baskı anlayışıyla yürüyen bir askeri

¹⁰⁶ Ali HADRI: a.g.e., s. 71-73

feodalite yerleştirilecekti.¹⁰⁷ Bu tarz yönetime göre yazar şu sonuca vardığını yazmaktadır: Osmanlıda iki tür sınıf yapısı vardı, birincisi yönetenler daha doğrusu faydalananlar ve diğeri yönetilenler veya faydalananlar. Reayayı sadece Müslümanlar değil Hristiyanlar da oluşturuyordu bu iki halktan vergiler alınıyordu. Müslümanlardan Osmanlının yasası olan İslam şeriatına göre 80 tür vergi ödemek zorundaydılar ki savaş durumlarında daha da fazla vergiler ekleniyordu. Hristiyan reayadan ise kan haracı denilen vergi alınıyordu, bu durum Hristiyanların durumunu da kötüleştiriyordu.Hatta Hristiyanların durumu daha da kötüydü.Bu vergi yetmezmiş gibi Hristiyanlardan toprak vergisi de alınıyordu.Kan vergisi denilen vergi ise Hristiyan ailelerin değişik zaman dilimleri içerisinde Osmanlıya her evden birer çocuk verilerek bu çocuklar birer yeniçeri olarak yetiştirilip Osmanlı askerine dahil ediliyorlardı.¹⁰⁸

XV.yüzyılında Balkanlarda sancaklar oluşturuldu ve bu sancaklar arasında bağlantı yoktu ve bu da şunu demektir Osmanlı ayrı yönetim politikasının mucidiydi, bu sancaklar doğrudan Rumeli Beylerbeyi'ne bağlıydı.¹⁰⁹

Ali HADRİ'e göre¹¹⁰ Osmanlının bu bölgelere İslam'ı daha fazla yayıp her tarafa serpmesinin sebebi bu inanç sayesinde işgalin kolaylaşmasından dolayıydı.İslam genelde asil Arnavutlar arasında önce yayılacaktı daha sonraları diğer avam tabaka tarafından kabul edilecekti.Bu tarz yorumu diğer kitapta da rastlamıştık.¹¹¹ Yazar devamında İslam'ın Arnavutlar arasında yayılma metodunu anlatırken şöyle bir yorum kullanmıştır:Osmanlı Türkleri İslam'ın yayılmasında

¹⁰⁷ Ali HADRİ:a.g.e.,s.73-74

¹⁰⁸ Ali HADRİ:a.g.e.,s.74-75

¹⁰⁹ Ali HADRİ:a.g.e.,s.75-76

¹¹⁰ Ali HADRİ:a.g.e.,s.76

¹¹¹ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptare,Shtepia Botuese E Lıbrit Shkolllore. (Tirane, 1996),s.49-50

askeri bir baskı uygulamadılar fakat ekonomik ve siyasi baskıyı kullanarak sağladılar.¹¹² Yazar Osmanlının zayıflamaya başlamasını Kanuni Sultan Süleyman zamanından başlatmaktadır ve zayıflamasında en önemli neden olarak tımarlı sipahi sisteminin bozulmasını göstermektedir.¹¹³

XVI.yüzyılında Arnavutların yapacakları direnişin sebebi olarak yukarda zikredilen sosyal,siyasi ve ekonomik zor şartlar olarak gösterilmeye devam etmektedir, Osmanlı Veziriazamı olan Ayaz Paşa bu direnişleri yatıştırmak için Sultan tarafından gönderilmiştir fakat yazarın yorumuna göre bu paşa bu başkaldırışı eşi benzeri olmayan bir terör metoduyla yaparak bastırması istendiğine dair bir yorum sunmuştur.¹¹⁴ Yani yazar Arnavutların zor şartlara karşı direnişini Osmanlı Sultanının eşi benzeri olmayan bir terör uygulatarak bastırma metodunu uygulattığından söz etmektedir.

Osmanlı tarihinde önemli yeri olan Tepedenli(Tepelene) Ali Paşayla bilgi kitapta teferruatıyla verilmiştir, burada bu paşa hakkında bu kadar bilgi verilmesi Ali Paşanın kökeninin Arnavut olmasından ve Osmanlıya baş kaldırmasından ileri gelmektedir. Tepedenli Ali Paşanın iki özelliği yüzünden bu tarihçi için bu paşa çok önem arz etmektedir, birincisi Ali Paşanın Arnavut olması ve ikincisi yazarın anlayışına göre Arnavutların haklarını alması için Osmanlıya baş kaldırmasıdır. Bu iki nokta bir meselede birleştirilip Ali Paşa bir Arnavut kahramanı olarak benimsenmiştir.Kitapta Tepedenli Ali Paşa hakkında uzun bir okuma parçası verilmiştir. Bunu buraya tercüme ederek nakletmek istiyorum,bunu yapmamın nedeni ise burada bu kitaba göre Osmanlıya isyan eden her kişiye değer yüklemek

¹¹² Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.76

¹¹³ Ali HADRİ:a.g.e.,s.78

¹¹⁴ Ali HADRİ:a.g.e.,s.79

gibi bir imajın olduğunu göstermek içindir.Okuma parçanın içeriğinde de görüleceği gibi Ali Paşanın Arnavut olması ve Osmanlıya isyanın bir Arnavut milli kahraman gibi algılanarak yazılmasındandır.

Arnavutluğun güneyi, Yunanistan'ın ve Makedonya'nın bir parçasıyla merkez Yanin (Yanya) olmak üzere Ali Paşanın başını çektiği bir paşalık kurulacaktır. Tepelene(Tepedenli) yakınlarında bir köyde doğdu biraz büyüdüğünde arkadaşlarıyla birlikte eşkıyacılığa başladı,kurduğu çeteler etraf köyler için korkulu rüyaları oldu,şanı o kadar çabuk yayıldı ki Sultanın da gözüne girerek Sultan onu yolların koruyuculuğu görevine getirdi. Bundan sonra Ali Paşa güçlü ve zengin çiftlik ağalarından 950 yakın çiftlikler çalarak çok güçlü oldu ve Rum elinin en güçlü ağası oldu ki bir keresinde 10000 kişilik bir ordu da kurdu.Bunun yanında kendine ait bir yönetim sistemi kurarak buraların tek gücü olacaktır, bunu gören Sultan Ali Paşayı 1804 yılında Rumeli valisi yapacaktır.Zamanla çok güçlenen Ali Paşa yönetimi için okunmuş adamlara ihtiyacını gidermek için konağında ilim adamları barındırmaya başlayacaktır.Bunun yanında Ali Paşa artık kendi başına dış devletlerle ticaret yapıyor ve günden güne Osmanlıdan ayrılmaya başlıyordu, bu durum Türkiye'nin (Yazarın tabirini kullanıyorum) hoşuna gitmemeye başlayacaktır.Buna binaen II.Mahmut, Ali Paşanın üzerine gidilmesine karar vererek savaşa hazırlanamaya başladı. Ali Paşa da bütün Arnavut aşiret liderleriyle bir toplantı yaparak bağımsız bir Arnavutluk kurmak için onlardan yardım istedi ve 50 000 kişilik bir orduyla üzerine gelen Sultan Yanay Kalasın'da Ali Paşayı sıkıştırarak kalanın içinde Ali Paşayı öldürerek, kafasını kesip Osmanlı sultanına gönderdiler. Bu baş kaldırışın başarısız olmasına rağmen pozitif tarafı Türklerin düşmanı olan Arnavutların,Ali Paşanın bu direnişini kendilerine bir örnek teşkil ederek

cesaretlendiler ve bu Arnavut paşanın direnişi Arnavutların ileride Osmanlıya isyanlarının devam etmesinde ilham kaynağı olacaktır.¹¹⁵

Kitapta yazar Osmanlı tarih sahnesinde rol almış Arnavut paşa veya yöneticilerini seçip çıkartarak farklı bir rol yükleyip birer milli Arnavut kahraman haline getirerek, sanki Osmanlı bünyesindeki diğer Müslüman unsurların bilhassa Arnavutların eninde sonunda Osmanlıya isyana kalkışacakları imajını vermeye çalışmaktadır. Bunun sonucunda ortaya daha farklı bir imaj çıkmaktadır oda sanki Osmanlı idaresinde yüzyıllarca bulunan ve onun bir parçası olan Osmanlıyla bağdaşan Arnavut milleti tarih boyunca Osmanlı idaresinden hiç memnun kalmamış ve hep ezilmiş bir durumda bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bir de bütün bu değerlendirme ve sonuca varmayı yazar Osmanlının son dönemini örnek alarak bütün Osmanlı tarihine serperek böyle bir imajı yüklemeye çalışmaktadır.

Osmanlının bünyesinde barındırdığı bütün o milletleri bir arada tutma anlayışı bugün bütün devletleri hayrete düşürüp ve bir o kadar gıpta ettirerek bu dev ve dünyanın süper gücü Osmanlı Devleti'ni kendine örnek almaya çalışmaktadırlar. Osmanlının bünyesinde bu denli kozmopolit bir yapı barındırma başarısı belki'de Devlet-i Aliye'nin bünyesinde barındırdığı milletlere asimilasyon gayretinde olmamasından kaynaklanmaktadır. Fakat Ali HADRİ'e göre böyle devlet Arnavutların asimilasyonu sağlamaya çalıştığını iddia etmektedir ve burada Osmanlıyı bu imajla karşı karşıya bırakmaktadır şöyle ki Arnavut dillinin Arnavutlar tarafından korunmaya devam edilmesi aslında Türk devletinin yürüttüğü asimilasyona karşı güçlü bir silah rolünü oynadığını zikretmektedir.¹¹⁶

Arnavutların belki de bağımsızlık için organize olmaya başladıkları dönem Prizren ligi dönemidir bu ligin başarısız bir şekilde sonuçlanmasından sonra Arnavut direnişi pasivize olmaya başlayacaktır, yani Arnavut direnişinin bir nevi cesareti kısa

¹¹⁵ Ali HADRİ:a.g.e.,s.85-87

¹¹⁶ Ali HADRİ:a.g.e.,s.88

süreliliğine olsa da kırılabacaktır, fakat yazar yine yukarda zikrettiği gibi katliamdan bahsetmektedir. Prizren liginden sonra Türkler Arnavutların yaşadığı bölgelere müthiş bir terör yapmaya başladılar,onlar sayısı kabarık bir askerle bu uygulamaları yaptılar.¹¹⁷

Arnavutlar direnişlerinde 1908 yılında Jön Türkleri destekleyecekler. Desteklemelerinin tek sebebi Jön Türkler bu Arnavut direnişçilerine vergilerin ve milli hakları konusunda vaat ettikleri haklar yüzündendir.¹¹⁸ Bu meseleyi zikrettikten sonra yazar biraz da bizlere Genç Türkler hakkında bilgi vermeye çalışmıştır. Burada yazar genç Türkler hakkında bizlere bir Genç Türk imajı ve bunların Arnavutlar hakkında düşünce ve icraatları üzerinde durmuştur. Ali HADRİ'e göre¹¹⁹ Genç Türkler başta Arnavutlara iyi gözükmek için onların desteğini alarak ellerine gücü geçirince Arnavutlara karşı tavırlarını değiştirecekler ve baskıcı,yok edici bir politikaya başvuracaklardır. Genç Türkler Arnavutların kurdukları kulüpleri,gazeteleri,dergileri kapattılar bunun yanında Arnavutça eğitim veren okulları kapatıp onların yerine Arapça eğitim veren okullarda okumalarını zorladılar, bu da yetmezmiş gibi o güne kadar askerlik yapmayan unsurları askerlik yapmaya zorlayacaklardır ve buna bir de yeni vergiler ekleyecekler.Bu Türk zümresi kendi uyguladıkları *şövenist* politikalarıyla Arnavut halkının gözünde daha da değerlerini düşürerek memnuniyetsizliklerini artıracaktır.

Yazar bunların yanında Birinci Balkan Savaşı'nı anlatırken Osmanlı hakkında sadece şu bilgiyi vermekle yetinmiştir: Bu savaşın soncunda her ne kadar Arnavutlar'da zarar gördüyse yine de Balkan Savaşı Osmanlı'nın Arnavutluk

¹¹⁷ Ali HADRİ:a.g.e.,s.103

¹¹⁸ Ali HADRİ:a.g.e.,s.108

¹¹⁹ Ali HADRİ:a.g.e.,s.108-109

üzerinde baskın olmasını yani himayesinde tutmasının parçalanmasını sağlayacaktır.¹²⁰

Diğer bir anlayış da buraya zikrettiğimiz meseleler arasında gizli kalmaktadır. O mesele de yazar bağımsızlık hareketini anlatırken daha doğrusu bütün meseleleri anlatırken dikkatimizi çeken mesele sürekli Türkler kavramını kullanmasıdır. Osmanlılılar kavramı yerine Türk kavramı kullanılmıştır, Osmanlıyı sadece bir Türk unsuru olarak görmektedir ve Osmanlıyı sadece Türkler yönetiyor anlamını çıkartmaktadır. Arnavutların yanında diğer milletlerin isyanlarından bahsederken Türkler kavramını kullanmaktadır.

3 Kitap: Historia I Gjinnazi Kitabında Osmanlı İmajı

Makedonya Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığının 13-405/ 1 nolu Cumhuriyet Pedagoji Kurulu onayınca kitabın Arnavutça okuyan öğrencilerin kullanmasına izin verilmiştir.

Kitap: MLADENOVSKI, Simo (1993). Historia I Gjinnazi, Skopje: Prosvetno Delo.

Bu kitapta Osmanlıyla ilgili bir bilgiye rastlamamaktayız, lise birlerde Osmanlıyla ilgili bir mesele okutulmamaktadır. Kitabın bünyesinde barındırdığı bilgilere baktığımızda genel itibarıyla antik ve eski çağlarda yerel ve dünya olayları üzerinde durulmuştur. İçindekiler beş ana başlık altında toplanmıştır:

- Eski Çağ
- Eski Yunan(Grek)
- Makedonların Eski Devleti
- Eski Roma

¹²⁰ Ali HADRI: a.g.e., s.117

4 Kitap: Historia II Kitabında Osmanlı İmajı

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığının 13-404/ 1 nolu Cumhuriyet Pedagoji Kurulunun onayıyla Arnavut öğrencilerinin tarih kitabı olarak kullanımına izin verilmiştir.

Kitap: PANOVA, Branko (1996) Historija II .Üsküp: Prosvetno Delo

Kitap yedi ana başlık altından oluşmaktadır ve altıncı ana başlık altında XIV. yüzyılın ilk yarısından XVII. yüzyılına kadar Balkan Milletleri,, başlığı altında Osmanlıyla ilgili bilgi verilmiştir.

Ana başlıklar:

- Orta Çağ'da Avrupa ve Balkanlar
- Erken Orta Çağ'da Avrupa ve Balkanlar
- Makedon Milleti ve Makedon Devleti'nin Kuruluşu
- XI y.y.-XIV y.y kadar Avrupa ve Balkanlar
- XIV. yüzyılın ilk yarısından XVII. yüzyıla kadar Balkan Milletleri
- XI y.y-XVIII y.y kadar Avrupa
- XI y.y-XVIII y.y kadar Makedonya

Yazarın Osmanlıyı ilgilendiren meseleye yazdıklarını incelemeyen evvel başlıkta Osmanlı İşgali tabirini kullanmıştır.Osmanlının Balkan topraklarını alması olayına yazar bir işgal olarak baktığı için meselenin başlığını Osmanlı işgali olarak vermiştir ve ortaya işgalci ve istenmeyen Osmanlı imajını daha başta vermeye çalışmaktadır.

Meseleye Osmanlı devletinin doğuşundan başlanılmıştır,Osmanlının doğuşundan evvel var olan Türk devletleri ve beyliklerini anlatarak Ertuğrul Beyle

başlayıp akabinde Osman,Orhan Gazi sultanlarının fetihlerinden bahsederek Osmanlı Devleti'nin kuruluştan güçlenme devrine varma serüvenine değindikten sonra yazar Osmanlı hakkında şu yorumu yaparak Türklerin kurdukları devlet olan Osmanlının güçlü devlet olma imajını vermektedir. Osmanlı Devleti bu fetihlerden sonra Anadolu'nun en güçlü Türk devleti olmuştur.¹²¹ Osmanlının güçlenmesini anlattıktan sonra Osmanlının kurduğu siyasi sistemden bahsetmektedir. Burada Osmanlının feodalitesi imajıyla karşı karşıya kalmaktayız. Osmanlının askerinin büyük bir gücü olan tımarlı sipahi teşkilatlanmasını yazar Askeri Feodalite olarak nitelendirmektedir.

Bu yapıyı Osmanlının kendisi üretmediğini ondan önce var olmuş olan büyük bir imparatorluk olan Bizans'tan kopyaladığını ve yeni bir tür askeri feodalite oluşturduğunu zikretmektedir,bu da Osmanlıda bir tür sınıfsal yapının varlığını vurgulamaktadır.¹²² Bu tarz bir imajı bizler Yugoslavya zamanındaki tarihçilerin anlayışında da görmüştük ve burada da yazar halen Osmanlıyı değerlendirirken yeni kurulan Makedonya Demokratik Cumhuriyeti mantığıyla değil de eski Yugoslavya mantığındaki Osmanlı feodalite imajını aynen alıp devam ettiğini görmekteyiz.¹²³ Yazar devamında Osmanlı Devleti'nin yapılandırması üzerinde durmaya devam etmektedir ilk olarak yazarın Osmanlının yönetim tarzı üzerindeki değerlendirmesini değerlendirirsek ortaya yazarın kullandığı tabire göre “*Despotik*” bir kavramla karşı karşıya kalmaktayız. Yazarın yorumuna baktığımızda bariz bir şekilde bu tarz anlayışı göreceğiz şöyle ki: Osmanlı Devleti tipik merkezi yapıya sahipti,bu yönetim despotik bir yönetimdi ve Osmanlı sultanının sınırsız bir yetki ve hakimiyeti

¹²¹ Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.117-118

¹²² Branko PANOV: a.g.e.,s.118

¹²³ Aleksandar TRAYANOVSKI: Arnavutça Tarih III Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996), s.63

mevcuttur diye yorumlamıştır.¹²⁴ Yazar bu sonuca varmak için yukarıda zikrettiği “Osmanlı sultanının sınırsız bir yetki ve hakimiyeti mevcuttur” yorumunu dayanak noktası olarak Osmanlı Devleti’nin bir tür despot devlet yönetim mekanizmasının mevcudiyeti kanaatine varmıştır. Bu kanaati sonucunda okuyuculara Osmanlı Despotik devleti imajını vermeye çalışmıştır. Tabi bu meseleyi böyle verirken ileride de ve diğer incelediğimiz kitaplarda görüleceği üzere Osmanlının Balkanlarda yaptıklarını meşrulaştırmak gayesini de taşıdığına şahit olacağız.

Bu yorumundan sonra Osmanlının kuruluşunda rol oynayan diğer bir faktörü ele almıştır, o da Osmanlı İslam ilişkisi meselesidir. Tabi bu kitabın yazarı bu konuda da kendi yorumunu kullanarak, Osmanlı kuruluştan itibaren baskın olan ve bütün devlet kurumlarında aktif olan dini İslam üzerinde kurulmuştur yorumunu yapmıştır. Yine yukarıda yaptığı gibi bunu dayanak noktası olarak kullanarak Osmanlının dini temellere dayalı bir İslam devletidir sonucuna varacaktır.¹²⁵ Osmanlıyı dini kurallarla yönetilen, teokratik temeller üzerinde kurulmuş bir tür devlet olduğu teorisini vererek tamamen dini kurallarla daha doğrusu şariat kanunlarına göre bir Osmanlı devlet yönetimi imajını görmekteyiz. Bu tarz bir imajın anlayışının mevcudiyeti Balkanlarda bugün bile yaşayan yerel gayri müslim ahaliye de sirayet ederek her fırsatta bu unsurların akademik veya normal sosyal hayatlarında Osmanlı meselesi tartışıldığı zamanlarda kafalarındaki yerleşmiş bu tarz radikal İslam Osmanlı devleti imajını ortaya koyarak bunu çoğu meseleye nokta-i istinat olarak kullanıp böylece Osmanlının yapısını ve Balkanlarda yürütmüş oldukları politikaları değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar. İşte bu mesele ileride diğer yerlerde rastlayacağımız zorla

¹²⁴ Branko PANOVA: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996), s.118

¹²⁵ Branko PANOVA: a.g.e., s.119

İslamlaştırma iddiasının arka planını oluşturmaktadır, yani bu meselede yukarıda zikredilen imajı dayanak noktası olarak kullanarak zorla İslamlaştırma meselesini iddia olarak kullanacaklardır.

Yukarıda Osmanlı yönetim mekanizması hakkında yapılan yorumlardan sonra yazar az da olsa Osmanlının Bizans'ı yok etmesi meselesine daha doğrusu II. Sultan Mehmet'in İstanbul'u alması meselesine yer vermiştir. Bu konuda fazla durmayarak doğrudan doğruya İstanbul'un alınışına gelerek olayı bitirmiştir. Fakat İstanbul'un alışı anlatırken ilgimi çeken bir noktayı açmak istiyorum. Yazar II. Mehmet'in İstanbul'u aldıktan sonra kendi askerleriyle beraber İstanbul'u müthiş bir talan ve yağmaya maruz kılarak böylece İstanbul'un fethini tamamlayacaktır diye zikredilmektedir.¹²⁶ Burada II. Mehmet'in bizzati kendisinin verdiği emir doğrultusunda İstanbul'un talan ve yağmaya maruz kaldığını sonucu çıkmaktadır. Bunda sonra diğer bir mesele ise Osmanlının fethettiği yerlere yerleştirdiği Türk unsurların meselesine değinmiştir. Fakat burada bir tür Türk kolonilerinden bahsetmektedir ve bu kolonilerin boşalan topraklara Anadolu'dan getirildikleri ve buralara yerleştirildiklerinden söz edilirken bu koloniler meselesi açılmayarak yani içeriği izah edilmeden es geçilerek bırakılmıştır.¹²⁷ Bu meselenin böylece bırakılması Osmanlı hakkında farklı bir imajın uyanmasını sağlamaktadır bu da Osmanlıda bilinen Avrupa sömürgeci koloni anlayışının da varlığı imajını uyandırarak Osmanlının yerleştirdiği bu Türk unsuruna ve Osmanlının bu politikasına Osmanlının Türk sömürgeci kolonileri imajı olarak bakılmasına sebep olmaktadır. Bu da Balkanlarda iddia edilen Osmanlının sömürgecilik yaptığı tezini desteklemek için

¹²⁶ Branko PANOVA: a.g.e.,s.120

¹²⁷ Branko PANOVA: a.g.e.,s.125-126

bir sebep olarak gösterilmek istenebilir. Kitapta yazarın isteği doğrultusunda Monaku İsaia diye bir yazarın Osmanlıların Makedonya'ya ilk girdiklerinde yaptıkları faaliyetlerden bahseden kısa bir okuma parçası kitaba yerleştirilmiştir. Bu okuma parçasını bizim için önemli kılan mesele ise yazar bu okuma parçasını verirken başa şöyle bir giriş yaparak anlatmaya başlamıştır “O dönemin meşhur Makedon yazarı Monaku İsaia bizlere Osmanlının Makedonya topraklarına girerken yaptığı katliamları ve yok ettikleri her şeyi bir gerçek olarak anlatmaktadır” diyerek başlayacaktır.¹²⁸ Buradan Osmanlının Makedonya fethi sırasında birinci bir el kaynak kullanılarak yaptığı katliamları göstermeye çalışılmaktadır bununda sonucunda ortaya Osmanlının Makedonya'yı fethederken katliam uyguladığı imajı çıkarılmaktadır. Bu katliam yapma imajını nerdeyse incelediğimiz her kitapta değişik şekillerde verildiğine şahit olduk.Böylece bugün bile var olan Osmanlının Balkanlarda yaptığı katliamlar imajının kaynaklarını neler oluşturduğu daha net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Şimdi de yukarıda sözü geçen okuma parçasını bizim tarafımızdan tercüme edilerek vereceğiz:

*Türklerin yerli feodal kral Ugleş'i öldürmeleriyle bu topraklara saldırmaya başladılar, o kadar çoktular ki gözlerimize inanamadık. Türkler kuş sürüleri gibi geliyorlardı bazı Hristiyanları öldürüp bazılarını esir ediyorlardı, içimizi sızlatan acılarla dolu bir görüntüydü. Her tarafı boşaldı sanki topraklar insansız, hayvansız boş kaldı, karşılına çıkacak ne bir voyvoda ne de bir knez kalmadığı için her şey Türklerden korkma hissine kapıldı.*¹²⁹

¹²⁸ Branko PANOVA: a.g.e.,s.125

¹²⁹ Branko PANOVA: a.g.e.,s.125-126

Devamında yukarıda İstanbul'un fethinde yapılan yağma ve talan meselesini 1389 yılında Kosova ovasında yapılan Kosova savaşı anlatılırken tekrar zikredilmektedir. Şöyle ki Osmanlı ordusu Kosova yönüne ilerlerken Makedonya'nın kuzey-batı bölgelerini müthiş bir talan ve yağmaya tabi tutmuştur paragrafıyla karşılaşmaktayız.¹³⁰ Yazara göre Osmanlı ordusu geçtiği her yeri yağma ve talana maruz kılarak devam ediyormuş.Yukarıda gördüğümüz yağma ve talan manzarasıyla yine burada karşı karşıya kalmaktayız, her fırsatta bu tarz bir manzarayla karşı karşıya kalmamız şaşırtıcı bir durumu oluşturmaktadır,sanki yazar bu tarz bir yöntemi tatbik ederek Osmanlıyı kasıtlı bir kötüleme yöntemi uyguluyor gibi.Sanki Osmanlı ordusunun geçtiği her yeri talan ve yağmaya maruz bırakma politikası barındırdığı imajını vermektedir.Devamında nerdeyse her kitabı incelediğimizde aynı sonuçlara varılan İslamlaştırma meselesine değinilmiştir.

Osmanlının fethettiği topraklarında değişik din ve milletleri bir bünyede barındırma kabiliyetini dünya kamuoyu halen hayretle incelemekte ve hayran kalırken burada yazarın Osmanlının Balkanlarda ve bil hassa Arnavutlar arasında İslam'ın yayılmasını anlatırken cebir ve zorlama unsurunu araya koyarak anlatmaya çalıştığını görmekteyiz. Branko PANOVA'a göre¹³¹ Osmanlının ilk fetihleri zamanlarında Arnavutlar arasında Hristiyan dini dominant bir rol oynamaktaydı,bu dominantlığın mezhebini Katolikler oluşturmaktaydılar. İslam dinini ilk önce Arnavut aristokratları kabul edecektiler, XVI.yüzyılına gelindiğinde Osmanlılar İslam'ı zorla kabul ettirmeye başlayacaktiler. Burada zorla bir tür din değiştirme politikası imajını vermektedirler. Bu mesele bazı katı Arnavutlar tarafından her

¹³⁰ Branko PANOVA: a.g.e.,s.127

¹³¹ Branko PANOVA: a.g.e.,s.159

fırsatta Osmanlı zorla bizi Müslüman yaptı, oysa biz Hristiyan kalsaydık ne güzel Avrupa ile bir olurduk gibisinden dile getirmektedirler. Osmanlının zorla İslam'ı kabul ettirme nedenine gelirsek yazar şu yorumu yapmaktadır: Osmanlı Sultanı emirlerine itat eden bir Arnavut nüfuzunu oluşmasını sağlamak olduğunu dile getirmektedir, Arnavutların da daha ileride İslam'ı kabul etmelerinin sebebi olarak cizye vergisinden muhaf olmak için diye yorum yapılmıştır.¹³² Bu konunun sonunda yazar öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmek için sorular kısmında şu tarz bir soru sormuştur:

- Arnavutluk'a İslam nasıl empoze edilmiştir?

5 Kitap: Historia III Kitabında Osmanlı İmajı

Bu kitap Makedonya Eğitim Bakanlığının Cumhuriyet Pedagojik Konseyinin 1992 yılındaki 13-401.1 izniyle kullanılmaya izin verilmiştir.

Kitap: TRAYANOVSKI, Aleksandar.(1996)Historia III .Skopje: Prosvetno Delo

Bu kitap üç ana bölümden oluşmaktadır :

1. XVIII. yüzyılın sonlarından Birinci Dünya Harbine kadarki süreç
2. XIX. yüzyıldan Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Balkanlar.
3. XIX. ila XX.yüzyıllarından Birinci Balkan savaşına kadar

Makedonya.¹³³

Bu kitapta Osmanlı Devleti'ne bayağı bir yer verilmiştir, şöyle ki kitabın iki kitabın ikinci bölümünden itibaren Osmanlı Devleti anlatılmaya başlanmıştır.

¹³² Branko PANOV: a.g.e.,s.159

¹³³ Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996), s.169

Devamında Osmanlının Balkanlarda son toprağına kadar yani Balkan savaşlarına kadar devam etmektedir.

Makedonya'daki çoğı tarihçi Osmanlı Devleti'nin zayıflaması meselesine girerken daha doğrusu devletin zayıflamasının temel nedeni tımarlı sipahi teşkilatının bozulmasıyla başladığını zikretmektedirler,yazarların ortak kanısı veya daha doğrusu imajı bu teşkilatın bozulmasıyla ortaya çıkan düzensizlik nedeniyle Osmanlı parçalanmaya başlamıştır imajını görmekteyiz. Bu anlayışla bu kitapta da karşılaşmaktayız şöyle ki yazar Osmanlı meselesine giriş yaparken tımar sisteminin nasıl zayıfladığını ve bunun Osmanlının çökmesine neden olduğunu yazarak başlamaktadır.¹³⁴

Bu zayıflamanın Osmanlının bünyesinde bağımsız feodallerin oluşması sebep olarak gösterilmiştir ve bunun akabinde Balkanların birtakım yerlerinde yazarın tabirine göre bağımsız feodaller yani paşalar çıkmıştır.¹³⁵ Burada yine çoğı yerde rastladığımız Osmanlı feodal imajına rastlamaktayız. Bu mesele yani feodalite meselesi neredeyse tüm Balkan yazarlarının ortak katıldıkları ve bunu hiçbir değerlendirmeye tabi tutmadan yazmaya gayret ettikleri bir meseleyi teşkil etmektedir, bu da tarih okuyan herkesin zihinlerine kazınmaktadır bu da Osmanlının bir tür feodaliteye sahip olduğunu imajını güçlendirmektedir. Çünkü yukarda da zikrettiğimiz gibi her kitapta Makedonca, Arnavutça fark etmeden Osmanlı meselesinden bahsedildiğinde karşımıza çıkmaktadır. Bu da bu oluşturulan imajın pekiştirilmesine fırsat sağlamaktadır.

¹³⁴ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.45

¹³⁵ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.46

Yazar Osmanlının zayıflamasını engellemek için reformların yapıldığından bahsedilmektedir ki bu reformların sultanın iradesiyle yapıldığı ve Tanzimat, Gülhane Hattı Hümayun, Islahat gibi reform paketleriyle Osmanlının güçlendirilmeye çalışıldığını fakat Osmanlının dışta uğraştığı savaşlar ve güçlü devletlerin baskıları yüzünden başarılı olmadığının kanısındadır.¹³⁶ Aleksandar TRAYANOVSKI' ye göre¹³⁷ bu reformlar liberal bir yapıya sahiptiler ve eğer gerçek hayatta tatbik edilseydiler çok büyük başarıyla sonuçlanabilirdi fakat, Müslüman ve gayrimüslim eşitliği bazı fanatik ve konservatif devlet yöneticiler sahada bunun uygulanmasından hiç memnun olmadılar ve her fırsata bunu engellemeye çalıştılar, çünkü bu eşitlik onlar için kabul edilebilir bir durum değildi. Bu da yazara göre bu reformların başarılı olmamasını etkileyen faktördü anlayışını görmekteyiz.

Osmanlının zayıflamasını ve hatta bitmesini etkileyen faktörlerden bir diğeri, Osmanlının XVIII.ortaları ve XIX.başlarında yabancı kapitalin kendi sınırları dahiline girmesi faktörüdür. Yazara göre bunun sebebi Osmanlının başlarda iyi niyetle verdiği kapitülasyonlar daha sonraları Avrupa devletlerinin Osmanlıya baskı uygulayarak bünyesinde birtakım altyapı ve sosyal hayatı düzelterek ağır düzenlemeler sayesinde Osmanlı ekonomisini çökerteceklerdir, çünkü Osmanlı ekonomisi bunları kaldıracak güçte değildi.Buda Osmanlıyı ekonomik ve finansiyal krize sokacaktır, ki bu da hükümetin ağır vergi politikalarına başvurmasına neden olacak ve dolayısıyla reayanın memnuniyetsizliğini artıracaktır.¹³⁸ Buna müteakiben Osmanlı ekonomik ve askeri zayıflamanın içinde bulunacaktı ve güçlenmiş olan

¹³⁶Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.47

¹³⁷Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.47

¹³⁸Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.47-48

emperyalist devletlerin” hasta adamı” olacaktır. Burada yazarın hasta adam kavramını Osmanlının zayıf imajının belirtisi olarak kullanmıştır.

Osmanlının zayıflamaya başladığı bu dönemlerde Balkan topraklarında var olan memnuniyetsizlik emareleri ortaya çıkmaya başladığını görmekteyiz bu da Balkan milletlerin kendi devletlerini kurma maceralarına kalkıştıklarına şahit olacağız. Burada tuhaf olan bir şey yok ama bu kitabın içerdiklerini incelemeye başladığımızda enteresan bağımsızlık olaylarıyla ve bu olaylar anlatılırken kullanılan cümlelerle karşı karşıya gelmekteyiz.

Balkanlardaki Osmanlıdan ayrılma mücadelenin başlangıcındaki sebep anlatılmaya başlanıldığında yazar Balkanın Osmanlı tarafından esir edilmiş köle milletleri cümlesiyle başlamayı tercih etmiştir, bu da bu mücadelenin haklı olduğunu ve gerçekten Osmanlının bu tarz bir yönetim modeline dayanarak yönettiğini daha doğrusu Osmanlı Balkanları bu tarz bir anlayışla yönettiğinin anlamı ve imajını oluşturmaktadır. Yazar bazı ülkelerin bağımsızlık mücadelesini anlatmaya başlarken şu iki tarz cümleyi kurarak başlıyor:

XIX yüz yılın başlarında Balkan Yarımadsın’daki esir edilmiş köle milletlerin direnişi(Revulusionu) başlayacaktır.¹³⁹

Balkanın mutsuz esir ve köle milletleri Osmanlıdan ayrılma fırsatını bulmuşlardır¹⁴⁰

Bu sebeplerin böyle açıklanmasının yanında aşağıda vereceğim örneklerde görüleceği gibi bu isyanların sebebi sanki tamamen Osmanlıya ait olduğunun imajını vermektedir. Bu da Osmanlıya karşı yapılan bağımsızlık hareketlerinin zamanın

¹³⁹ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.63

¹⁴⁰ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.68

şartlarından ve konjöktöründen değil de sadece Osmanlının yüzünden olduğu imajının gelişmesini sağlamaktadır.

Şöyle ki : Sırların birinci isyanlarının başarısızlığından dolayı Belgrat Paşası Süleyman Paşanın uygulattığı baskı ve yağma siyaseti Sırları ikinci Sırp isyanına itmiştir.¹⁴¹

Diğer bir ifade de şöyle: Hızlandırılmış bir şekilde Türklerin uyguladığı cezalandırma politikasından dolayı isyanının oluşmasına meydan vermiştir¹⁴²

Bu bağımsızlıkla ilgili yukarda şahit olduğumuz meseleye benzeyen diğer bir anlayışı Makedonya’da Makedon halkının Osmanlıdan ayrılmak için yürüttüğü bölgesel bağımsız hareketinde de görmekteyiz, burada da baş kaldırmanın nedeni Türklerin yaptığı zulümden kaynaklandığı yazılmaktadır. Şöyle ki: Makedonya’daki direnişin büyük bir kısmını yapan Makedon çeteleri(Haydutlar) bu direnişe başlamaların nedeni olarak yazar şöyle demektedir: Çetecilik Türklerin yaptıkları suçlara karşı koymak için en eski silahlı direnişçilik olarak XIX yüz yıla kadar en hızlı dönemindeydi¹⁴³

Nyeguş ayaklanmasının sebebine baktığımızda ortaya aynı manzara çıkıyor: 1882 yılında çıkan Nyeguş ayaklanmasının sebepleri çoktur, bunlardan bir tanesi Nyeguş halkı ve civarındaki 130 köy çeteler ve Selanik Türklerinin yağma ve katliamlarına maruz kalmalarındandır¹⁴⁴diye zikredilmektedir.

¹⁴¹Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.54

¹⁴²Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.54

¹⁴³Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.95

¹⁴⁴Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.95

Bu kitabın son kısımlarına gelmeden önce yazarlar Jön Türkler'den de okuyuculara bilgi vermeye gayret etmişlerdir. Burada Jön Türkler'in kuruluş aşamasından başlayarak bilgi vermiştir.

Bu kitapta sürekli olarak yukarda da gördüğümüz gibi bir tür “esir, köle edilmiş milletler, köleleştirilmiş milletler “ kavramlarıyla karşılaşmaktayız.¹⁴⁵ Bu tarz kavramların kullanılışını genelde yazar Balkan milletlerinin Osmanlı'nın hakimiyetinde bulunduğu dönemler için kullanmaktadır, bu tarz bir kullanılış Osmanlı Devleti'nin bu bölgede sanki zorba bir tarz yönetim uyguladığı ve bu yönetim tarzının bu yerli milletleri bir tür baskı altından kurtuluşunu anlatmaktadırlar.

Burada bilgi olarak veriyorum bu kitabın yazarı Makedon bir tarihçi fakat bu kitabı Arnavut öğrencilere okutulmaktadır.Fakat Arnavut tarih hocalarıyla konuşmalarımızda kendilerinin bu kitapları pek fazla kullanmamaya gayret ettiklerini dile getirdiler,her neyse bu mevzular ileride ayrı bir mesele olarak ele alınacağı için burada fazla teferruata girmeyeceğiz.

Fakat diğer tarafta Makedonya'nın yazarın deyimine göre esir olan milletlerin kurtuluşu olduktan sonra Makedonya'nın diğer Balkan devletleri tarafından parçalandığını ve hatta ahalinin soy isimlerine müdahale edildiğine ve tamamen Sırpllaştırılmasına,Yunan ve Bulgarlaştırılma politikasına soyunduklarından yazar Balkan savaşlarının sonuç bölümünde bahsetmektedir.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.48-160

¹⁴⁶ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.157

Yazar siyasi olaylarını bitirdikten sonra kitabın son kısmında Makedon kültürünün gelişiminden bahsetmektedir. Burada değişik ve farklı bir Osmanlı imajıyla karşılaşmaktayız, bu farklılık ise yukarda bahsedilen imajın farklı bir tarzı olduğuna şahit oluyoruz. Şöyle ki Aleksandar TRAYANOVSKI'e göre¹⁴⁷ uzun yıllar Osmanlı hakimiyetinde bulunmuş olan Makedon milleti eğitim,kültür ve dini yaşantısını rahat bir şekilde kendi kiliseler bünyesinde yaşatmıştır. Burada Osmanlının yazarın deyimine göre esir milletlerin bütün eğitim,dini ve kültürel hayatlarına müdahale etmeden yaşatmalarına ve yaşamalarına müsaade ettiğini görmekteyiz. Hatta 1857 yılında Veles, 1869 İştıp, 1874 Pirlepe gibi şehirlerde kendi dillerinde okullar açtıklarından burada bir bilgi olarak verilmiştir¹⁴⁸, buda Osmanlının bu konulardaki hassasiyetinin bariz göstergesidir.

6 Kitap: Historia e Popullit Shqiptar I Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: TOENA, Botimet.(2000).**Historia E Popullit Shqiptar I**. Tirane: Akademia Shkencave E Shqiprise İnstitutsioni I Historise.

Kitabın birinci baskısı 1953 yılında basılırken ikinci baskısı1965 yılında Tiran'da basılmıştır. Kitap Arnavut milletinin eski çağlardan başlayarak, XIX. yüzyıla kadar milli tarihini ele almaktadır. Kitabın temel amacı Arnavut milletinin tarihi, kültürel ve siyasi gelişimini anlatmaktır. Kitap üç ana başlıktan ve yirmi bir alt başlıktan oluşmaktadır.

İkinci ana başlığın ikinci alt başlığın altında ve üçüncü ana başlığın birinci alt başlığı altında Osmanlı Devleti ile ilgili bilgi verilmektedir.

¹⁴⁷ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.159

¹⁴⁸ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e.,s.160

Kitabın Osmanlı Devleti ile ilgili içindekiler:

- Osmanlı İdaresinde Arnavutlar (1385-1343).
- Osmanlının Arnavutluktaki İlk Fetihleri.
- Arnavutluk'taki Osmanlı Askeri Feodalitesi.
- Arnavutluktaki Osmanlı Karşısı Direniş.
- XVI-XIX yüzyılları Arasında Osmanlı İdaresinde Arnavutluk.
- Arnavutluk'taki Tımarlı Sipahi Sisteminin Kuruluşu.
- Bölgesel Teşkilatlanma ve Otonomi.
- Çiftlik Bölgeleri.

İncelediğimiz tarih kitapların çoğuna göre burada yazar Osmanlı Devleti'nin ırki kuruluşuna yani etnisite meselesine daha fazla önem ve yer vererek konuyu aydınlatamaya çalışmaktadır. Bunun sonucunda Osmanlı Devleti'nin Türk unsuru tarafından kurulmuş bir devlet olduğunu zikrederken, Osmanlının her şeyiyle bir Türk devleti olduğu ve Türk Osmanlı imajının oluşmasını sağlamaktadırlar. Toena BOTİMET'e göre¹⁴⁹ Osmanlılar Türklerin ardıllarıydılar, Oğuz Türkleri Orta Asya'dan başlayıp Anadolu'ya gelerek Ertuğrul'un himayesinde bir Osmanlı devleti kurmuşlardır diye zikretmektedirler. Diğer tarih kitaplarına kıyasen daha teferruatlı bir Osmanlı kuruluşundan ve Türk unsurunun ön plana çıkartılmasından bahsedilmektedir. Bütün incelenen tarih kitaplarında Osmanlı imajı araştırmamızı ilgilendiren diğer bir mesele ise tüm Arnavut, Türk ve Makedon tarihi kitaplarında

¹⁴⁹Toena BOTİMET: Historija E Popullit Shqiptar I, Akademia Shkencave E Shqiprise Institutsioni I Historise.(Tiran, 2000),s.373

Osmanlı Devleti'nden bahsedilirken konulara doğrudan doğruya Osmanlının Balkanlara girişi meselesinden başlamaktadırlar. Yukarıda zikredilen Osmanlının ırkı köken meselesi pek fazla kitaplarda bahsedilmektedir bahsedilen yerlerde bile kısaca es geçilerek anlatılmıştır. Diğer taraftan ise katliam ve işkence gibi zikredilen yerlerde ise Osmanlı Türkleri kavramları kullanılmıştır.

Bunun yanında burada diğer bir mesele ise Osmanlı Devleti'nin Balkanlara girme meselesi *işgal* kavramı kullanılarak anlatılmaktadır, kitabın nerdeyse büyük bir kısmında işgal kavramı kullanılmaktadır.¹⁵⁰ Bu işgal kavramının yanında Osmanlı devletini 1389 yılında yapılan Kosova savaşında diğer tarih kitaplarında her fırsatta Osmanlının yaptığı katliam ve intikam işkenceleri imajıyla karşılaşmaktayız. Şöyle ki Sultan Murad'ın Sırp kökenli Miloş Kopil tarafından öldürülmesinden sonra yazara göre *intikam için* Osmanlılar bütün *savaş esirlerini* ve diğer Arnavutları tek tek öldürmüşlerdir diye zikredilmiştir. Bunun yanında Sultan Murad'ın öldürülmesi meselesini yazar kahramanca hareket olarak nitelendirmektedir.¹⁵¹ Burada diğer bazı kitaplarda zorla İslamlaştırma meselesi ile burada karşılaşmazken¹⁵² tam tersine Osmanlı ve Balkanlara İslam'ın bilhassa Arnavutluk'a İslam'ın yayılması meselesine, Arnavutlar için müspet bir mesele olarak bakılmaktadır. Bu meselede Toena BOTİMET'e göre¹⁵³ İslam'ın Arnavut milletine sirayet etmesiyle Arnavutların Osmanlının siyasi ve kültürel alanlarına girmesi, birer Osmanlı olmalarına ve bu sisteme entegre olmaları için en önemli bir sebep olmuştur, diye zikretmektedir. Buradaki Osmanlı İslam politikasına yazar diğer kitaplarda rastlamadığımız bir tarzda yaklaşmıştır.

¹⁵⁰ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.373-425

¹⁵¹ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.376

¹⁵² Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.117

¹⁵³ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.377

Bu araştırmamız esnasında tarih kitaplarında karşılaştığımız bir diğer önemli mesele ise Osmanlının feodal yapısı meselesidir. Osmanlının feodal veya bazı yerlerde askeri feodal imajını daha fazla Yugoslavya dönemi kitaplarında rastlamaktayız. Bunun yanında Osmanlı feodal yapısı imajını 1990'lı yıllardan sonraki tarih kitaplarında da rastlamaktayız. Bu kitabın büyük bir bölümünde Osmanlı feodal sisteminden bahsedilmektedir. Yazara göre Osmanlı Devleti feodal sistemini Bizans İmparatorluğundaki feodal sistemi ve kendi bünyesindeki Feodal yapısıyla karıştırarak ortaya yeni bir tür Osmanlı feodalitesini oluşturup Balkan topraklarına da bu sistemi yayacaktır denilmektedir.¹⁵⁴

Bu kitapta Osmanlı Devleti'nin savaş sonunda aldığı ganimetleri yanında savaş sonunda sağ kalan küçük çocukları esir aldıktan sonra Osmanlı başkenti ve şehirlerinde köle olarak satılmaktaydılar diye bir meseleden bahsedilmektedir. Bu meselenin yerli tımarlı sipahilerin sağlam bir pozisyonda olmadıkları ve çoğu gelirlerini yağma ve yukarıda zikredilen esir satmaktan kazandıklarından zikredilmektedir.¹⁵⁵

Buradaki Osmanlı tımarı sipahilerin merkezi yönetime bağlı fazla bir bağı olmadığı ve Avrupa feodalitesine benzer bir Osmanlı feodalitesi imajının verilmek istendiğine şahit olmaktayız. Osmanlı tımarlarının kendi bölgelerinde yazarın yukarıda Osmanlı tımarı sipahilerin yaptıklarını zikrettiği şeylerin yerel Avrupa feodallerin yaptıklarına benzetilerek bu yüzden Osmanlı Avrupa feodalleri imajını vermektedir. Yazar bütün bunları yaparken yine diğer tarih kitaplarında rastladığımız gibi son dönem Osmanlı tarihi üzerine durarak bütün Osmanlı tarihine yüklemeye

¹⁵⁴ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.381-382

¹⁵⁵ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.383

çalışılmaktadır. Buna paralele olarak Osmanlının yazara göre Bizans ve Avrupa feodalitesini Arnavut topraklara getirmesi ve Osmanlı askerinin yaptığı çirkin işkence, katliamları ve yeniçeri asker açığının doldurtmak için zorla aldığı Arnavut çocuklar yüzünden Arnavutlarda Osmanlıya karşı direnişin başlamasına sebep olacaktır diye zikredilmektedir.¹⁵⁶ Yazarın Arnavut milletinin Osmanlıya karşı direnmeye başlamaların sebebi olarak bunu göstererek tüm tarihi süreç içinde Osmanlının yaptıklarını haksız olarak çıkartmaya çalışmaktadır. Bunun sonucunda Osmanlının Arnavut topraklarına tımar sistemini zorla daha doğrusu gerektiğinde katliam yaptırtarak yerleştirmeye çalıştığı için Arnavut milletinin buna karşı çıkmak zorunda kaldığı da zikredilmektedir.¹⁵⁷ Yazar Osmanlı Devleti'nin Arnavut halkını az nüfuzlu göstermek için çoğu Arnavut köyünü tahrir defterlerine almadığı ve bundan dolayı yazarın zikrettiğine göre binlerce Arnavut ve yüzlerce köy kayıt dışı tutularak bu sonuca varılmaya çalışan bir Osmanlı devlet politikasından bahsedilmektedir. Historija E Populit Sshqiptar kitabında yazar Osmanlı Devleti'nden bahsederken genel itibarla Arnavut milletinin Osmanlı devletine karşı hoşnutsuzluğundan bahsetmektedir, bununla Osmanlının Arnavut topraklarında istenmeyen devlet imajı verilmeye çalışılmaktadır. Bunu tarihi kitabın her yerinde yazar Osmanlının Arnavutlarla mücadelesinden ve ilk başlardan itibaren Arnavutların Osmanlı hakimiyetinden memnun olmadıkları bilgisi verilmeye çalışılmıştır. İlginç olan ise kitaptaki istenilmeyen Osmanlı imajı anlatılırken 1430-1450 yılları arasındaki dönemi yani Arnavutların milli kahramanı olan İskender Bey

¹⁵⁶ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.385

¹⁵⁷ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.385

(Georg Kastrioti) Osmanlıya karşı yürüttüğü direniş ele alınarak bu sonuca ve imaja varılmaktadır. Osmanlının diğer dönemlerine nerdeyse değinilmemiştir.¹⁵⁸

Kitabın Arnavut direnişinin önem ve ehemmiyetinden bahsedilirken bu direnişin Osmanlı himayesindeki Arnavutlar için ne kadar önemli ve değerli olduğu şu şekilde anlatılmaktadır:

*XV' inci yüzyılda yapılan bu direniş ve başarılar Araniti ailesine ait olurken, Osmanlıya karşı kazanılan bu başarılar Arnavutluk'un yanında bütün Avrupa'da da büyük sevinçle karşılandı. Bu direnişle Arnavutlar Avrupa'nın anti Osmanlı davasında en aktif millet olarak tarihe geçecektir. Geork Araniti Avrupa'nın en popüler insanı olarak tanınmaya başlayacaktı. Bu başarılarla en fazla sevilen Roma Katolik kilisesinin papası IV Eugenyi olacaktır.*¹⁵⁹

Kitabın genel bir incelemeye tabi tutuğumuzda Osmanlı Devleti'nden ziyade daha fazla Arnavut milletinin Osmanlı Devleti'nden kurtulmak için yürüttükleri mücadeleden bahsedilmektedir

7 Kitap: Studime Mbi Historin e Shtetit Osman Kitabında Osmanlı İmajı

Osmanlı Devletinin Tarihi Üzerine İnceleme Kitabında Osmanlı İmajı:

Kitap: DİKEN, S. Muhammed. (1994). Studime Mbi Historine E Shtetit Osman. Skopje: Meshiati İBİ'te Maqedonis.

Bu kitap Makedonya'daki İslam Birliği'nin himayesinde bulunan ve lise düzeyinde dini eğitim veren İsa Bey medresesinde IV' üncü sınıflarda

¹⁵⁸ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.383-392

¹⁵⁹ Toena BOTİMET:a.g.e.,s.390

okutulmaktadır. Bu öğrenciler lise medresenin son sınıfında tarih dersinde sadece Osmanlı Tarihi üzerinde durmaktadırlar.

Kitap on ana başlıktan oluşmaktadır:

- Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu
- II Beyazıt Dönemine kadar Osmanlı Devleti'nin Avrupa Topraklarına Sızması

- Osmanlı Himayesinde Arap Dünyası
- Osmanlı Toplumunun Karakteristik Özelliği ve İslam Toplumuna Etkisi
- Osmanlı Devleti'nin Zayıflaması ve Parçalanması
- Osmanlı Devletinde Reform Hareketleri ve Arap topraklarındaki Osmanlı

Dominantlığı

- Abdülhamit Dönemi
- Arap Milliyetçiliğinin Oluşumu
- XIX y.y. Arap Milliyetçiliği konularını ihtiva etmektedir.

Burada Osmanlı imajının belki de en iyi ifade ediliş şekli kitabın önsözünde görülmektedir, burada bir nevi Osmanlı imajının özeti ile karşılaşmaktayız. Özete bakacak olursak karşımıza şu tarz bir Osmanlı imajı çıkmaktadır: Balkanlarda Osmanlı çok kültürel ve siyasi bir şemsiye oluşturdu ve bu şemsiyenin içinde Arnavut milleti her sahada aktif bir rol oynayacaktır. İster kültürel, sosyal, ekonomik veya askeri alanda olsun ayırım yapmadan bu unsurlar Osmanlıya medeniyet yolunda artılar eklemiştir. Evet bir gerçektir Osmanlının zayıf dönemleri de oldu, fakat XX. yy. Avrupa ve Slav etkileri büyük yüzünden Osmanlı hakkında doğru şeyler bahsedilmemiştir. Ve her konuşulan delilsiz, asılsız müspet olmayan negatif şeylerdir. Balkanlar gibi Osmanlının bir kader meselesi üzerine araştırmacılarımız

doğru ve objektif konuşmalı ve araştırmalıdır.¹⁶⁰ Devamında yazar eserin yazılış amacını açıklarken de Balkanlarda dış güçler tarafından Osmanlı imajının farklı bir şekilde verilmek amacının varlığından bahsederek Osmanlı imajını kendisinin yazdığı ön sözde bu imajın bugünkü durumundan bahsetmektedir. Bu eserimle Avrupa'nın kendi siyasi ve sömürgeci çıkarları için bu büyük İslam imparatorluğunu kötülemek için yürüttükleri kapmayı bir nebze de olsa engellemek için uğraşılmaktayım. Bu Osmanlı zamanında aynı kaderi paylaşan fakat bugün ayrı ayrı yaşayan Müslümanların aralarını açarak birlikteliklerini engellemek için uğraşılmaktadır.¹⁶¹ Yazarın vurguladığı nokta bugün her yerde bilhassa Balkanlarda yerli veya yerli olmayan tarihçiler tarafından asırlarca bir düzen ve intizam ile hayat sürdürmüş Osmanlı Devleti'nin var olmayan bir yüzü oluşturulup Osmanlı imajını Balkan ahalisinin gözünde olumsuz bir şekle sokarak bir takım çıkarları için bilhassa Müslümanları kendilerine çekmeye çalışılmakta olduğunu vurgulamaktadır. Ki zaten şimdiye kadar incelenen ve ileride incelenmiş olan kitaplarda bunun hangi metot ve amaçlarla yaptıklarına az da olsa şahit olduk ve olacağız. Osmanlı burada üçüncü dünya imparatorluğu olarak belirtilmiş. Seyyid. M. DİKEN'E göre¹⁶² Türkler İslam gücüyle askeri güçlerini birleştirerek eşi olmayan, İslam sancağını taşıyarak büyük ve yenilmez bir imparatorluk kurmuşlardır. Yazar Osmanlının kuruluşu ve kurucuları olarak Türklerin olduğunu ve bu milletin İslam'ın bayraktarlığını sırtına alarak kurduğu bugün bile misali olmayan Osmanlı devlet imajıyla karşı karşıya kalmaktayız. Tabi burada Osmanlı Devleti'nin en büyük bir İslam devleti olduğu imajı verilmiştir. Yazarın eserinde oluşturduğu Osmanlının devlet imajı, Dört Halife

¹⁶⁰ Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994),s.6

¹⁶¹ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.7

¹⁶² Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.10

Döneminden sonra en büyük İslam devleti imajı olduğudur.Bunu sarf ettiği şu cümlelerinden daha iyi anlıyoruz:

Şüphesiz Türklerin tarih sahnesinde kurdukları sağlam ve en büyük imparatorluk Osmanlı İmparatorluğu'dur. Aynı zamanda İslam tarihinin son döneminde kurulan en büyük İslam devletidir.¹⁶³ Kitapta diğer incelediğimiz kitaplardaki gibi Osmanlının İslam'ı Balkanlara yayma konusu üzerinde bayağı durulmuştur. Bu mesele ve bu meseleye istinaden oluşan Osmanlı imajı konusu farklı kitaplarda, farklı şekillerde yazılmış ve buna bakılarak Osmanlının İslam dinini yayma imajı değişik şekillerde verilmeye çalışılmıştır.Bunlardan birkaç tanesine baktıktan sonra buradaki kitapta var olan imajı inceleyelim.

Ali HADRİ'e göre¹⁶⁴ Osmanlının bu bölgelere İslam'ı daha fazla yayıp her tarafa serpmesinin sebebi bu inanç sayesinde işgalin kolaylaşmasındandır. İslam genelde asil Arnavutlar arasında önce yayılacaktı daha sonraları diğer avam tabaka tarafından kabul edilecekti. Yazar devamında İslam'ın Arnavutlar arasında yayılma metodunu anlatırken şöyle bir yorum kullanmıştır:Osmanlı Türkleri İslam'ın yayılmasında askeri bir baskı uygulamadılar, fakat ekonomik ve siyasi baskıyı kullanarak bunu sağladılar.

Risto DİNEV'E göre¹⁶⁵ Osmanlı, Balkanlarda sıkı bir İslamlaştırma siyaseti yapıyordu, bunun amacı mümkün merteye halkı Müslüman yaparak toprakları daha iyi yönetmek ve devlete fazladan Müslüman yapmaktı.

¹⁶³ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.13

¹⁶⁴ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.76

¹⁶⁵ Risto DİNEV; Yordan DİMEVSKI; Trpko PANGOVSKI; Tsvetan VELİÇANSKI: Istorija II, Prosvatno Delo.(Skopje, 1974),s.3

Dimitar MİTKOVSKI'YE göre ise¹⁶⁶ Osmanlıda Müslüman olanlardan her iki tanesinden biri Hıristiyan'dı. Her ne kadar başlarda zorla din değiştirme yapılmamışsa da daha sonraları zorlamalara maruz kalındığını görmekteyiz diye zikretmişlerdir.

Seyyid. M. DİKEN'E göre¹⁶⁷ ise Osmanlının Balkanlara bıraktığı en iyi miraslardan biri İslam dinidir. Osmanlının Kosova Savaşı'nda Sırp'ları yendikten sonra bu yüce dini Balkanlara hoşgörüyle yayarak genişlemesine sebep olmuştur. Burada yazarın İslam dininin yayılmasında Osmanlı baskısının söz konusu olmadığı imajını belirtirildiğini görmekteyiz. Osmanlının yayılmaya vesile olduğu İslam dini yerli ahali arasında (Arnavutlar, Boşnaklar) o kadar iyi hazmedilmiştir ki zaman içerisinde yerli Müslüman fakat, diğer milliyete mensup olan unsurları Avrupalılar Arnavut, Boşnak Müslümanlar olarak değil de Türkler olarak görmeye başlayarak böyle bir imaja bürünmüşlerdir. Bunun en bariz örneğini Boşnaklar arasında görebiliriz. Türk kimliği bir etnik nitelikten ziyade bir ümmet kimliği olarak algılanmış ve algılanmaktadır. Burada yazar, "Müslüman, eşittir Türk" formülü olarak görmektedir.¹⁶⁸

Bu zikredilen İslam dini ile ilgili olarak yazar Osmanlı sultanlarının bir portresini bizim hayallerimizde çizmemizi sağlarken, sultanların diğer imparatorluklarda olmayan bir tarzda olduklarının altını çizmektedir. Yazar Osmanlı sultanlarının hepsinde adalet ve ahlak anlayışlarının çok yüksek seviyede geliştiğinden bahsederek Fatih'i bir örnek olarak gösterip Osmanlı sultanlarının

¹⁶⁶ Dimitar MİTKOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Aleko KORVEZİROSKI: İstoriya III, Prosvetno Delo. (Skopje, 1986), s.90-91

¹⁶⁷ Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis. (Shkup, 1994), s.31

¹⁶⁸ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e., s.34

imajının portresini çizerken sultanların bazılarının dediği gibi birtakım ahlaksızlıklar yaptıklarını yanlış ve çirkin bir sultan imajı olarak nitelendirmektedir.¹⁶⁹ Burada yeri gelmişken şunu zikretmek istiyorum. Makedonya’da ve Balkanların her yerinde Osmanlı sultanlarına karşı Müslüman halk indinde bir tür kutsal dokunulmazlık imajı mevcuttur. Bunlar arasında II. Abdülhamit birinci sırada bulunmaktadır. Bu anlayışla bugünkü bazı Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanlarına ve başbakanlarına bile bu tarz bir imajla bakmaktadırlar.

Osmanlının İslam devleti olarak güçlenmesinin Arap unsurunun Osmanlıya dahil edilmesiyle Osmanlıya geçen hilafetin büyük bir rol oynadığı zikredilmektedir.¹⁷⁰ Osmanlıda dini hoşgörü hat safhadadır ve Osmanlının bütün dinlere saygı duyarak kendi bünyesinde yaşamalarına fırsat tanımıştır. Burada dini hoşgörünün yanında milli hoşgörünün mevcudiyetinden de mevzu bahis olmaktadır. Buna örnek olarak Arapların Osmanlı himayesine girmeleri, kendi milletlerini korumalarını sağlamıştır örneği verilmiştir. Seyyid. M. DİKEN’E göre¹⁷¹ Osmanlı hüküm sürdüğü topraklarda asla milli ve dini baskı yaparak ahaliyi zora sokmamıştır.

Seyyid. M. DİKEN’E göre Osmanlının adaletli, güçlü, himayeci gibi bir devlet olması bizlerin birer Müslüman olarak gururlanmamıza vesile olmaktadır. Dinimizi, milliyetimizin bugün bu hallere varmasının sebebi Osmanlı Devleti’dir. Bugün bizler Balkanlarda Osmanlıya o kadar muhtacız ki anlatamam.¹⁷²

¹⁶⁹ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.36

¹⁷⁰ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.64

¹⁷¹ Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.64

¹⁷² Seyyid. M. DİKEN: a.g.e.,s.83

8 Kitap: Historia E Popullit Shqiptare Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: MÜZÜRÜ, Hinsi. (1996). Historia E Popullit Shqiptar. Tirane: Shtepia Botuese E Librit Shkollor.

Bu kitap 17 ana bölümden oluşmaktadır. Kitabın yazılış amacı, tarihi süreç içerisinde Arnavut milletinin gelişiminin ve diğer milletlerle ilişkilerinin öğrenilmesi için liselerde Arnavut sınıfların okuması için hazırlanmış ve Makedonya Eğitim Bakanlığının izniyle kullanımına izin verilmiştir.

17 ana başlıktan 9 ana başlık, sadece Arnavut milletinin Osmanlıyla ilişkisine ve bağımsızlık mücadelesine yer vermiştir.

Bu kitap Arnavutluk'ta basılmış olup Arnavut hocaları bu kitaptan bazı bölümler olarak kullanmaktadırlar.

Yazar, kitabın başında tamamen ön yargılara dayalı bir anlayış ve tarihi gerçekliliği olmayan birtakım mevzuları zikretmektedir. Başta Kosova Meydan Muharebesi'nin (1389) Arnavut milletinin Osmanlıyı Balkanlardan atmak için diğer milletleri organize etmeye çalıştığını, ve Sultan I.Murat Han'ı bizlerin bildiği gibi öldüren Sırp asıllı Miloş Obrenoviç değil de Arnavut asıllı Miloş Kopiliç diye bir savaşçının öldürdüğünden bahsedilmektedir.¹⁷³ Diğer bir yanlış anlayış, yazar Osmanlı'nın Balkanlarda teşkilatlanırken aynı Bizans gibi feodal bir yapıyla teşkilatlandığını ve hatta Bizans'tan bu feodal yapıyı aynen kopyaladıklarını yazmaktadır.¹⁷⁴ Osmanlı'nın yapılanmasında feodal yapının varlığını ve bu yapının askeri teşkilatlanmaya da yansıdığını tımarlı sipahilerin de toprak sahibi feodaller

¹⁷³ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran, 1996),s.49-50

¹⁷⁴ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.50

olduğunu zikretmektedir .Bu da Osmanlıya farklı bir imaj yüklemektedir. Diğer çok farklı bir yorum da Osmanlı ordusunu bir parçası olan akıncılar hakkında verilmiştir ve hatta bu yorum akıncılara farklı bir rol yüklediğini görmekteyiz. Hinsi MÜZÜRİ'ye göre¹⁷⁵ : Kurulan ordunun başında Akıncılar vardı, bunlar savaş zamanlarında toplanırlardı, akıncıların gelirlerini ganimet ve çocuk çalarak sağlarlardı ve bu çocukları Osmanlının değişik bölgelerinde satarak para kazanıyorlardı.

Kitabın bu bölümünü yazarın deyimiyle Arnavut kahramanı İskender Beye ait bilgi ile doldurulmuştur. Burada İskender Beyin Osmanlıya karşı yürüttüğü bağımsızlık mücadelesinden bahsedilmektedir. Bizim araştırmamızı ilgilendiren mesele ise 1460 yılında olan bir olaydır, çünkü bu olaya göre bizler Osmanlının farklı bir imajıyla karşı karşıya kalmaktayız. Şöyle ki Hinsi MÜZÜRİ'ye göre¹⁷⁶ 1460 yılında yeniden tahta geçen Osmanlı Sultanı II.Mehmet'in Moresi (Peloponez) bölgesindeki savaştan sonra ki bu savaş Osmanlı galibiyetiyle sonuçlanacaktır ve bu sonuçtan sonra bu ahalinin masif bir teröre tabi tutuğudur. Kastriça Kalası'nı aldıktan sonra Osmanlılar 300 Arnavut kale muhafızını katlettiler,Sultan Mehmet'in ordusu muhafız ve ahaliden oluşan 6000 kişiyi elleri ve ayakları bağlı esir aldılar ve katlettiler. Sultan Mehmedin ordusu 1460 yılında Kalavrit, Kornit gibi yerleri yerle bir edip ahali ve muhafızları katlettiler. Evet burada yazar sürekli bir tür katletmekten ve vahşetten bahsetmektedir ve bilhassa Sultan II.Mehmetin ordusu kavramını kullanmaya gayret sarf etmiştir, bu yazılanların Arnavut öğrencileri tarafından

¹⁷⁵ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.50-51

¹⁷⁶ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.64

okunduktan sonra nasıl hafızalarında nasıl bir Osmanlı imajı oluşacağını yorumunu okuyanlara bırakıyorum.

Aynı yazının okuma parçası bölümünde bu tür yağma ve katletmeleri destekleyen bir yazı eklenmiş, bu yazıyı yazan Kritubuli isminde bir Bizans yazarının olduğu zikredilmiş, şöyle ki: Sultanın yaptığı eşsiz felaketlerle binlerce ceza,ölüm yeni bir milleti yok ediyordu.¹⁷⁷

Devamda bu tarz bir örnekle karşılaşmaktayız bu sefer 1478 yılında Osmanlı ordusu Şkodra'yı(İşkodra) aldığıında Türkler kalaya girip tüm erkekleri öldürüp, kadınları ve çocukları köleye çevirdiler diye zikredilmektedir.¹⁷⁸

Bu kitapta yazar her fırsatta Osmanlının kötülenmesi metodunu kullanmaya çalışmaktadır, her tür hareketten sanki Osmanlının suçlu olduğu imajını uyandırmaya çalışmaktadır. Bu tarz bir metodu kullanırken asıl amacı Arnavut milletini acındırmak ve bunun yanında Arnavutların Osmanlıya kahramanca direndiklerini yazmaya gayret etmiştir. Kitabın nerdeyse her yerinde kahraman Arnavutlar, cesur Arnavutlar gibisinden kavramlar kullanarak yazmaktadır. Bunu yaparken bu kahramanlıklarını anlatırken kahramanlığın yapıldığı diğer tarafı yani bu kahramanlıkları Osmanlıya direnişlerini ve yazara göre Türk zulmüne karşı korunmaya çalışırken göstermektedirler.

Yukarıda zikrettiğimiz, yazara göre Osmanlının yaptığı zulümler devam etmekteydi.Yazar bir kitabın bu yerinde Arnavutların bu topraklardan göçün sebebini şöyle izah etmeye çalışıyor: Osmanlının yaptığı **toplu katliamların** (Burada Arnavutça “masakr” yani toplu katliamlar kavramı kullanılmıştır) Arnavutların bu

¹⁷⁷ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.64

¹⁷⁸ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.65

alanlardan göç etmesine sebep olacaktır ve bu Arnavutların nerdeyse tamamı İtalya'ya göç edecektir.¹⁷⁹ Diğer bir enteresan yorum da yazarın devamda Osmanlının oluşturduğu medeniyet hakkında yapılmıştır. Yazar burada Osmanlının Balkanlara ister siyasi, ekonomik, kültürel,dini olarak oluşturduğu güçlü medeniyetine değişik bir yorum yaparak şöyle anlatmaya çalışmıştır: XV. yüzyılında Osmanlının bu topraklara yerleşmesi **ağır** ekonomik,sosyal,siyasi,dini ve kültürel yenilikler getirmiştir.¹⁸⁰ Aynı öyle Osmanlı askerinin hareketleri çok insanın ölümü ve zenginliklerin yağma edilmesiyle olmuştur.¹⁸¹

Osmanlının güçlülüğünü yazar şu şekilde yazarak anlatmaya çalışmıştır: Osmanlı Devleti çok güçlü ve yeteri kadar merkezi bir devlettir ve bu güçlülük ekonomik ve askeri sistemin tımarlı sipahilerin iyi yapılandırılmasındandır.¹⁸² Arnavutların, yazarın tabirine göre **Anti Osmanlı** mücadelesindeki kahramanlıkları anlatırken Osmanlıya verilen her tür zararı kahramanlık olarak nitelendirmektedir. Mesele şimdi vereceğimiz örnekte daha bariz bir şekilde görülmektedir. Osmanlıya direniş olarak Nora (Kelmendit) o bölgenin paşası olan Osman Paşayı öldürmek için gönüllü olması bu yazara göre Arnavut milleti için en büyük kahramanlıktır.¹⁸³ Burada yazar bizlere Osmanlının pek sevilen bir devlet olmadığının imajını vermeye çalışmaktadır. Zaten kitabın bu bölümüne kadar Osmanlıya karşı Arnavutların yürüttükleri direnişinden bahsedilmektedir.

¹⁷⁹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.67

¹⁸⁰ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.67

¹⁸¹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.67

¹⁸² Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.72

¹⁸³ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.76

Kitabın Arnavut kültürünün gelişiminde yine Osmanlıyla ilgili enteresan bilgiler verilmiştir, şimdi bunlara sırasıyla bakarak bu konudaki oluşturulmuş Osmanlı imajına bakalım:

Hinsi MÜZÜRİ'ye göre¹⁸⁴ Osmanlı yönetiminin Arnavut topraklarına yerleşmesiyle gelişmekte olan kültürlerini engellemiştir, şöyle ki Osmanlının buralara yerleşmeden önce 20 yakın Katolik manastırı mevcutken 1570 yılında ise sadece aktif olarak 4 kilise faaldi.¹⁸⁵ Buna göre Osmanlı gelişen kültürü engelliyordu. Aynı öyle eğitim konusunda diğer bir örnek de 1639 yıllarına kadar kilise ve okullar bünyesinde Arnavut dilinde eğitim verilirken, 1648 yılında Osmanlı otoriteleri bu tarz okulları engellenmesine gitmişlerdir diye yazılmıştır.¹⁸⁶

Devamında Osmanlının kurduğu medrese eğitiminden bahsedilmektedir ve bu okullarında kaliteli eğitim verdiklerinden bahsedilirken burada verilen eğitiminin İslam ve Arap kültürünü vererek eğitim yapıliyordu anlayışını görmekteyiz.¹⁸⁷ Sanki Osmanlının kültür yapısı Arap kültürüne bağlı olduğu imajını uyandırmaktadır. Diğer taraftan Osmanlının Arnavut topraklarını da medrese gibi ilim kurumlarıyla donattıklarını ve çoğu merkezlerde birden fazla medresenin inşa edildiğinin bilgisi verilmektedir bu da Osmanlının eğitime karşı uyguladığı hassasiyeti imajıyla karşılaşmaktayız. Osmanlının Arnavut topraklarında eğitimin yanında mimari faaliyetlerinin de yapıldığı yazılmıştır şöyle ki Osmanlı yeni kalalar, camiler(Berattaki II.Beyazıt Camii, Korçedeki Mirahor Camii, Prizrende ki Mehmet Paşa ve Sinan Paşa camiileri gibi) bunun yanında kiliseler de inşa

¹⁸⁴ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.76

¹⁸⁵ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.76

¹⁸⁶ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.77

¹⁸⁷ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.77

edilmiştir.¹⁸⁸ Arnavutlar arasında İslam dininin yayılışına baktığımızda burada diğer bazı kitaplarda rastladığımız zorla din kabullendirme¹⁸⁹ anlayışına rastlamamaktayız. Yazar Arnavut topraklarda İslam'ın yavaş yavaş yayılmaya başladığı zikredilmiştir. Hinsi MÜZÜRİ'ye göre¹⁹⁰ İslam Arnavut aristokratlar arsında yayılmaya başladı. Bu aristokrat ailelerin çoğu çocuklarını saraya gönderip iç oğlan veya gulam olmalarını sağlayıp daha sonraları bu çocukların sancak beyi, beylerbeyi veya diğer kademelerde yükselmelerini sağlayarak daha sonraları İslam'a giriyorlardı, fakat Osmanlının bu bölgeye iyice yerleşmesiyle bu unsurun Osmanlı yerel yönetiminde yer almakla İslam'ın daha da fazla yayılma fazına geçmeye başlıyor.Devamında yerleşim yerlerine yapılan camii ve tekkeler sayesinde bu bölgelerde İslam geniş bir alana yayılmaya başlayacaktır. İslam'ın yayılmasını etkileyen diğer bir sebep de cizye idi, bu cizye sayesinde parası olmayan ahalinin bu vergiden mükellef olmaması için İslam'a yönelmiştir.Bütün bunların yanında kitabın bu bölümünde zorla İslam'ın kabul ettirilmesine dair bir yazıya rastlamamaktayız. Bu Osmanlının dini yayma imajının müspet bir yerde olduğu ortaya çıkmaktadır. Aslında yazar İslam'ın birkaç faktöre bağlı olarak geliştiğini söylemektedir şöyle ki:

Devşirme sistemi : Ki bu sistem sayesinde Hristiyan çocukların saraya alınıp Müslümanlaştırılıp İslam kültür ve terbiyesiyle yetiştirilmeleri.

Cizye vergisi: Bu Hristiyanlardan alındığı için İslam'ın yayılması için ekonomik bir baskı olarak da mevcuttu.

Kiliselerin faal olmaması ve kiliselerin milli kavgalar yüzünden de İslam'ın yayılmasına fırsat vermiştir, ki buna bir de Katolik ve Ortodoks çatışması eklenince

¹⁸⁸ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.78

¹⁸⁹ Branko PANOV:Historia III,Prosvetno Delo (Skopje,1996),s.159

¹⁹⁰ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.80

durum daha da kötüleşerek milletin bu kavgalardan ve faturanın onlara ödetilmesi İslam'ın seçmelerine neden olacaktır.¹⁹¹

Bir gerçektir ki Osmanlının getirdiği yeni İslam dini Arnavut milletin yapısına yeni bir dini özellik katacaktır, bu özellik diğer Ortodoks ve Katolik dinine göre farklı olacaktır. Bu İslamlaşmadır ki bazı bölgedeki Arnavut milletin Slavların bu milleti etnik unsur olarak engelleyecektir.¹⁹²

Osmanlının bu bölgeye yerleşmesiyle şehir altyapısında ve ticaretinde canlılık gözükmemektedir. Buna paralel olarak artık bu topraklarda yerli Arnavut ağaları (Tepedenli Ali Paşa, Buştılliler, Beğolayveler, Biçakler gibi yerel zenginler) ortaya çıkacaktır ki bunlar sadece zenginlikle değil Osmanlı bürokrasisindeki önemli rolleriyle de Osmanlı Devleti'nde yer alacaklardır. Bu da Arnavut milletin Osmanlıdaki öneminin bir göstergesiydi. Bu ekonomik canlılık Arnavutların sadece kendi aralarında değil de diğer Adriyatik ülkeleriyle de ticaretlerini geliştirmeye sağlamıştır, bu da zengin bir Arnavut nüfusun oluşmasına zemin hazırlamıştır.¹⁹³

Osmanlının son dönemlerinde zayıflamaya başlamasıyla Osmanlı bilindiği gibi birtakım reformlara gitmiştir ve kendi bünyesinde Osmanlıyı güçlendirecek bir takım reformlar uygulamıştır. İşte kitabın devamında yazar bu konular değinerek yapılan bu reformların Osmanlıya kazandırdıklarını izah etmeye çalışırken bu reformların getirilerini şöyle açıklamaya çalışmıştır: Bu reformlar sayesinde Babı Ali **despotik** ve **feodal** yönetimden vazgeçerek yeni ve daha modern olan Avrupa

¹⁹¹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.80

¹⁹² Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.80

¹⁹³ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.80-83

modelini tercih etmiştir.¹⁹⁴Buradaki yapılan reformların yazara göre Osmanlının mevcut olan despot ve feodal yönetim anlayışından kurtulmak istediğinden ileri geldiğini savunmaktadır, ki biz bu despotik ve feodal Osmanlı imajını yukarda yazılanlardan yazara göre var olduğunu zikrettik. Bu da yazarın Osmanlıyı bir tarz Avrupa krallıkları modelinde olduğunu zannından ileri geldiğini bariz bir şekilde görmekteyiz. Bu anlayış farklı bir Osmanlı imajını doğurmaktadır.

Devamında Osmanlının bu reformları yapma sebebinin diğer bir nedenine de temas edilmektedir, ki burada yazar yine farklı bir neden zikredecektir şöyle ki: Bu reformların temel amacı bastırılmış diğer azınlıkların direniş hareketlerine karşı merkezi yönetimini ve askeri gücün güçlendirilmesi için bu reformlara ihtiyaç duyulmuştur.¹⁹⁵ Evet iki farklı imge ile karşı karşıya kalmaktayız.

Yazar,Osmanlının yaptığı bu reformların Arnavut topraklarında uygulanmamasının ve bu topraklarda başa geçen yöneticilerin bu milleti kültürel yapılarını iyi tanımamasından şikayet etmektedir. Bu yüzdendir ki Arnavut milletinin Osmanlıya baş kaldırmasına sebep olacaktır ve masif bir şekilde Arnavutluk'un her yerinde isyanlar başlayacaktır. ¹⁹⁶ Yazar Arnavut milletinin Osmanlıya karşı gelmesi meselesinin tamamen Osmanlının suçu olduğu imajını vermeye çalışmaktadır. Burada sırası gelmişken şunu da zikretmek icap etmektedir ki bugün bile ister çoğu entelektüel isterse normal Arnavut ahalisi arasında Arnavutların Osmanlıya karşı direnişleri bu yukarıda zikredilen mantığın aynısı olarak bu insanların hafızalarına sirayet etmiştir, çoğu resmi veya gayri resmi tartışmalarda Osmanlının Balkanlarda bu milletler üzerinde uyguladığı baskı yüzünden bu milletlerin Osmanlıdan ayrılmak

¹⁹⁴ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.90

¹⁹⁵ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.90

¹⁹⁶ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.91

istedikleri her fırsatta dile getirilmektedir. Bu tarz oluşturulmuş Osmanlı imajı bazı radikal yerli siyasetçilerin bazen siyasi arenaya da taşınmasına sebep olmuştur, bu da Balkanlarda yaşayan Müslüman Türk ahalinin diğer milletlerle kültürel olarak aralarının açılmasına müsebbiptir.

Arnavut milletinin doğuşu meselesine baktığımızda yazar bu meseleye çok önem vermiş ve Arnavutların milli kültürlerinin XIX.yüzüncü yılda doğuşunu anlatmaya çalışırken Arnavutların bu konuda geride kalmalarının meselesini aydınlatırken iki sebebe bağlayacaktır.Bizim araştırmamızı ilgilendiren,yani Osmanlı imajı meselesini ilgilendiren asıl ikinci sebeptir çünkü bu ikinci sebepte çok farklı bir Osmanlı imajı üretilmiştir.Hinsi MÜZÜRİ'ye göre¹⁹⁷ Arnavutların gelişmemeleri,geri kalmış olan Arnavutluk ve çirkin Osmanlı baskısından kaynaklanmaktadır. Yazarın bu paragrafta baskının yanında çirkin kavramını niye kullanma ihtiyacı duyduğunu anlamış değiliz. Buradan çıkan diğer anlam ise Osmanlının sanki bilerek bu milleti geri bıraktığı anlamıdır ve bu da bu imajın oluşmasına sebeptir. Fakat diğer taraftan yukarıda kültürel,ekonomik ve sosyal gelişimi zikredildiğinde Osmanlının bu konuda geri bırakmadığı yazılanlardan sonucuna varılmıştı, fakat buradaki yazılanlarla ortaya çıkan bir tür tezatla karşı karşıya kalmaktayız. Sanki yazar bu milletin geçmişte olamayan şeyleri olmuş gibi gösterip bu günlere ne kadar zor şartlarda geldikleri felsefesiyle hareket etmiştir ve burada geçmişte durumlarını zorlaştıran unsur olarak sahneye Osmanlıyı sürmüştür.

Bu yazdıklarımızı destekleyecek bir örneğe ihtiyaç varsa şu paragraftaki yazılanları örnek olarak verebiliriz. Yazar doğu krizini yani Osmanlının zayıf

¹⁹⁷ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.94-95

dönemlerinde Avrupa ve Rusya'nın Osmanlının iç işlerine ve bilhassa Balkanlarda yerel milletlere vaat ettikleri büyük yerel devletler kurma rüyaları zamanlarında.Yazara göre bu kriz Arnavutlar için yeni bir riskli politik ortam sağlamıştır, çünkü o zamanlarda Arnavutlar yabancı bir anlayışla bakılıyorlardı ve hiçbir milli hakka sahip değildiler. Bir de üstelik Babı Ali'yle ye ilişkileri iyi durumda değildi diye zikredilmiştir.¹⁹⁸

Arnavutların Osmanlının teşvikiyle Balkanlarda yürütülen parçalama politikasını engellemek için Pirizren'de toplandıklarında yazarın yorumuna göre bu toplantı sultanın iradesi için oluşturulmuştu. Şöyle ki sultan bu toplantıya yazarın tabiri olan Turkoman yani Türkleşmiş yani Türk yanlısı kişiler çoğunluk davet edilerek milli Arnavut çehresinde uzak tamamen İslami bir çizgide sonuçlanarak kararname sultanın isteği doğrultusunda imzalandı denilmektedir.¹⁹⁹

Arnavutların Osmanlıya karşı Pirizren liginden sonra isyana başladıklarında Osmanlının Derviş Paşa komutasında 20 000 askerlik bir orduyla bu isyancıları bastırmaya gidecektir, yazara göre bu milli kahraman olan Arnavutları zor durdurulacaktı ve Osmanlı ordusu Pirizren ve civarını yani Kosova bölgesindeki yazarın tabirine göre kahraman Arnavutları direnişi bastırdıktan sonra Kosova'da eşi benzeri görülmemiş bir **katliam** yapacaktır.²⁰⁰ Burada Osmanlı askerinin Arnavut direnişini(isyanını) bastırdıktan sonra bu Müslüman milleti aynı öyle Müslüman bir Osmanlı ordusu **katliama** tabi tutacaktır. Kitapta bu ithamda bulunan yazarın hangi delillerle dayanarak böyle bir suçlamaya başvurduğunu anlayamadım,çünkü bu kitapta bu olayı ispat eden yazılı delil kaynak,veya dipnot olarak rastlamadım,bu

¹⁹⁸ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.99

¹⁹⁹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.102-104

²⁰⁰ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.112

durum da okuyucuların kafasında müspet olmayan bir Osmanlı imajının oluşmasına neden olmaktadır.

Devamında yazar Osmanlının bu direnişi bastırdıktan sonra katliamın yanında ağır siyasi bir baskı uyguladığını zikretmektedir şöyle ki: Pirizren liginin bastırılmasından sonra ağır bir siyasi durum ortaya çıktı. İstanbul hükümeti ağır bir tür **teröre dayalı rejim** oluşturup, polis ve jandarmayı özel yetkilerle donatacaktır. Bu sayede Arnavut hareketine ağır bir baskı uygulanacaktır diye zikredilmektedir.²⁰¹ Burada da yukarda zikredilen katliam kavramını destekleyen terör kavramı da eklenmiştir.

Burada küçük ama enteresan bir konuya gözüm ilişti ve burada paylaşmak istedim. 1896 yılındaki sultanın Rumeli reformları adı altında başlattığı reformları kabul etmeyen milliyetçi Arnavutlar isyan ederek (Peye liginde organizeden sonra isyana karar verirler) yine bastırıldıktan sonra yazar bu reformlar için şöyle diyor: Bu reformlar sultanın demagojik reformları Arnavut topraklarının parçalanmasını sağlayacak potansiyel demagojik reformlardır.²⁰²

1908-1911 yılları arasında Arnavutların durumlarından bahsedilirken Arnavutların Jön Türkler'in II. Abdülhamid'in devrilmesini ve meşruti yönetimin getirilmesindeki rollerinden bahsettikten sonra Jön Türkler'in her şeyden sonra Arnavut milletine vaat ettikleri sözleri yerine getirmeyerek Arnavutların kültürel ve eğitim alanındaki ilerlemelerine karşı çıkmaya başlayarak baskı politikasına kalkıştıkları,buna Arnavutlar karşılık vermeye başlayınca Cavit Paşanın komutasındaki bir askeri güçle Arnavutların üzerine gidilecektir. İşte burada yine

²⁰¹ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.115

²⁰² Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.122

yukarıda karşılaştığımız sahneyle karşılaşılıyor ve Cavit Paşanın bu hareketi geçtiği köylerin talan ve tamamen yerle bir edilmesiyle sonuçlandığı zikredilmiştir.²⁰³

1911 yılında da devam eden Arnavut direnişlerinde meselesinde yazar olayı biraz daha üst seviyelere artık belki de sınırı aşabilecek tarzda bir yorum kullanmıştır, bu yorum sanki Osmanlı imajının kötü gösterilmesi için bilinçli yapılmış bir hareket gibi gözükmetedir. Şimdi bu yorumu veriyorum: Osmanlının **savunmasız Arnavut ahalinin** ve Arnavut vatanseverlerin üzerine yaptığı çirkin hareketler ve aldığı bu tarz tedbirler bu milletin gözünde Jön Türk rejimine karşı memnuniyetsizliğin daha da artmasına sebep olacaktır diye denilmektedir.²⁰⁴ Benim dikkati celp etmek istediğim nokta,yukarıda zikredilen savunmasız Arnavut ahalisidir.Burada Osmanlının bırakın savaş esnasında savaşırken yaptıkları doğrudan sivillere zulüm uygulamasıyla karşı karşıya kalmaktayız, bu da Osmanlının sivil halk meselesine gösterdiği hassasiyeti ve Osmanlı imajını felaket yaralamaktadır. Burada şunu da zikretmek istemişim bu kitabı incelerken Osmanlıyla ilgili neredeyse her yerde Osmanlı işgali kavramının kullanımına rastgeldim. Zaten kitabın ana başlığında bu açık bir şekilde gözükmetedir. Başlık İlk Osmanlı İşgali ve Arnavutların Direnişi diye verilmiş ve her yerde Osmanlı veya Türk işgali diye geçmektedir.

²⁰³ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.127

²⁰⁴ Hinsi MÜZÜRİ: a.g.e.,s.128

9 Kitap: Istorijski Na Balkanot Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: YELAVIÇ, Barbara.(1999). **Istorijski Na Balkanot (XXy.y)**. Skopje: Novinsko Izdavacka Kuća List.

Bu kitap iki ana başlıktan oluşmaktadır, Osmanlı ile ilgili kısımlar sadece birinci ana başlığın altında toplanmıştır.

- Osmanlı İmparatorluğu Himayesinde Balkan Hristiyanlığı
- Osmanlı İdaresinde Balkan Milletleri
- Osmanlı İmparatorluğu(XVIII. yüzyılında Siyasi Gelişme)
- Osmanlı ve Hasburk İdaresinde Balkan Milletleri
- Osmanlı Reformları

Kitabın başında yazar Osmanlı Devleti'nin kuruluşu yazarın tabirine göre “*Kutsal Savaş*” dayalı olarak kurulurken, diğer taraftan Osmanlı Devleti siyasi teşkilatlanmasını yaparken Avrupa modelinden esinlenerek yaptığı zikredilirken, Osmanlıda dini tolerans varken diğer tarafta Osmanlı vatandaşları eşit değildiler, Müslüman milletler üstün vatandaşlık statüsündeydi diye zikredilmektedir.²⁰⁵ Yazar Osmanlı Devleti'ni incelerken yukarda giriş olarak verdiğimiz bilgiden de görüldüğü gibi Osmanlının dini kökenli devlet imajını vermekle başlamaktadır, bu araştırmamızı yaparken diğer kitaplarda da Osmanlının dini sisteme göre kuruluşu bilgisine önem verilerek bütün kitaplarda zikredilmeye çalışılmaktadır.²⁰⁶ Bunu

²⁰⁵ Barbara YELAVIÇ: Istorijski Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavacka Kuća List.(Skopje, 1999),s.45

²⁰⁶ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000),s.267

Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran, 1996),s.77

sonucunda Osmanlının dini devlet olduğu imajının verildiğine şahit olmaktayız. Bu İslam dini devlet Osmanlı imajı okuyucularda Osmanlının aldığı Balkan topraklarında hükümranlığı altında tuttuğu milletlere eşit davranmama sebeplerinden biri olarak gösterilerek İslam dinine mensup olan Müslümanlara tolerans sağlarken diğerlerine sağlamadığı bu dini devlet imajından kaynaklanmaktadır.

Fakat diğer taraftan Osmanlı Devleti'nin o dönem dünyasının en fazla toleranslı devleti olduğu zikredilmektedir: Dini temellerle kurulu olan Osmanlı Devleti'nin teokratik yönetimin en parlak çağını yaşarken Avrupa daha yeni yeni reformlar çağına girmektedir. Buna binaen o zaman Avrupa ve Osmanlı arasında değerlendirme yaparsak, Avrupa'nın Katolik ve Protestan dini baskılarının yanında Müslüman Osmanlı devleti bunlardan daha toleranslı davranmaktaydı. Bunun yanında İslam dinine döndürmeler zorla olmamaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu uzun yıllar buralarda hüküm sürmesine rağmen Hristiyan ve Müslümanlar barış ve huzur içinde yaşamışlardır.²⁰⁷ Araştırma esnasında Osmanlının Makedonya'daki dini tolerans imajında çok fazla çelişkiler rastlamaktayız. Bunların bir analizini yaparsak incelediğimiz tarih kitapların eski ve yeni dönemlerine göre farklılıkları olduğuna rastlamaktayız. 1995 yıllarına kadar yazılan tarih kitaplarının çoğunda Osmanlının tolerans imajının fazla olmadığı ortaya çıkarken 1996'dan sonraki tarih kitaplar'da Osmanlı tolerans imajına önem verilerek kitaplarda yer almaya başlamaktadır. Yazar

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.74-75

Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994),s.10

Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.78
Dimitar MİTOVSKİ; Trpko PANGOVSİKİ; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.74

Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ :
Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.75

²⁰⁷ Barbara YELAVİÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.52

bu kitabın büyük bir kısmında Osmanlı Devleti'nden bahsederken Hristiyanların durumundan bahsetmeye gayret etmektedir. Kitabın neredeyse büyük bir bölümünde Hristiyanların Osmanlıdaki dini-siyasi teşkilatlanmalarından bahsedilmektedir. Hristiyanların durumlarından bahsederken Müslüman unsuruyla karşılaştırma yapmadan sadece Hristiyanların durumundan bahsedilmektedir. Genelde diğer tarih kitaplarında da gördüğümüz gibi Osmanlı Devleti'ni değerlendirilirken Osmanlı'nın son dönemine daha fazla önem verilerek yapılmaktadır. Bu da Osmanlı'nın zayıflama ve çöküşü zamanlarındaki gayri müslim ahali ve milli sorunları ele alarak değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu da genel itibarla zayıf ve adil olmayan bir Osmanlı gücü ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir genel değerlendirme ise Osmanlı Devleti'nin incelenmesi yapılırken tarih kitaplarında Osmanlı tımar sistemine önem verilerek değerlendirme ve eleştirme yapılmaktadır, Osmanlıdaki çoğu problemin ve çökme sebeplerinin en önemlisi bu tımar sistemine bağlandırılarak yapılmaktadır. Diğer bir önemli mesele ise burada yazarın diğer bazı kitaplarda gördüğümüz *feodal* Osmanlı imajıyla karşılaşmamaktayız.²⁰⁸ Burada yazar Osmanlı'nın feodal bir devlet teşkilatlanmasından söz etmemektedir, daha fazla Osmanlı'nın eyalet, beylerbeyi,

²⁰⁸ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti i Prishtines. (Prishtine, 2000),s.247

Hinsi MÜZÛRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran, 1996),s.49-50

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996), s.46

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

Aleksandar STOYANOVSKI; İvan KANTARCİEV; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.75

Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi: Tarih Notları.(Kalkandelen, 1997),s.5

Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo.(Skopje, 1996),s.38

kaza gibi kavramları kullanarak anlatmaya çalışılmıştır.²⁰⁹ Bunun böyle olmasını sebebi olarak kitabın incelenmesi esnasında yazarı verdiği kaynak ve dipnotlarda Türk kaynaklardan da faydalandığına rastlanıldı. Bundan dolayıdır ki eski Yugoslav rejimin tarih kitabı yazarlarının Osmanlı feodal imajının yavaş yavaş değişme yolunda olduğu gözlenmektedir.

Yazarın Osmanlı idaresindeki Balkan milletlerinden bahsederken bir taraftan Osmanlı işgali ve işgalleri kavramlarını kullanırken diğer taraftan Osmanlının bu yerleri alırken ve yönetirken normal terminolojideki işgal kavramını orijinal kullanmamaktadır. Bu kavramın burada sadece Balkan topraklarını almak için kullanmaktadır. Yoksa bu yerleri alırken zorbalık, işkence veya işgalin gerektirdiği uygulamalarından bahsedilmemektedir.²¹⁰ Osmanlı idaresinin zayıflamasının nedenleri olarak Osmanlının yerel yanlara tavizkar davranmaya başlamasını ki bu da merkezi yönetimin zayıflaması, tımar sisteminin bozulması gibi sebeplere bağlanarak anlatılmaya çalışılmıştır.²¹¹ Balkan milletlerini Osmanlıdan ayrılma meselesinde ise diğer bazı kitaplardaki gibi Osmanlının kötü politikaları sebep olarak kötü Osmanlı imajı verilmemiş, bu milletlerin bağımsızlık çabaları sosyal bir olgu olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

²⁰⁹ Barbara YELAVIĆ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.59-80

²¹⁰ Barbara YELAVIĆ: a.g.e.,s.86-90

²¹¹ Barbara YELAVIĆ: a.g.e.,s.165

10 Kitap: Istorija Na Makedonskiot Narod Kitabında Osmanlı İmajı

Kitabı incelemeye tabi tutduğumuzda, kitapta sadece iki başlık altında Osmanlı Devleti meselesi incelenmiştir.

- Makedonya'da Türk Hükümlanlığı (XV- XVIII y.y.).
- Genç Türk Devriminden Balkan Savaşları'na kadar Makedonya.

Burada Osmanlının kuruluşundan başlayarak konuya girilmiş, Osmanlının teşkilatlanmasından bahsedilmeye başlanmıştır. Diğer incelenen kitaplarda da genelde yazarlar Osmanlıyla ilgili bölümleri incelemeye başladıklarında doğrudan doğruya Osmanlı Devleti'nin teşkilatlanmasından bahsetmeye başlayarak konuya girmeyi tercih etmişlerdir. Bu meseleyi incelerken diğer incelediğimiz kitaplarda gördüğümüz despot, teokratik ve feodal Osmanlı imajıyla da karşılaşmaktayız.²¹² Bu tarz bir Osmanlı imajını bu kitapta da görmekteyiz. Mihaylo APOSTOLOVSKI' e göre²¹³ Osmanlı Devleti teşkilatlanırken *Feodal* bir yapısını geliştirerek, *Despotik* bir devlet olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine yazarın yazdığına göre daha sonraları devlet yapısına Osmanlı *Teokratik* yapılanmasını da tamamlayarak ekleyecektir diye zikretmektedir. Yazar Osmanlı Devleti'nin teşkilatlanmasının yanında Osmanlı hükümdarlarının devletin yönetimindeki yerinden bahsederken Osmanlı sultanı

²¹² Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran, 1996), s.50

Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I

Prishtines. (Prishtine, 2000), s.247

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste

Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967), s.57

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996), s.118

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo. (Skopje, 1986), s.75

²¹³ Aleksandar Stoyanovski; Ivan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI : Istorija Na Makedonskiot Narod, Pecatnitsa na Makedonija. (Skopje, 1988), s.75

dünyanın en büyük ve sınırsız gücünü elinde tutarken, her şeyin üstünde bulunuyor ve tartışılmaz ve sorgulanamaz bir yönetim gücüne sahiptir denilmektedir.²¹⁴ Burada Osmanlı sultanlarının devlet üzerinde sahip oldukları yetkiyi Avrupa'nın ve Balkan yerel krallıklarının devlet yönetimine şekline benzetilerek Osmanlı sultanlarıyla bağdaştırılıp izah edilmeye çalışılmıştır. Burada anlatılmaya çalışılan Osmanlı sultanı yönetim anlayışını Avrupa devletlerindeki krallıklarına benzerliği olduğu imajını incelememizi yaptığımız diğer kitaplarda da görmüştük, bu kitaplarda da Osmanlı sultanın Avrupa ve Balkan krallarına benzer bir devlet yönetim gücüne sahip oldukları imajı oluşturulmuştur.²¹⁵ Devamında Osmanlı Devleti'nin yapısını incelemeye devam ederken yazar Osmanlı Devleti'nin yukarıda zikredilen teokratik yapısının daha ağır bastığını ve Osmanlının dini temellere dayalı şariat kanunlarıyla yönetilen bir İslam devleti olduğunun altını çizmiştir.²¹⁶ Bunun devamında Osmanlının İslam devleti olduğuna dair yazdıklarını daha da açarak İslamlaştırma ve Kolonizasyon başlığı altında daha da açarak vermeye çalışılmıştır. Bu konu nerdeyse araştırdığımız bütün Makedonca tarih kitaplarında bu iki başlık altında toparlanmış ve yapılan yorumlar nerdeyse birbirine benzemektedir. Başta Osmanlının İslamlaştırma politikası yaptığı fakat bunu zorla mı yoksa zor kullanmadan yaptığı meselesinde farklı farklı yorumlar ileri sürülmüştür. Diğerleri ise Osmanlının kolonizasyon politikası uygularken yaptığı faaliyetlerden bahsedilerek verilmiştir. Her

²¹⁴ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI :a.g.e.,s.75

²¹⁵ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithme E Shtetit Dhe E Drejtes, Universiteti İ Prishtines. (Pristine, 2000),s.254

Branko PANOVA: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

²¹⁵ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istoriya II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

²¹⁶ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: Istoriya Na Makedonskiot Narods. Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.77

nedense bu iki meseleye tüm Makedon tarih kitabı yazarları çok fazla önem verilmiş ve bu konuda yorum yapıp ortaya bir tür Osmanlı imajı vermeye çalışılmıştır.

İslamlaştırma konusunda Mihaylo APOSTOLOVSKI' e göre²¹⁷ Osmanlı Devleti Balkan topraklarında yönetimini güçlendirmek ve Hristiyan ahaliye alternatif, ya da bir tür denge unsuru olabilecek Müslümanları güçlendirebilmek için güçlü ve etkili bir İslamlaştırma politikasına soyunmuştur. İlk Müslüman yapılanlar Hristiyan çocukları olmuştur. Bunlar alınıp İstanbul'a gönderilip Müslümanlığı alarak yeniçeri olmuşlardır, diye zikredilmiştir. Yalnız bu yapılırken diğer bazı kaynaklarda rastlanılan zorla İslamlaştırma uygulaması imajının yerine farklı bir yorum getirilerek, bunlar **kazanılmıştır** denilip Osmanlının zorla Müslümanlaştırma politikası gütmeye çalıştığı zikredilmiştir.²¹⁸ Bunun yanında yazarların din zorlaması olmamasının yanında Makedon Ortodoks kilisesine de dokunulmamıştır diyerek Osmanlının bu konudaki hassasiyetini överek zikretmeye çalışmıştır.

Burada Osmanlının dini baskı yapmadığı imajı ile karşılaşmaktayız, genel itibarıyla çoğu Balkan tarihçisi Osmanlının bu konuda zorlama uyguladığı kanısındadırlar. Diğer mesele olan kolonizasyonda ise yazar şöyle bir Osmanlı imajı çizmektedir: Osmanlının Makedon topraklarını eline geçirdikte sonra birçok yerleşim yeri yakılıp yıkılırken, yerli ahali topraklarından sürülürken bazıları da öldürülmüştür diye zikredilmiştir.²¹⁹ Bunu yapma nedeni olarak Anadolu'dan getirilen Türk unsurlar bu yerlere yerleştirilip yerli ahaliye karşı denge unsuru oluşturmak olarak gösterilmiştir. Devamında yazar Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve bunun akabinde

²¹⁷ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI:a.g.e.,s.78

²¹⁸ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI:a.g.e.,s.78

²¹⁹ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI:a.g.e.,s.77

Makedon milletinin Osmanlı himayesinden ayrılma teşebbüslerinden bahsetilmektedir. Makedonların Osmanlı himayesinden ayrılma isteklerinin nedeni olarak yazar şu sözleri sarf ederek anlatmaya çalışmıştır. Makedonlar Osmanlının daha ilk fetihlerinden başlayarak bu devlete boyun eymek istememişlerdir, bunun içindir yüzyıllardır bu millet gizliden gizliye bağımsızlıkları için hazırlanıyorlardı denilmiştir.²²⁰ Burada yazar Makedonların Osmanlıdan ayrılmanın nedeni olarak basit bir istememe olarak göstererek anlatmaya çalışmıştır. Devamında yazar Makedonların Osmanlıdan ayrılma teşebbüslerinin bir sonucu olarak vücuda getirdikleri Makedon çetelerinin yaptıkları ayaklanmaları Osmanlının bastırırken nasıl bir politika izlediğini anlatarak Makedon milletinin Osmanlı himayesinde çektiği sıkıntıları anlatmaya uğraşmaktadır. Bu meseleyi anlatırken şu tarz bir cümle kurarak okuyuculara vermek istediği mesajı şöyle dile getirmiştir:

Osmanlılar bu ayaklanmaları bastırırken aldıkları tedbirler şunlardır: *Köyleri yakıyorlar, isyan edenlerin aile ve akrabalarını yakalayıp öldürüyor ve tutuklamalara tabi tutuyorlar, yakalanan çeteciler kazıklara oturtturuluyor, çengellere asılıyor, diri diri derileri yüzülüyor, başları kesiliyor veya ömür boyu kürek cezasına çarptırılıyorlardı* deniliyor.²²¹ Burada görülenler Osmanlının bu isyancılara sırf Osmanlıya isyan ettikleri için bu zulme maruz kaldıkları imajını vermektir. Yazarlar yukarıda zikrettiklerine göre Osmanlının isyan eden her millete buna benzer uygulama yaparak idaresindeki toprakları ellerinde tutmaya çalıştıkları iddiasındalar.

²²⁰ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pecatnitsa na Makedonija. (Skopje, 1988):a.g.e.,s.87

²²¹ Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI:a.g.e.,s.91

Bu kitapların yazarları genelde Osmanlı meselesi incelendiğinde Osmanlının son dönemlerini ele alarak Osmanlının kuruluştan son dönemine kadar bir bütün içinde yargılıyor ve son dönemde Osmanlının yaptıklarını ele alarak bütün Osmanlı Devleti’ni yargılamaya çalışmaktadırlar. İncelediğimiz bütün kitaplarda Osmanlı Devleti dönem dönem olarak değil de son döneme bakılarak incelenmiş ve ders kitaplarına aktarılmaya çalışılmıştır. Burada sanki yazarlar Osmanlının değerlendirmesinden ziyade yargılanmasına çalışmıştır. Diğer bir mesele ise yazarlar Osmanlıyı sadece Balkan milletlerine daha doğrusu Hristiyan milletlerine yaptıklarını, büyük bir istekle anlatmaya çalışmışlardır. Çünkü kitaptaki bilgilere göz gezdirdiğimizde yazarlar Osmanlının Balkan milletlerine şöyle davrandılar, bunu yaptılar, şu kadarını kestiler, bu kadarını esir ettiler gibisinden bilgilere rastlamaktayız. Bu tarz bir yolla verilen bilgilerin okuyan kişilerde pek müspet bir Osmanlı imajı bırakacağını zannetmiyoruz. Çünkü verilmeye çalışılan Osmanlı imajı zulüm yapan, Hristiyanları ezen bir Türk Osmanlı devleti imajıdır. Diğer taraftan bütün bu verilmeye çalışılan Osmanlı imajının yanında yazarlar Osmanlının sanat, ilim, ev, kültür konusunda yaptıkları yorumlardan ortaya müspet bir Osmanlı Devleti imajı çıkmaktadır. Yazarların Osmanlının Balkan topraklarında yaptıkları mimari, ilmi ve sanat yeniliklerini tek tek sayarak kitaplarına vermeye çalışmışlardır. Bu yenilikleri yazarlar “*Makedonya’nın sosyal ve kültürel değerlerinin artmasını sağlamıştır*” olarak nitelendirmektedirler.²²²

²²² Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: a.g.e., s.103

11 Kitap: İstoriya I Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: KUSEVSKİ, Voyo, D. Yordan, P. Trpko, B. Tsvetan. (1974). **Istoriya I**. Skopje: Prosvetno Delo.

Tarih lise I kitabında 1994 yılında Makedonya Eğitim Bakanlığı iznince kullanıma sürülmüştür. Bu kitabı Makedonya'daki Makedon lise öğrencileri kullanmaktadırlar. Lise Tarih I sınıfı öğrencilere Osmanlı tarihiyle ilgili bilgi verilmemektedir.

İstoriya I kitabının içeriği:

- İlk Çağlardaki Toplamlar
- Eski Çağlarda, Eski Yunan, Eski Batı, Eski Roma
- Orta Çağda Feodal Toplamlar
- VII. yüzyıldan XII. yüzyılına kadar Yugoslav milletleri.²²³

12 Kitap :İstoriya II Gimnazija Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: JEJEL, Mikro.(1965). **İstoriya II Gimnazija**. Skopje: İzdavačko Pretprijatije Prosvetno Delo.

İstoriya II Gimnazija tarih kitabı Cumhuriyet sekreterliğinin 1497 numaralı, 29.IV.1965 yılında eğitim kurumlarında tarih kitabı olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

İstoriya II Gimnazija Tarihi kitabı eski Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyetlerinden bir tanesi olan Makedonya'daki Lise II sınıflarında tarih kitabı olarak kullanılmıştır.

²²³ Voyo KUŞEVSKİ; Yordan DİMEVSKİ; Trpko PANGOVSKİ; Tsvetan VELİÇANSKİ: İstoriya I (Skopje, 1974), s.3

Tarih kitabının içeriğine baktığımızda altı ana başlıktan oluşmaktadır, ana başlıklar:

- Batıdaki Gelişmiş Feodalizmin Gelişimi.
- Gelişmiş Feodalizmin Zamanında Güney Slavların Durumu.
- Batıda Kapitalizmin Gelişimi.
- Osmanlı Krallığının Gelişimi Zamanında Yugoslav Devletleri.
- Absolut Monarşiler ve İlk Burjuvazi Devrimcileri.
- Osmanlı Krallığının Kriz Zamanında ve Hazburglar Zamanında

Yugoslav Halkları.

İstoriya II Gimnazija tarih kitabında Osmanlı ile ilgili bilgi iki ana başlık adı altında verilmiştir:

- Osmanlı Krallığının Gelişimi zamanında Yugoslav Devletleri.
- Osmanlı Krallığının Kriz Zamanında ve Hazburglar Zamanında Yugoslav Halkları.

13 Kitap: İstoriya II Gimnazija Kitabında Osmanlı İmajı

İstoriya II Gimnazija Makedonca tarih kitabında Osmanlı imajına bakıldığında diğer incelenen Makedonca tarih kitaplarından pek bir farklılığı yoktur. Genel itibarla diğer Makedonca tarih kitaplarında mevcut Osmanlı imajını bu tarih kitabına da yansıdığını görmekteyiz. Tarih kitabının 1965 tarihinde yayınlanmış olması diğer Yugoslavya dönemi basılan tarih kitaplarındaki Feodal Osmanlı İmajın burada da varlığına şahit olmaktayız. Osmanlı hakkında Yugoslavya dönemi tarih kitaplarında güçlü ve ısrarla yazılan bir imajdı Feodal Osmanlı İmajı. Osmanlının kuruluşundan itibaren feodal yapıya sahip olmadığının daha sonralarında merkezi bir

yönetim teşkilatlanmasına gidildiğinde bu feodal yapının oluşturuldu diye zikredilmektedir.²²⁴ Burada diğer Makedonca tarih kitaplarından farklı olarak feodalite meselesine fazladan yer verilerek, Osmanlı feodalitesinden teferruatıyla bahsedilmektedir. Osmanlı imajının verilmesine bakacak olursak tarih kitabında Osmanlı kavramının yerine Türk kavramının kullanıldığı gözümüze ilişmektedir. Diğer tarih kitaplarının tetkiklerine göz attığımızda da Osmanlı kavramı yerine tarih kitaplarının çoğunda Türk kavramı tercih edilerek, Osmanlı Devleti'nin bir Türk devleti olduğu imajı oluşturulmuştur. İstorijska II Gimnazija tarih kitabının neredeyse tümünde Osmanlı iki defa zikredilirken Türk, Türkler gibi kavramlar kitabın her yerinde mevcuttur.²²⁵ Bu Osmanlı eşittir Türk imajı, kitabın ana başlıklarına baktığımızda daha net olarak anlaşılacaktır:

- Türk Hükümlerliği Altında Yugoslav Devletleri ²²⁶
- Türklerin İdaresindeki Yugoslavlar ²²⁷
- Türkiye'nin Geri Çekilişi ve Doğu Meselesi ²²⁸
- Türkiye'nin Yerel Boşnak Feodallere Yakınlığı ²²⁹
- Türkleşmişleri Kovmak ²³⁰

Gibi yukarıda zikredilen Türk, Türkler, Türkiye Osmanlı imajının ne kadar bariz olduğunun göstergesini oluşturmaktadır. Balkan tarih kitaplarının genelinde Osmanlı eşittir Türk imajının mevcudiyeti yıllardır Balkanlarda ve tabi olarak Makedonya'da Osmanlıya karşı oluşturulmuş önyargının bir ürünü olan Osmanlı

²²⁴ Mirkro ZESEL:İstorijska za II klas Gimnazija, Izdavacko Pretprijatije Prosvetno Delo.(Skopje, 1956),s.217-218

²²⁵ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.217-340

²²⁶ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.217

²²⁷ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.319

²²⁸ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.323

²²⁹ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.334

²³⁰ Mirkro ZESEL:a.g.e.,s.337

antipatisi doğrudan doğruya Türk milletini hedef almıştır. Bu hedefin bu yöne çevrilmiş olması Balkanlardaki Türk milletine sorunlardan başka bir şey getirmemiştir.

Osmanlı Türk imajının yanında İstoriya II Gimnaziya tarih kitabında Türklük imajıyla paralel olarak İslam Osmanlı imajını da oluşturmuştur. Osmanlı Devleti’ni kurucu unsurunun İslam dinine mensup olması Balkan ve Makedonya tarihçilerinin Osmanlıya Türkçü yanında İslamcı imajını doğurmuştur. Çoğu incelenen Makedon tarih kitabında bu İslamcı Osmanlı imajı ve Osmanlı Devleti’nin teolojik (dini) bir yapıda olduğunu görmüştük.²³¹ İstoriya II Gimnazija tarih kitabında da bu imaja yer verilmiştir, şöyle ki Mikro ZESEL’e göre²³² “Avrupa’ya karşı yapılan saldırılar devletin dininin İslam oluşundan ve kafirlere karşı savaştan dolayıdır” demektir. Yazar kitabın çoğu yerinde İslamlaştırma politikalarından bahsederek Osmanlının teolojik yapısı imajını vurgulamaktadır.²³³

Aynı yazar “Türklerin İslami feodal askeri teşkilat anlayışı Osmanlıları sürekli savaşa sürmektedir diyerek yukarıdaki Osmanlı imajını desteklemektedir.”²³⁴

Burada iki temel Osmanlı imajı çıkarılmaktadır: Osmanlı eşittir Türk ve Osmanlı eşittir Türk artı İslam imajıdır. Bu imajların mevcudiyeti Balkanlar’dan Osmanlı Devleti’nin tamamen çekilmesiyle arkasında bıraktığı Türk ve diğer

²³¹Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: İstoriya II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: İstoriya III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: İstoriya Na Makedonskiot Narods. Pечатnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.77

Barbara YELAVIÇ: İstoriya Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.45

²³²Mikro ZESEL:İstoriya za II klas Gimnazija, Izdavacko Pretprijatije Prosvetno Delo.(Skopje, 1956),s.223

²³³Mikro ZESEL:a.g.e.,s.221-223

²³⁴Mikro ZESEL:a.g.e.,s.319

Müslüman unsurların yıllardır başlarına sıkıntı oluşturmuştur ve hala de oluşturmaktadır. İstoriya II Gimnaziya tarih kitabında gözümüze ilışen bir diğler Osmanlı imajı ise Balkanlar'daki yerel ahalinin isyan sebeplerinden dolayı ortaya çıkmaktadır. Tarih kitaptaki yerel ahalinin isyan meselesi zikredilirken başta Osmanlının Hristiyan ahaliye eşit davranmadığı ve sosyal hayattaki kılık kıyafet meselelerine dahi karışarak Hristiyanların baskı ve zulüm altında oldukları için ileride Türkler karşı çıkmaya başlayacaktır denilerek, yerel Hristiyanların isyan sebebini tek bir sebebe bağlayarak Osmanlının baskıcı ve zulüm uygulayan bir devlet imajının oluşmasına sebeptir.²³⁵ Baskıcı Osmanlı imajının yanında ileride Osmanlıya karşı direniş e girecek grupların yani haydutların, direniş esnasında uyguladıkları zulüm dolu faaliyetlerini meşrulaştırma ve tüm suçu Osmanlı Devleti'ne atmaya çalışılmaktadır. Bunun sonucunda Osmanlı Devleti'nin bu isyankar ve vahşet saçan teşkilatlara karşı aldığı her tedbir tarihçiler tarafından her fırsatta tarih kitaplarında eleştirilerek Osmanlı Devleti'ni suçlu konumuna sokup baskıcı ve gaddar bir Osmanlı devlet imajının oluşmasına zemin hazırlamaktadırlar.²³⁶

14 Kitap:İstoriya III Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: DİNEV, Risto, D. Georgi, K. Yovan, T. Georgi. (1975). **İstoriya III Gimnaziya**. Skopje: İzdanie Na Prosvetno Delo.

Kitap Makedonya'daki Makedon Lise II öğrencilerine okutulmaktadır.Kitabın içindekiler bölümüne baktığımızda kitap XV.yüzyılında feodal yapıdan başlayarak XIX.yüzyılına kadar Yugoslavya'daki milletleri

²³⁵ Mikro ZESEL:a.g.e.,s. 322

²³⁶ Mikro ZESEL:a.g.e.,s.323

ilgilendiren konular ele alınmıştır. Bizim araştırma konumuzu oluşturan mesele ise bu kitapta iki ana başlık ve on altı başlık altında toplanarak verilmiştir.

Osmanlı meselesinin işlendiği konuların kitaptaki içeriği:

- Yugoslav Milletlerin Türk-Osmanlı Hakimiyetine Geçmeleri
- Türk- Osmanlıların Balkanlar'a Girmeleri
- Sırp Despotluğu ve Sırbistan'ın Osmanlı Yönetimi Altına Girmesi
- Bosna Hersek ve Zeta'nın Osmanlı Hakimiyetine Girmesi
- Hırvatistan ve Slovenya'nın Osmanlı Hakimiyetine Girmesi
- Yugoslav Devletlerin(XII-XV.y.y) Kùltürleri
- XVI-XVIII.yüzyılları arasında Yugoslavya Milletlerinin Osmanlı

Hakimiyetindeki Durumları

- Türk-Osmanlı Himayesindeki Makedonya
- Osmanlı Devleti'ne Karşı Makedonya'daki Direniş.
- Sırbistan, Karadağ,Bosna ve Hersek'te Osmanlı Yönetimi.
- Yugoslav Milletlerinin XVII.yüzyılında Türkiye'ye Karşı Savaşta Yer

Almaları

- Karadağın Osmanlıya Karşı Bağımsızlık Savaşı

Yazar kitabın başında Türklerin ana yurdu Orta Asya'dan başlayan,Selçuklu Devleti'yle devam eden ve sonunda Osmanlı Devleti'nin (1282-1326) kuruluşunu anlatarak Osmanlının doğuşundan bahsederek başlamaktadır.Yazar Osmanlının sıfırdan kurulmuş bir devlet değil de gerisi olan yani çok güçlü bir medeniyet geçmişine sahip olan bir devlet anlayışından bahsedilmektedir. Osmanlıyı acemi bir devlet değil de köklü bir Türk devlet kurma teşkilatlanma anlayışı imajının verildiğine

şahit olmaktadır.²³⁷ Yazar diğer dillerdeki kitaplarda da rastladığımız askeri-feodal yapılı Osmanlı imajını vermektedir.²³⁸ Yazara göre Osmanlı devleti kuruluştan itibaren bir askeri-feodal yapıya sahipti ve bunların en üstünde bütün güçleri kendinde toplayan sultan mevcuttu. Askeri feodalitenin yanında Osmanlı sultanlarının yönetim yetkilerinin Avrupa krallarınıninkine benzemediğini, Osmanlı sultanlarının tam yetkiye sahip oldukları nerdeyse Osmanlı sultanlarının totaliter bir yönetim yapısına sahip oldukları anlatılırken Osmanlının güçlü bir merkezi sistemle yönetildiğini eklemektedir.²³⁹

Yukarıda zikredilen totaliter yapısının yanında teokratik yapının da varlığından bahsedilmektedir. Bu teokratik yapının Osmanlı adalet mekanizmasında mevcut olduğunun ve Osmanlı adaleti dini kurallarla oluşturuldu diye zikredilmektedir. Osmanlı adalet mekanizmasını teokratik olmasını sebebine gelince, Osmanlının adalet organlarının en üstünde yazarın tabirine göre ruhban kadılar tarafından yönetiliyordu ve bu kanunların kaynağının İslam'ın kutsal kitabındaki şeriat kuralları geçerli olduğu zikredilmiştir. Buradan da yazar Osmanlı adaletinin

²³⁷ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

²³⁸ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran,1996),s.50

Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines. (Prishtine, 2000),s.247

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

²³⁹ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

teokratik olduğu imajını vermektedir.²⁴⁰ Aynı teokratik Osmanlı imajını diğerk bazı araştırdığımız lise kitaplarında da rastlamaktayız.²⁴¹

Yukarıda Osmanlı hakkında zikredilen teokratik ve totaliter yapının yanında yazar Osmanlıda sınıfsal yapı imajından da bahsedilmektedir. Osmanlı toplumunun sınıf yapısına sahip olduğu ve böyle bir Osmanlı toplumu imajı verilmeye çalışılmaktadır. Şimdi yazarın Osmanlı toplumunda, toplumsal ayrılıklar oluşturan sınıf yapısını nereye dayandırarak bu tarz bir imajın oluşmasını sağladığını göreceğiz. Yazar Osmanlıdaki askeri teşkilatında mevcut olan tımarlı sipahileri meselesini yorumlarken sınıfsal yapıyı buna bağlamaktadır. Şöyle ki: Osmanlının başarılı ve güçlü askeri kanadını oluşturan tımarlı sipahilere toprak verilerek bir tür Osmanlı Feodal sınıfını oluşturulmuştur. Bu toprakların verilmesiyle bu askerler ayrıcalık alıyorlardı ve güçlü bir askeri feodal sınıfı teşkil ediyorlardı demektedir.²⁴² Yazar bu sebebe istinat ederek Osmanlıya ayrıcalıklı sınıf yapısı imajını atfetmektedir.

Yazar Osmanlı Devleti'nin sınıfsal feodalite yapısından sonra Osmanlıdaki yeniçeri askerlerinin yetiştirilmesi mevzuunu ele almıştır. Bu mesele üzerinde nerdeyse her incelediğimiz tarih kitabında durulmaya gayret edilmiştir. Yazarlar Osmanlının yeniçerileri meselesinin yanında yeniçeriye binaen daha fazla bu teşkilatın içindeki devşirme konusuyla ilgilenilmiştir ve bu mesele üzerinde yorumlar ve eleştiriler yapılarak Osmanlının bu mesele hakkındaki uygulamaları ile ilgili imge oluşturulmuştur. Yazarları bu meseleyle ilgilenmelerine iten sebep ise devşirmelerin

²⁴⁰ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.78

²⁴¹ Aleksandar STOYANOVSKİ; İvan KATARCİEV; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ: Makedon Milletinin Tarihi. (Skopje, 1988), s.75

²⁴² Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Istorija II, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s.79

Türk unsuru dışında alınan yabancı Hristiyan unsurlar olmasındandır. Bu mesele tetkik edilirken, incelediğimiz her kitapta nerdeyse aynı iki sorun ve anlayışla karşı karşıya kalmaktayız. Burada da bu kitapta bu iki meseleyle karşılaşmaktayız. Bunlardan birincisi Osmanlının devşirme için aldığı gayri müslim gençlerin alınış şeklidir. Burada yazar Osmanlının bu çocukları alırken alış yöntemlerini ve sebeplerini izah etmeden Osmanlı Hristiyan olan bu çocukları **zorla almış** ve Müslümanlaştırmıştır denilerek anlatılmaya çalışılmıştır.²⁴³ İkinci mesele ise Osmanlının bu devşirmeleri Müslümanlaştırma mevzuunu ihtiva etmektedir. Yazar burada şu cümleyi kurarak bilgi vermeye çalışmıştır: Osmanlının yeniçeri askerinde Hristiyan kökenli çocuklar da mevcuttu ve bu çocukların Osmanlı sultanına bağlı kalmalarının yanında **fanatik** bir Müslüman ruhuyla yetiştiriliyorlardı.²⁴⁴ Karşımıza zorla alınmanın yanında fanatik Müslümanlık Osmanlı imajı çıkmaktadır. Fanatik kavramı araştırmayı yapanın kurduğu bir kavram değil doğrudan kitabın yazarının kitapta kullandığı kavram alıntı yapılarak buraya alınmıştır (Yazar kitapta Fanatizam kavramını kullanmıştır). Burada yazar fanatik Müslüman kavramını kullanarak ne demek istediğini açmamıştır, sadece yalın bir şekilde kullanmıştır. Fakat kitabın tamamını incelediğimizde Osmanlı ordusu olan yeniçerinin yaptığı savaşlarda hareket tarzını iyice incelediğimizde yazarın üstü kapalı fanatik Müslüman kavramını askerlerin aldıkları topraklarda yaptıkları zulüm ve yağmaların arka planını bu fanatik Müslüman eğitim ruhunun oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Ve bu yüzdendir yazar burada bu tarz bir kavram ortaya çıkartarak bir tür Osmanlı imajı oluşturmuştur. Yazar Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askeri yapısında bunları

²⁴³ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.79

²⁴⁴ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.79

zikrettikten sonra geniş bir yer kaplayan Makedonya Ohri Otokefal Ortodoks Kilisesi üzerinde durmuştur. Burada dururken Osmanlının fethettiği yerlerde yerel ahalinin dinine karşı davranışı sergilenmiştir. Bu davranış şekillendirilirken yazar toleranslı(hoşgörülü) kavramını kullanarak bu kavramın içini doldurarak olumlu bir Osmanlı devletinden bahsetmiştir. Başta yazar konuya şu sözlerle girerek başlamıştır: Osmanlı bu krallıkları yendikten sonra Makedonya da Makedon Otokefal Kilisesine dokunmamış ve olduğu gibi devam etmesini sağlamıştır.²⁴⁵ Devamında yukarıda zikredilen tolerans kavramı kullanılarak Osmanlının diğer dinlere karşı tavrı anlatılmaya çalışılmıştır. Risto DİNEV'E göre²⁴⁶ Osmanlılar başarılı fetihleri sırasında diğer dinlerle karşı hoşgörülü (toleranslı) davranmışlardır diye zikretmiştir. Bu tarz dinler arası hoşgörünün Osmanlıda var olması anlayışı diğer incelediğimiz tarih kitaplarında da mevcuttur. Bu kitaplarda burada yazılanlarla bir paralel çizgide zikredilmiştir ve Osmanlının İslamlaştırma politikasını zor kullanarak uygulamadığı gibi yerel ahalinin dinlerine saygın davranmıştır diye zikredilerek bahsi geçmiştir.²⁴⁷ Makedonya'da tarihi kitaplarını incelediğimizde Osmanlı hakkında çok farklı ve inanılmaz meselelere rastlasak da Osmanlının din anlayışı meselesinde neredeyse her kitapta olumlu ve hoşgörülü imajıyla karşılaşmaktayız. Diğer Osmanlı kurumlarında yanlış ve asılsız iddialar mevcutken bu konuda hemen hemen bir ittifakla karşı karşıyayız. Bu tarz bir Osmanlı imajının bugün bile ister halk veya ister Makedon entelektüel kesimde de mevcut olduğunun görmekteyiz. Yazar devamında Osmanlının Balkanlar'da giriştiği toprak fetihlerine yer vererek konuya devam edecektir. Bu meselelerde

²⁴⁵ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.81

²⁴⁶ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.81

²⁴⁷ Aleksandar STOYANOVSKİ; İvan KATARCİEV; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ: Makedon Milletinin Tarihi. (Skopje, 1988), s.78

yukarıda gördüğümüz hoşgörü imajıyla karşılaşmamaktayız. Osmanlının Balkan topraklarında aldığı yerel devletleri nasıl bir muameleye tabi tuttuğu meselesi incelenmiştir. Bunlar incelenirken Osmanlının bunu yaparken çok fazla zulüm uygularcasına yaptığının sonucuyla karşılaşmaktayız. Burada zikredilen zulümlerin aynısını bizler diğer bir kitapta Osmanlıya karşı direnmeye başlayan Balkan milletlerine de uyguladığı iddia edilmişti.²⁴⁸ Şimdi bu mesele hakkında yazılanları sırasıyla vermeye çalışalım:

Yazarlara göre²⁴⁹ Osmanlının Balkanlar'a girdiğinde fethetmeye başladığı devletlerin yani Bosna, Hırvatistan, Slovenya ve Arnavut devletlerin Osmanlı himayesine geçerken, bu devletlerin hepsinin de Osmanlı askerlerinin yoğun saldırısının yanında yağma ve hırsızlıklarına maruz kalmışlardır diye zikredilmiştir.

Devamında buna benzeyen bir tarz hareketin Osmanlının Slovenya topraklarına girerken hızlı hareket eden Osmanlı askerlerinin çoğu zaman köy ve diğer yerleşim yerlerini basıyor ve ahaliyi kadın, çocuk demeden esir ediyor ve öldürüyorlardı diye bahsetmektedirler.²⁵⁰ Bu zikredilenlere binaen çok vahşi ve kanlı hareket eden bir Osmanlı ordusunun varlığının imajı verilmektedir. Osmanlı askerinin bu toprakları bünyesine alırken sivil halka karşı tutumunun da kanlı ve zalimce olduğunun verildiği görülmektedir. Yukarıda zikredilen toleranslı Osmanlıdan eser yok, farklı, intikam alan, sivil ahaliye zulüm uygulayan bir Osmanlıyı görmekteyiz.

Bundan sonra yazarlar kitapta Türk-Osmanlı İmparatorluğunda Makedonya'nın durumuna yer vermişlerdir. Burada Makedonya'nın Osmanlı himayesine girdikten sonra yaşadığı sosyal, kültürel, dini ve ekonomik değişmeler ele

²⁴⁸ Traykovski ALEKSANDAR: Tarih Sınıf VII, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s.49-104

²⁴⁹ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s.90

²⁵⁰ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: a.g.e., s.94

alınarak incelenmeye başlanılmıştır.Yazarlar bu meseleleri incelerken Osmanlının bu topraklara getirdikleri yeni canlılıktan ve ilerlemeden bahsetmektedirler.Burada zikredilen yeni toprak yönetimi,zengin zirai yapılandırma,mimari güçlülük ve ekonomik tedbirleri ele alınarak Osmanlının buralarda sağladığı refah ve kültürel zenginlik imajından bahsedilmektedir.Bunlara kısaca göz gezdirerek Osmanlının bu alanlardaki yaptıklarıyla tarihçilerin buna binaen oluşturdukları imajı göreceğiz.

Osmanlının Makedonya topraklarını aldıktan sonra uyguladığı kendine has politikalarla Makedon topraklarında var olan eski feodaliteyi kaldırarak bir nevi canlılık getirecektir.Anadolu'dan getirilen tütün,pamuk,pirinç,susam,afyon,nohut gibi yeni ürünlerin Makedonya topraklarında yetiştirilmeye başlamasıyla,bu gelişimin temelleri atılmıştır denilmektedir.²⁵¹Aynı öyle Anadolu'dan getirilen büyükbaş hayvanlar tarım politikaların gelişmesinde büyük fayda sağlayacaklardı.Bunların yanına Osmanlı Makedonya topraklarına yeni bir tür şehir anlayışının mimarı olacaktır.Osmanlının inşa ettirdiği cami, han, hamam, köprü, tekke ve diğer yapılar sayesinde Makedonya gelişerek modern bir görünüm alacaktır. Bu tarz mimari yapılarla Makedonya ilk defa karşılaşacaktı.²⁵² Buraya kadar zikrettiklerinden sonra yazarlar Osmanlının bu tarz bir kalkındırma hareketiyle bu topraklarda sevilmesine sebep olduğunun ve bu tarz kalkınma politikalarının devam ettiğinden bahsedilmektedirler. Bunun böyle olmasını sebebini ise yazarlar o zamana kadar Osmanlı kadar güçlü medeniyete sahip hiçbir yönetimin bu topraklarda kurulamamasına bağlamaktadırlar.²⁵³

²⁵¹ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.134

²⁵² Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.135

²⁵³ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.136

Devamında yazarlar Osmanlı Kolonizasyonu ve İslamlaştırması adı altında bir başlık ile karşılaşmaktayız. Burada verilen bilgilere baktığımızda Osmanlının Anadolu'dan getirdiği yörükler ve İslamlaştırmanın Makedonya'da nasıl geliştiğini kapsamaktadır. Kitabın yazarlarına göre²⁵⁴ Osmanlının bu topraklarda tutunabilmesi ve güçlü olabilmesi için Anadolu'dan Türk unsurunu getirirken isyan eden unsurları da sindirmek için Anadolu'ya sürgün ediyordu denilmektedir. Bu da Osmanlının kolonizasyonu politikasını gelişimini sağladığını göstergesi olduğu zikredilmiştir. Diğer bir mesele de İslamlaştırma politikasıdır. Burada yazarlara göre Osmanlının her ne kadar dini hoşgörüye sahipse de bazen zorla İslamlaştırma yaptığı zikredilmiştir. Bunun temel sebebi ve amacı ise mümkün olduğu kadar Müslüman yaparak devlete yarar sağlamak olarak gösterilmiştir.²⁵⁵ Devamında zorla İslamlaştırılmanın yanında kendilerinin de zorlamadan Müslüman olanların İslam'ı kabul etmelerin bir sebebi vardı, o da yapılan zulüm ve uygulanan ağır vergilerden kurtulmak için olduğu söylenmektedir.²⁵⁶ Yukarda zikredilen dini hoşgörü ile tamamen zıt bir Osmanlı imajı görmekteyiz. Yukarıdaki hoşgörünün yerini zorlama almış ve tekrar burada zikredilmiştir. Burada bir noktaya daha dikkatleri celp etmek istiyorum, o da kitabın bu başlığın en sonunda soru ve ödevler kısmında sorulardan biri şöyle sorulmuştur:

- Osmanlılar Makedonya'da hangi amaçla İslamlaştırma ve kolonizasyon yapmışlardır?²⁵⁷

Konunun devamında yazarlar Osmanlı imparatorluğu'nun çöküşü üzerinde durarak yerel ahalinin isyanlarını çöküşe bağlayıp devam etmektedirler. Burada

²⁵⁴ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: a.g.e., s.136

²⁵⁵ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: a.g.e., s.136

²⁵⁶ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: a.g.e., s.136

²⁵⁷ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: a.g.e., s.136

yazarlar Osmanlı Devleti'nin zayıflamasının sebebi olarak tımarı sipahi sisteminin bozulmasıyla başladığı ve buna binaen kendi lüks yaşamlarının devamı için koydukları ağır vergiler yüzünden ahalinin isyana teşvik edildiği zikredilmiştir.²⁵⁸ Osmanlının zayıflama sebebi olarak sadece tımarı sipahi sisteminden bahsedilerek sebep sadece buymuş gibi gösterilmektedir ve Osmanlıya başkaldırı da buna bağlanarak, mesele halledilmeye gayret edilmiştir. Bu tarz anlayışa diğer farklı bir kitapta da rastlamaktayız, burada da Osmanlının zayıflaması sadece tımar sistemine bağlanarak akabinde isyanların çıktığı zikredilmiştir.²⁵⁹ Diğer taraftan yazarların Osmanlının Balkanlar'da zayıflamasının yanında yerel ahalinin Osmanlının uyguladığı **baskı** ve **zulüm** politikasını da sebep olarak vererek yerel isyanların başlamasına sebep olarak gösterilmiştir. Burada Osmanlının ilk önce yaptığı hatalı politika yüzünden isyana sebebiyet verdiği, daha sonra bu unsurların isyan ettiği imajı oluşturulmaktadır.²⁶⁰ Buna istinaden devamında yazar Osmanlıya karşı oluşturulan eşkıyalık faaliyetlerinin de sebebini buna bağlamaktadır. Osmanlının son döneminde Balkanlar'da uğraşmak zorunda kaldığı eşkıyalık faaliyetleri milli kahramanlık olarak nitelendirilerek, eşkıyalar kahramanlar olarak anlatılmaktadırlar. Eşkıyaların çıkışının sebebi yukarda dediğimiz gibi Osmanlı yöneticilerin ve tımarlı sipahilerin şahsi intikamları için yaptıkları zulümden kaynaklanmaktaymış diye zikredilmiştir.²⁶¹ Osmanlının karşısında yer alan bu eşkıyaların ahalinin gözünde yükselmelerinin sebebine baktığımızda yazarlara göre bu eşkıyalar ahaliyi Osmanlının zulüm ve baskısından korumaktaydılar ve bu yüzden ahalinin

²⁵⁸ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.138

²⁵⁹ Aleksandar STOYANOVSKİ; İvan KATARCİEV; Danco ZAGOROVSKİ; Mihaylo APOSTOLOVSKİ: Makedon Milletinin Tarihi. (Skopje, 1988), s.84 -85

²⁶⁰ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: Istorija II, Prosvetno Delo. (Skopje, 1975), s.138-139

²⁶¹ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ: a.g.e., s.139

kahramanları olarak yerlerini kalplerinde aldılar.²⁶² Burada anlatılmak istenenleri en iyi anlamamız için yazarların sonlara doğru kurdukları cümleye bakalım: *Şöyle ki bu eşkıyalar Türk milletinin düşmanı değillerdi, sadece baskı ve zulüm yapan yönetime ve feodallere karşıydılar diye zikredilmiştir.*²⁶³ Bundan sonra yazarlar Osmanlının Balkan topraklarını fethettikten sonra Balkanlar’da durum incelenirken Sırp,Boşnak,Karadağ gibi devletlerin durumundan bahsedilmiştir. Başlangıç olarak yazarlar Osmanlının Balkan topraklarında uzun süre kalarak yerel unsurlara neleri kazandırdığından bahsederek bir tür Osmanlı imajı vermeye çalışmışlardır.

Osmanlının Balkanlar’da var olmasının sebebi yönetime milli olarak hiçbir unsur arasında ayrımcılık yapmadan dahil etmesinin büyük bir sebep olarak arz edilmiştir.²⁶⁴ Bu tarz bir anlayışın örneği olarak Sokullu Mehmet Paşayı örnek göstermiştir. Kendisinin bir Sırp olmasına rağmen Osmanlı yönetiminin en üst seviyesine gelmesinden bahsedilerek, Osmanlının bu topraklardaki yönetim uygulaması imajından bahsedilmiştir. Devamında diğer bir Balkan devleti olan Bosna ve Hersek’in anlatımında tek başına ayrı bir başlık olarak toplamışlardır. Yazarlar büyük bir başlık altında Bosna ve Hersek’in Osmanlı himayesindeki durumundan bahsederekten başlık olarak’’ Bosna ve Hersek’te Osmanlı Yönetimi ve İslamlaştırma’’ olarak verilmiştir. Bu konu altında en önemli mesele İslam’ın kabulü meselesidir.Yazarlar Boşnakların İslam’ı kabullenmelerin sebebinin,Osmanlı kanunlarının Müslümanları daha fazla koruma altına aldığı içindir diye zikredilmiştir.²⁶⁵ Bu yeni dinin kabulünden sonra Boşnaklar Osmanlının Avrupa’da güçlü olduğunda da, zayıfladığı dönemlerde de tek dayanağı olmuşlardır diye

²⁶² Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.140

²⁶³ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.140

²⁶⁴ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.143

²⁶⁵ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKİ; Yovan KOCANKOVSKİ; Georgi TANKOVSKİ:a.g.e.,s.145

zikredilmektedir. Bizim ilgimizi çeken bir diğer mesele de Osmanlıdan önce bogomillere uygulanan baskıdan bahsedilmeden doğrudan doğruya Boşnakların pragmatik sebeplere dayandırılarak İslam'ın kabulüne geçilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

15 Kitap: İstoriya IV Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: BELİÇANSKİ, Tsvetan, T. Blagoya, K. Aleko. (1986). **İstoriya IV**. Skopje: Izdanie Na Prosvetno Delo.

Kitap Makedonya'daki Makedon Lise III öğrencilerine okutulmaktadır. Kitabın içindekiler bölümüne baktığımızda kitabın büyük bir kısmında osmanlı devletiyle ilgili bilgi verilmiştir.

Kitap o zamanki Yugoslavya Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nde yazılmış ve basılarak okutulmuştur, bugün ise bazı düzenlemeler yapılarak okutulmaya devam edilmektedir.

Kitabın İçindekileri:

- Tarih İlmi
- Tarih Öncesi
- Eski Çağ
- Orta Çağ
- Yugoslav Devletlerinin Osmanlı İmparatorluğunun Himayesine Girmeleri ve Türk. Hakimiyetinin Yugoslav Yönetimine getirdiği Etki ve Değişiklikleri
- Osmanlı Himayesindeki Devletimizde(Makedonya) Oluşturduğu Değişiklikler

- Yeni Çağ
- Makedon Milli Hareketi

Kitapta yazarlar Osmanlının kuruluşunun ve Türk milletinin tarih sahnesine bir millet olarak çıkışını vererek konulara başlamıştır. Girişte Türklerin ana yurtları ve Türk ırkından bahsedilirken Türklerin Moğol ırkına mensup bir millet oldukları zikredilmiştir. Yazarlar bunu şöyle zikrediyorlar: Asya'dan gelen hayvancılıkla uğraşan **Moğol** milletinden oluşmuş olan Türkler Balkanlar'a girecektirler.²⁶⁶ Yazarlar Türk ırkının başka bir ırktan türediği iddiasını buraya yazarak ileride kurulacak Türk devletlerini bir hamlede Moğol kökenli birer devlet haline dönüştürmenin kapılarını aralayarak Moğol kökenli devletler ve Türkler imajını oluşturmaktadır. Bu tarz bir anlayışın Avrupa'nın bazı yerlerinde olduğunu bilmekteyiz ve aynı anlayışın Balkan tarih yazarlarında da mevcut olduğuna şahit olmaktadır. Devamında bu soydan gelen Selçuklu Türk-Moğollar Arapları yarıp Anadolu'ya girerek yerleştiler ve Araplardan aldıkları **Arap dinini** benimseyen bir Arap dinli devlet kurdular denilmektedir.²⁶⁷ Yazarlar devam ederek, XIII. yüzyılda Anadolu'ya yerleşen ve Selçuklular gibi devletini kuran Osmanlı Devleti'ni görmekteyiz denilmektedir.²⁶⁸ Burada da iki farklı imajla karşılaşmaktayız, bunlardan birincisi Selçukluların Anadolu'ya gelirken yazarlara göre aldıkları Arapların dini ve devleti Arap dinine göre kurmaları, bir diğeri ise Osmanlının da Moğol kökenli bir Türk devleti olması imajını görmekteyiz. Devamında diğer Yugoslavya zamanında yazılmış kitaplardaki gibi Osmanlının feodal-askeri yapısının

²⁶⁶ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.74

²⁶⁷ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.74

²⁶⁸ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.74

varlığı anlayışını görmekteyiz.²⁶⁹ Bu kitapta da yazar Osmanlının bir tür askeri-feodaliteye sahip olduğunun zikretmektedir.²⁷⁰ Fakat buna dini ve siyasi yetkileri elinde toplayan bir sultan tarafından yönetilen devlettir ve sultanın dediği kanun ve yaşadığı hayat tam bir lüks hayatıydı yorumunu ekleyerek totaliter yani sadece sultana bağlı bir devlet yönetimi denilmektedir.²⁷¹ Bu tarz totaliter Osmanlı yönetim imajına diğer kitaplarda da rastlamıştık, buralarda da Osmanlın bu tarz bir yönetim yapısına sahip olduğu zikredilmiştir.²⁷² Bu imajın aynı olmasına baktığımızda yukarıda da denildiği gibi bu kitapların hepsinin Yugoslavya rejiminde yazılmasına denk gelmektedir. Osmanlı devleti'nin tek şahsiyet tarafından yönetildiği ve bu yönetenin bütün devlet topraklarına sahip ve tasarrufunda keyfi davranabilen, lüksler içinde yaşayan bir devlet olduğu imajının buraya kadar verilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Bu da yetmeyerek yazarlar Osmanlı adalet mekanizmasının da kendi tabirlerine göre''ruhban hakimlerin'' yani kadıların elindeydi ve bu devletin adalet mekanizması dini kurallara göre yönetilmekteydi,yani otomatikman Osmanlı

²⁶⁹ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste

Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran,1996),s.50

Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I

Prishtines. (Prishtine, 2000),s.247

²⁷⁰ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istoriya III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

²⁷¹ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.75

²⁷² Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo. (Üsküp, 1996),s.118

Aleksandar STOYANOVSKI; Ivan KATARCIEV; danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: Makedon Milletlinin Tarihi.(Skopje, 1988),s.75

teokratik devlet imajının ortaya çıkarıldığını görmekteyiz.²⁷³ Bu tarz teokratik yönetim imajına diğer kitaplarda da rastlamıştık.²⁷⁴

Bunların devamında yazarlar başlık olarak Osmanlının Balkanlar'a girmesi meselesine değinmiştir ve Osmanlının Balkanlar'a girerken izlediği stratejiyi izah etmeye çalışmıştır. Bizim araştırmamızı ilgilendiren kısma baktığımızda Balkanlar'a girerken Osmanlının durdurulmaması burada belirtilirken yazarlar'' Balkanlar'a girmeleri durdurulamadı, bunlar tehlikeli olan Türk düşmanlarımızdı ve durdurulamadılar.'' diyerek zikretme ihtiyacını duymuşlardır.²⁷⁵ Burada zikredilen tehlikeli Türkler cümlesini başta anlayamıyoruz fakat devamında ise bunu niye böyle zikrettiklerini anlıyoruz, şöyle ki yazarlar Osmanlının Makedonya'ya girerken geçtiği ve aldığı her yerde *soygun*, *öldürme* ve hatta ahaliyi *esir alma* gibi hareketlere başvurmuştur denilerek bu tehlikeli Türklerden bahsedilmiştir.²⁷⁶

İncelenen bu kitapların nerdeyse herbirinde Osmanlının Balkanlara girişini anlatırken muhakkak Kosova Savaşına değinilmektedir.²⁷⁷ Her kitapta tüm bu kitapların yazarları Osmanlının Balkanlar'a giriş kapısı olarak Osmanlı-Sırp Savaşı

²⁷³ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.75

²⁷⁴ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

Hinsi MÜZÜRİ:Historiya E Populit Shqioitar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor. (Tiran, 1996),s.90

Branko PANOV:İstoriya II,İzdaniye Na Prosvetno Delo. (Üsküp, 1996),s.118

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.119

Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994),s.13

²⁷⁵ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: Istoriya III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.75

²⁷⁶ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.76

²⁷⁷ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKE; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.80-82

Hinsi MÜZÜRİ:Historiya E Populit Shqioitar, Shtepia Botuese E Librit Shkolor. (Tiran, 1996),s.54

Branko PANOV:İstoriya II,İzdaniye Na Prosvetno Delo. (Üsküp, 1996),s.76

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.44

Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ'te Maqedonis.(Shkup, 1994),s.67

Aleksandar STOYANOVSKI; İvan KATARCİEV; danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: Makedon Milletlinin Tarihi.(Skopje, 1988),s.98

sayılan Kosova Savaşı'nı göstermektedirler. Bu savaşın kahramanı Sultan I. Murat'tın (Hüdavendigâr), savaşın talihsiz kahramanı olarak gösterilmektedir. Bunun sebebi ise Kosova Savaşı'nda öldürülmesinden dolayıdır.²⁷⁸ Kosova Savaşıyla ilgili bu kitapta yazarlar bu savaşın okuyucular tarafından daha iyi anlaşılması için Türk kaynaklarından Aşık Paşayı göstererek onun Kosova Savaşı ile ilgili yazdıklarından bir bölümü tercüme ederek kitaba nakletmişlerdir. Bunun bir diğer amacı kaynakta zikredilen kafir gibi Türklerin bu millete bakışını göstermek için de kullanılmıştır. Şimdi bu yazıyı araştırmacının kendi tercümesiyle buraya da vereceğiz:

- **Kosova Savaşı-Aşık Paşa** (Bu başlık kitapta olduğu gibi tercüme edilmiştir).

Sultan Gazi Murat Han iki oğlu Beyazıt ve Yakup Çelebiye sancakları vererek onları savaşa götürdü. Ondan sonra bu ülkenin beylerine iyi bir ordu toplayıp Sultan'a katılmalarını emretti.

Kafirler doğru yoldaki imanlı Müslümanları görünce hemen silahlarına sarılıp vurmaya başladılar. Sağ tarafta Yakup Çelebi, sol tarafta Beyazıt Han duruyordu. Gaziler Allahu Ekber deyip kafirlerin üzerine yürüdüler, Knez Lazar cephesi güçlü bir şekilde Yakup Çelebinin yönünü yarmaya başladı, bizim askerler parçalanıyordu.

Fakat bu taraftan Miloş Obiliç diye kefare peyda olup, bir elindeki mızrakla Hakanın yanına yaklaştı ve askerle tarafından yakalandı. Obiliç askerlere durun Hakana Lazar ve oğullarının esir edildiklerini bildirip ona itaatimi sunmak için

²⁷⁸ Dimitar MI TOVSKI; Trpko PANGO VSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.82

geldim diyerek Sultan'ın yanına yaklaşp onu mızrağıyla delerek öldürdü. Hakanın öldüğü yere otağ kuruldu Beyazıt yanındaydı.....

Yakup Çelebi tek başına ordusuyla kafirleri püskürterek yarmıştı dedikleri gibi. Yakup Çelebiyi çağırıp gel baban seni istiyor dediler. Ona babasına layık davrandıkları gibi davrandılar, Lazar ve oğullarına ise hak ettikleri gibi davranıldı. O gece orduda bir sessizlik vardı, sabah olduğunda askerler Beyazıt Hanı sultan ilan edip Edirne'ye döndüler.Bu olay 1389 yılında olageldi.²⁷⁹

Osmanlının Balkanlar'a girmesinden sonra yazarların Osmanlının bu bölgelerde yaptığı bazı sosyal ve ekonomik değişikliklerden bahsederken Osmanlının bu değişiklikleri menfi manada değil de müspet manada yaptığından bahsedilerek bu tarz bir Osmanlı imajı oluşturmaktadırlar. Başta Osmanlının oluşturduğu feodalitenin zayıf bir feodalite olduğu, Osmanlının Balkanlar'daki Avrupa tarzındaki ekonomik düzeni kaldırıp yerine kalitesiz bir ekonomik düzen kurdular, bunu da yazarlar çok ilginçtir ki Osmanlının Balkanlar'a girdikten sonra yaptığı zalim yakma ,yıkma ve esir etme gibi faaliyetlere bağlamışlardır.²⁸⁰ Bu meselede yazarlar Osmanlının Balkanlar yerleştikten sonra kurdukları düzenlerinin buraları geri gitmesini sebep olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Osmanlının yaptığı bu değişikliklerin yukarıda bağladığı sebepleri diğer bir meseleyi de bağlayarak anlatmıştır. Bu meseleyi yazarların Osmanlının yaptığı kolonizasyon politikasında görmekteyiz. Yazarlara göre Osmanlının bunu yapmasının sebebi Balkanlarda kendi hükümranlığını ve yıkılmış ekonomik düzeni sağlamak için buraya Anadolu'dan Türkler getirerek

²⁷⁹ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.82

²⁸⁰ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.89-90

kolonizasyon yapıyordu.²⁸¹ Bu değişikliklerin yanında yazarlar Osmanlının yaptığı mimari faaliyetleri başarılı bularak Balkan şehirlerinin çehresini değiştirdiğini zikredilmiştir.

Tarihçilerin en fazla üzerinde durdukları meselelerinden bir tanesi bu kitabın yazarlarının tabirlerine göre'' Kan Davası'', yani devşirmelerin yetiştirilmesi ve bunların Osmanlı ordusuna katılma şekilleri meselesidir. Bazı yerlerde buna ön yargıyla bakılarak ve objektiviteden uzak bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır. Burada bu meselenin anlatılması tarihçi Mikro Jejel'den alıntı yapılarak izah edilmeye çalışılmıştır. Mikro Jejel'in bu eseri Brdo denen bir savaşta Osmanlılar tarafından esir edilip daha sonraları kurtulmuş olan Konstantin Mihayloviç tarafından Polonya diline çevrilmiş ve Osmanlının devşirme sistemini anlatan''Yeniçeri Hatıraları'' isimli kitaptan tercüme ederek kitabına eklemiştir. Araştırdığımız kitabın yazarları da bu meseleyi Mikro Jejel'in eserinden faydalanarak kitaba eklemişler.

Mikro Jejel'e göre²⁸² Osmanlıdaki devşirme sistemi şu tarz yapılıyordu:

Osmanlılar bir bölgeye girip milleti dize getirdiklerinde, sultanın katibi alınan yerleri karış karış gezip her bölgeden yeniçeri topluyordu. Alınan kişi başına beş altın verilip denizden Anadolu'ya gönderilip orada yeniçeri olarak yetiştiriliyorlardı. Bu tarz alınan çocukların sayısı bazen 2000 kişiye bile varıyordu. Eğer bu çocuklar savaştan alınamıyorlarsa o zaman devletin bünyesindeki bütün bölgelerde yaşayan Hıristiyan ahaliden çocuklar alınıyorlardı, bu alım gereken sayının tamamlamasına kadar sürmekteydi. Alınan bu çocuklara'' çilik'' deniliyor ve büyüyüp öldüklerinde kendi mal varlıklarını istedikleri kişilere bırakabiliyorlardı.

²⁸¹ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.90

²⁸² Mikro JEJEL: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1963),s.133-134

Esirlerden alınan çocuklara''pencik'' deniliyordu, bunların mal varlığı sultana bağlıydı ve istedikleri kişiye bırakamıyorlardı. Bu çocukların marifetli ve tecrübelilerini seçip saraya aldırıp yüksek görevlere tayin ettirip maşlarını da arttırabiliyordu denilmektedir.

Yazarlar Osmanlıdaki devşirme sisteminden sonra Balkanlar'da bağımsızlık için savaşı ve ahaliden yardım alan eşkıyalar meselesine değinmektedir. Bu meseleyi diğer incelediğimiz kitaplarda da görmüştük.²⁸³ Bu kitapta da bu meseleye yer verilirken yazarlar Osmanlıya karşı direnen bu eşkıyaların kahraman oldukları imajını verirken, bu eşkıyaları yaptıkları her şeyin doğru olmadığı da zikredilmektedir. Eşkıyaların yaptıkları her şeyin doğru olmasının nedeninin o dönem kilise papazlarının psikolojik olarak uyguladıkları baskılardan kaynaklandığını zikretmektedirler. Yazarlar kitaba ekledikleri "Eşkıyaların Hayatları" adlı okuma parçasında bu meseleyi şöyle zikretmişlerdir: Çoğu eşkıya Türk kanıyla kirlenmiş olmalarına rağmen kendilerinin dürüst olduklarına inanırlar. Eşkıyaların bu tarz düşüncelerin sebebi ise, bunların üzerlerinde psikolojik baskı kurmuş olan papazlardan kaynaklanmaktadır. Bu papazların Türkleri şeytanın oğulları olarak gösteren propagandaları yüzünden buna neden oldukları denilmektedir. Buna paralel olarak Osmanlıya isyan eden Sırların 1908 yılında Niş civarında Osmanlıyla yapılan savaşta mağlup olmalarının sonucunda müthiş bir katliama maruz kaldıkları da eklenerek verilmiştir. Yazarların buraya yazdıklarına göre Osmanlı bu Sırları mağlup ettikten sonra hepsinin kellelerini kestirip Nişte

²⁸³ Aleksandar STOYANOVKI; İvan KATARCİEV; danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: Makedon Milletinin Tarihi.(Skopje, 1988),s.91

Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.139-145

kellelerden oluşan bir kale yaptırıldığından bahsedilmektedir.²⁸⁴ Devamında Osmanlının bu tarz isyanları katliamla önleme metotlarından ve öldürdükleri ahalinin sayısını ihtiva eden bilgiler verilmiştir. Bunlara sırayla bakacak olursak ortaya şu tablo çıkmaktadır:

Türklerin Hios adasını 1822 yılında Yunanlardan geri alırken:

23 000 Yunan boğazlanarak öldürülmüş

47 000'ı esir edilip satılmış

Makedonya'da 1827 yılında bastırılan Nyeguş ayaklanmasında:

1300 kişi boğazlanarak öldürülmüş

şehir beş gün süreyle yağmalanmış

genç kız ve kadınlar Selanik'te köle olarak satılmış denilmektedir.

Yukarıda zikredilenler yazarlara göre Osmanlının direnişçilere karşı uyguladığı politikasını oluşturmaktadır.²⁸⁵

Buraya kadar verilen bilgilerden yola çıkarak karşımıza çıkan imaj ise yazarların her fırsatta bilhassa Osmanlıya karşı yapılan her direnişte Osmanlının direnişi zulüm uygulayarak bastırması, yerel ahaliye şiddet, işkence, katliam gibi tedbirlere baş vurması, Osmanlının yaptığı yeniliklerde başarısız olması gibi imajla karşı karşıya kalmaktayız. Belirgin olarak gördüğümüz Osmanlı imajı ise çoğu zaman Osmanlının ahaliye karşı uyguladığı zulüm şeklinde ortaya çıkmaktadır.

²⁸⁴ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSki; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.122

²⁸⁵ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSki; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.128-131

16 Kitap: Narodna İstorija Na Socijalisticka Republika Yugoslavija Kitabında Osmanlı İmaj

Yazarlar bu kitapta Osmanlıyı anlatmaya başlarken Osmanlıdaki askeri yapının bir bölümünü oluşturan akıncıları anlatmaya başlayarak konuya girilmiştir. Burada anlatılanlara akıncılar olarak zikredilmemiş, fakat Osmanlının önünde gidip ve her yeri yerle bir eden birliklerden bahsedilmiştir. İki tür yorum getirilmiştir:

1. Başta büyük ordudan evvel küçük gruplarda çapulcu, soyguncu olarak teşkilatlanmış bu guruplar giriyorlardı.

2. Türk ordusundan evvel giren bu birliklerin amacı büyük ordudan evvel girip her şeyi soyup ve yağma etmektir denilmektedir.²⁸⁶

Yazarlar devamında Osmanlıyı anlatmaya devam ederken hemen Sırpların Osmanlı hakimiyetinde maruz kaldıkları zulme değinerek Osmanlıyı anlatmaya devam etmiştir. Osmanlının Sırp topraklarına girdikleri andan itibaren buralarda yağma ve talan yapmaya başladıklarından bahsedilerek meselenin açıklanmasına çalışılmıştır. Yazarlar Osmanlının Balkan topraklarına girdiklerinde ilk yaptıkları işin zulüm olduğu imajı verilmeye devam edilmiştir.

Diğer bir örnek 1513 yılında Osmanlının Hırvatistan'a girmesinin nedeni olarak Osmanlının oraları çalıp çırmak olduğu denilmektedir.²⁸⁷

Bir diğer buna benzer mesele ise Osmanlı ile Hırvat askerleri arasında geçen bir savaşta öldürülen askerlerin kafaları ve burunları kesilerek, ailelerinden para almak için geri gönderildikleridir.²⁸⁸

²⁸⁶ Boyo GRAFENHUER; Dušan PETROVİC; Yasoslav SİDAR: Narodana Isorija Na Sotsialitsicka Federativna Republika Yugoslaviya, Prosveta.(Beograd, 1953),s.27

²⁸⁷ Boyo GRAFENHUER; Dušan PETROVİC; Yasoslav SİDAR:a.g.e.,s.695

²⁸⁸ Boyo GRAFENHUER; Dušan PETROVİC; Yasoslav SİDAR:a.g.e.,s.695

Bu kitabın sadece az bir kısmında Osmanlıdan bahsediliyor bu bahsedilen yerlerde de yukarıda zikrettiklerimiz ön plana çıkarılarak Osmanlı Devleti anlatılmaya çalışılmaktadır. Yukarda anlatılanlarla Osmanlı Devleti imajı verilmeye çalışılmaktadır.

17 Kitap: Türkçe Tarih Kitaplarında Osmanlı İmajı

Türkçe Tarih Kitapları Sorunu:

Bu araştırmamızı yaparken belki de en çok zorlandığımız mesele Türk tarih kitaplarında Osmanlı imajını incelemek olmuştur. Bu araştırmamızın zor olmasının sebebi kitaplardaki bilgilere ulaşamamak veya kitaplarda Osmanlıyla ilgili bilgi olmaması değil, bu araştırmayı yapacağımız kitapların olmaması. Araştırmam esnasında liselerde araştırmamı sürdürebilmem için kütüphanelerde olsun basım evlerinde olsun lise Türk dilinde tarih kitaplarına rastlamadım. Daha sonraki lise Türk öğretmenleriyle yaptığımız görüşmelerde öğretmenlerin verdikleri bilgilere göre liselerdeki Türk öğrencilerin Türkçe tarih kitapları olmamasından yakınmışlardır. Bunun için kendi imkanları dahilinde çözümler üretmeye çalışmaktadırlar. Bu ürettikleri çözümlere baktığımızda öğretmenlerin Makedonca tarih kitaplardan tercümeler yaptırıp öğrencilerine verdikleridir.

Kalkandelenin(Tetovo) Sağlık Meslek Lisesinin tarih öğretmeni Sayın Arafat Arif Beyle yaptığımız görüşmede kendisi: Bizlerin Türkçe tarih kitaplarımız yoktur, bunun için eskiden Makedon tarih kitaplarından tercümeler yapıp idare ediyorduk. Fakat daha sonraları diğer bir sorunla karşılaştık, o da tercüme ettiğimiz kitaplarda Osmanlı hakkında anlatılanlar pek de müspet olmadığına farkına varınca bu sefer ne yapacağımızı bilemedik. Bazen kendi yorumlarımızı katarak dersleri

idare etmeye çalışıyorduk. Fakat daha sonraları diğer bir çare bulduk oda Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim gören öğrencilerimizden Türk tarih kitaplarını veya fotokopilerini getirip böylece istediğimiz konuları seçip öğrencilere vermeye çalışıyorduk. Buna ilaveten internetin yaygılaşmasıyla da teknolojik nimetlerden faydalanalım dedik ve internet sitelerini tarayıp Osmanlı ve Türk tarihiyle ilgili bilgileri indirip öğrencilere Tarih dersinde bilgi olarak vermeye çalışmaktayız demektedir.

Bu sorun halan bugün de devam etmektedir. Biz bu araştırmamızı incelerken lise öğretmenlerinden pek fazla bir kaynak alamadık,sadece Türkçe'ye tercüme edilmiş kitaplardan faydalanabildik.

18 Kitap: Lise Tarih Notlarında Osmanlı İmajı:

Her ne kadar bu notlarda Osmanlı hakkında fazla bir bilgiye rastlamasak da az olan bilgi de verilmeye çalışılmıştır. Tarih hocası bu notların nerdeyse tamamında Yugoslavya'nın kuruluşuna ve gelişimine yer vermiştir.Konular her ne kadar eski çağdan başlatılsa bile Roma,Bizans,Çin ve Arap devletlerinden bahsedilirken Osmanlıdan mevzubahis edilmemektedir. Türkler yani Osmanlılar hakkında sadece Balkan savaşlarında değinilmiştir.Osmanlın bu notlarda ilk gözümüze çarpan imajı *istila* imajı olmaktadır.Osmanlının istilacı olduğu anlayışı zikredilmiştir: Osmanlı Devleti çok ve başarılı işgaller yapmıştır. Yalnız Balkanlar'da değil Asya,Afrika ve Arap topraklarında milletleri ve bu uluslarının topraklarını işgal etmiştir denilmektedir.²⁸⁹Tarih notlarında diğer kitaplarda da rastladığımız feodal(derebey,yazar bu tabiri kullanmıştır) Osmanlı imajıyla karşılaşmaktayız.Tarih

²⁸⁹ Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi: Tarih Notları.(Kalkandelen, 1997),s.1

notlarında Arnavutluk'un Osmanlı himayesindeyken sosyal, ekonomik değişiklikler geçirdiği bahsedilmektedir. Buna neden olan sebep ise geri kalmış Balkan feodalitesi yerine Osmanlının kendi feodal yapısını buralara yerleştirmesiydi.²⁹⁰

Tarih notları I de Osmanlı hakkında başka bir bilgiye rastlanamamıştır, daha fazla Balkan milletlerinin yürüttükleri bağımsızlık mücadelesine yer verilmiştir. Bu mücadele anlatılırken Osmanlıya pek fazla değinilmemiştir.

19 Kitap: Lise Tarih II Notlarında Osmanlı İmajı

Lise Tarih II notlarında Türk öğrencilere öncelikle Türk tarihinin önem ve gerekliliği kavratılmaya ve öğretilmeye çalışılmaktadır. Burada Türk milletinin kurduğu medeniyetler ve devletlerin öneminden ve Türk adaletinden bahsedilerek daha sonraları Orta Asya Türklüğünden, Türk ana yurdundan, göçler gibi meselelere değinilmiştir.²⁹¹ Bu meselelere değinilirken fazla teferruatıyla değinilmemiştir, sadece kısaca üzerinde durulmuştur. Tarih notlarında var olan bu kısa tarihi bilgilerinin bir çoğu Türkiye Cumhuriyeti'nde okutulan tarih kitaplarından alıntı yapılarak verilmiştir.

²⁹⁰ Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi: a.g.e., s.5

²⁹¹ Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi: Tarih Notları II. (Kalkandelen, 1997), s.6

20 Kitap: Tarih Sınıf VII Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: ALEKSANDAR, Trayanovski. (1996). *Tarih Sınıf VII*. Skopje: Prosvetno Delo

Bu kitap Cumhuriyet Pedagojik Konseyi'nin 30.05.1996 tarihli ve 31-31/3 numaralı kararıyla bu kitabın kullanılmasına izin verilmiştir.

Kitap üç ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci ana başlığın altında “XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın Başlangıcında Osmanlı Devleti” ve üçüncü ana başlığın altında “Osmanlı-Türk Devlet İdaresi Altında Makedonya'nın Durumu” adı altında Osmanlıyla ilgili bilgi verilmiştir.

Ana Başlıklar:

- XVIII. Yüzyılın Sonundan Birinci Dünya Savaşları
- XIX. Yüzyılda ve XX. Yüzyılın Başlangıcında Balkan Ülkeleri
- XIX. Yüzyılda ve XX. Yüzyılın Başlarında Makedonya

Bu kitapta yazar Osmanlının toplumsal ve ekonomik durumlarını açıklarken Osmanlıyı derebeylik devleti olarak zikretmeye başlamaktadır. Türk-Osmanlı derebey toplumunda çökme süreci batıya kıyasla daha geç başlamış²⁹²..... Burada yazarın Osmanlının bir tür feodalite devlet imaj ile karşılaşmaktayız. Bu tarz feodalite anlayışını nerdeyse her araştırdığımız kitapta rastlamışızdır. Bu da Makedonya'daki tarihi kitapların Osmanlı hakkında temel karakteristik feodal devlet varlığı imajını oluşturmaktadır. Bu imaj bu kitapta da varlığını korumaktadır. Burada diğer bir yorum ise bu üstteki zikredilenlere paralel olarak Osmanlı himayesindeki milletlerin bu himayedeki memnuniyetsizliklerini dile getirircesine Osmanlı tabasına esir milletler kavramıyla zikredilmesi meselesidir. Aleksandar TRAYANOVSKI'E

²⁹² Aleksandar TRAYANOVSKI: Tarih 7, Prosvetno Delo. (Skopje, 1996), s.38

göre²⁹³ Osmanlı Devleti'nde kapitalist gelişme ulusal özgürlüğü için savaşıyor ve *esaret* altında bulunan uluslar arasında başgöstermiştir. Bunun devamında Osmanlı Devleti'nin bu duruma gelmesinde Osmanlı'da var olan haksızlıklar gösterilmektedir. Yani yazarın tabirine göre ahalinin isyan etmesi esir bir durumda olmalarının yanında bundan başka Osmanlı'nın sınıfsal karşıtlıklar, milli ve dini hoşgörüsüzlüğü de sebebi.²⁹⁴ Verilen sebeplere baktığımızda zikredilen esir millete Osmanlı'nın dini ve milli hoşgörüsüzlüğü uyguladığı imajıyla karşı karşıya kalmaktayız.

Yazar kitabın büyük bir bölümünü Balkan milletlerinin Osmanlıya karşı yürüttükleri bağımsızlık hareketleri anlatarak yer vermiştir. Her milletin teferruatıyla bağımsızlık mücadelelerini ve çizdikleri stratejileri anlatılmaktadır. Fakat bu meseleler anlatılırken bizim araştırmamızı ilgilendiren meselelere gelince burada ortak bir Osmanlı imajıyla karşılaşmaktayız. Yazar bu milletlerin Osmanlı'dan ayrılmak için yürütülen bağımsızlık mücadelelerinde Osmanlı'nın bir tür katliam, yağma, işkence ve sürgün uyguladığı imajını vermektedir. Şimdi bunları daha iyi anlaşılması için örneklendirerek vereceğiz:

Yazar Sırp ulusunun kurtuluş savaşını anlatırken Osmanlı askerlerinin Belgrat Paşalığını Durumunu anlatırken şunları zikretmektedir: Belgrat Paşalığı Aşağı Pomoravye bölgesini kapsıyordu. Bu bölgelerde Osmanlı yeniçerileri, büyük baskılarla yağmalar yapıyor ve cinayetler işliyordu.²⁹⁵ Aynı meselede verilen bir diğer metin şöyle geçmektedir: III.Selim yeni çerileri Belgrat Paşalığından uzaklaştırdı, böylece Sırp halkı kısmen özgürlüğüne kavuştu. Ancak, bu özgürlük

²⁹³ Aleksandar TRAYANOVSKI:a.g.e.,s.39

²⁹⁴ Aleksandar TRAYANOVSKI:a.g.e.,s.39

²⁹⁵ Aleksandar TRAYANOVSKI:a.g.e.,s.49

uzun sürmedi. 1802 yılında yeni çeriler tekrar Paşalığa döndüler. Onlar, yeniden baskı, yağma, cinayetlere başladılar.²⁹⁶

Diğer bir metin: Sırların Belgrat ayaklanması bastırıldıktan sonra 1813 Belgrat Osmanlı komutanı olarak Üsküplü Süleyman Paşa tayin edildi. Onun idaresi altında Sırlar üzerindeki zorlamalar, cinayetler ve tutuklanmalar devam etmiştir.²⁹⁷

Bulgar ulusunun kurtuluş mücadelesinde yine aynı imaj verilmeye devam edilmiştir:

1876 yılında merkezi Bulgaristan'da ayaklanmalar başladı. Fakat Osmanlı büyük bir orduyla ayaklanmaları bastırdı. Bu savaşta Botev öldü. Osmanlılar bununla yetinmeyip, Bulgar köy ve kentlerine saldırarak masum halkı cezalandırdı.²⁹⁸ Bunun devamında yazar Arnavutların bağımsızlık hareketlerini anlatırken sultanın bir emriyle yaptırılan cinayetten bahsetmektedir. Bundan başka Sultan büyük sayıda Arnavut ileri gelenleri 1830 yılında toplayarak Bitola'da öldürmüştür.²⁹⁹ Bunun yanında yazar Osmanlı'nın yerel ahaliye isyan ettikleri için cezalandırarak uyguladığı katliamlarından bahsetmektedir. Bu tarz hareketlerin Osmanlıya karşı direnen çetecileri burada haklı çıkararak zikretmektedir: Osmanlı *işkencelerine* karşı en eski silahlı halk direnmesi olarak haydutluk hareketi bir gelişme kaydetmiştir.³⁰⁰ Diğer bir örnek: Haydutlar Osmanlı Türklerin yaptıkları her tür keyfi hareketlerine karşı masum halkı koruyorlardı denilmektedir.³⁰¹ Yazar Osmanlı'nın direnen bu direnişçileri bastırırken ve bastırdıktan sonra zulüm uyguladığını savunmuştur.

²⁹⁶ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.49

²⁹⁷ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.50

²⁹⁸ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.55

²⁹⁹ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.59

³⁰⁰ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.79

³⁰¹ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.79

Nyeguş ayaklanması merhametsizce bastırıldı. Bunun sonucu olarak asker ve başıbozuklar beş günde şehri harabeye çevirdiler. Soygunculukla ellerine geçeni alıp cinayetler yaptılar.**15** yaşından **65** yaşına kadar **1300** erkek **katledildi**. Otuz kadar genç Nyeguşlu gelinler Osmanlı'nın eline düşmemek için Arapça nehrine kendilerini atıp intihar ettiler.³⁰²

Diğer bir direnişin bastırılışından sonraki sonuçları yazar şöyle devam ederek yazmaktadır: Daha iyi yaşamak için, sosyal ve ulusal kurtuluş için savaşıyan Makedonya halkı Razloveç ayaklanmasının erken bastırılmasından sonra, **ağır işkence** ve baskılara uğradı. Bunlardan yüzlercesi Osmanlı hapishanelerinde kapatılmış, idarenin **işkencelerine** maruz kalmış. Osmanlının öç alamsından ve **teröründen** korktukları için yerlerinden göç etmişlerdir.³⁰³ Devamında yine aynı bir manzara karşımıza çıkmaktadır.2 Ağustos 1902 yılında kapılan ilinden ayaklanmasının sonunda Osmanlı bu ayaklanmayı bastırdıktan sonra yazar şöyle yorumlamaktadır: Sonunda ayaklanma sert bir biçimde bastırıldı, bu sırada birçok köy, ev, okul, kilise ve benzeri yapılar yıkıldı. **Çok sayıda kadın, çocuk ve isyancı yakılan evlerin ateşi içine atıldılar**.³⁰⁴ Yukarda yazarın zikrettiklerini birebir olarak kitaptan alıntı yaparak verdik. Yazarın bu yazdıklarıyla okuyucuların çok farklı bir Osmanlı ile karşı karşıya kaldıkları kesindir. Okuyucular yazarın yazdıklarına göre işkence, katliam, tecavüz ve hatta diri diri yakmak gibi bir Osmanlı gücüyle ve yaptıkları vahşetlerle karşılaşmaktadırlar. İşin daha da üzücü tarafı bu kitaplar Makedonya'da okuyan Türk öğrencilerine okutuldu ve halen de okutulmaktadır.

³⁰² Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.81

³⁰³ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.85

³⁰⁴ Aleksandar TRAYANOVSKI: a.g.e., s.111

21 Kitap: İz İstoriје Makedonskok Naroda Kitabında Osmanlı İmajı

Kitap: VLAHOV, Dimitar. (1950). *Iz Istorije Makedonskok Naroda*. Beograd: Prosveta Izdavačko Preduzeće Sırbıye.

Kitap Makedon milletinın Eski Çağdan başlayan tarih serüveninden ve diğer devletlerin Makedon topraklarındaki kurdukları hükümlanlıklarından kurtulmak için yürüttükleri bağımsızlık mücadelesinden bahsedilmektedir. Bu mücadelenin bir kısmından Makedonların Osmanlı devletine de karşı yürüttükleri mücadeleden bahsedilmektedir.

Kitap sekiz ana başlıktan oluşmaktadır:

- Makedonların Balkan Yarımadası'na yerleşmeleri
- Makedonların ekonomik, sosyal ve kültürel bağımsızlık savaşları
- Makedon direniş hareketi
- Makedon milliyetinin ve dilinin kurulma çabaları
- Yugoslavya'da Makedonya
- Pirin Makedonya'sı
- Ege Makedonya'sı
- Makedon Devriminin karakterleri

Yazar kitapta Osmanlı meselesine Türklerin Balkanlar'a girdiklerinde yerel Hristiyan ahaliyi yerlerinden ettikleri meselesine değinerek başlamaktadır. Dimitar VLAHOV'a göre³⁰⁵ Türk yöneticileri ve askeri yöneticiler Balkanlar'a yaptıkları ilk fetihlerden sonra yerli Hristiyan Slavları yerlerinden göç ettirerek işe başlamışlardır denilmektedir. Bunun desteklemek için tarihçi Türklerin bu topraklardan 150-200 bin

³⁰⁵ Dimitar VLAHOV: *Iz Istorije Makedonskog Naroda*, Prosvete Izdavačko Preduzeće Sırbıye. (1950, Beograd), s.6

civarında Makedon'u zor kullanarak göç etmelerine zorlamışlardır delil olarak verilmektedir.³⁰⁶ Osmanlının Balkanlarda 'ki ilk icraatı olarak yukarıda zikredilen mesele verilmekte ve Osmanlının Balkanlardaki baştan itibaren yaptığı icraatının baskı olduğu imajı vurgulanmaktadır. Yazar Osmanlı yerine Türkler kavramı kullanılmaktadır. Kitabın hiçbir yerinde Osmanlı Devleti'nden bahsedilmemekte sadece Türkler ve Türk Devleti denilmektedir.³⁰⁷ Yazar diğer tarih kitaplarında da rastladığımız feodal Osmanlı, totaliter Osmanlı ve zorla Müslümanlaştırma ve Türkleştirme Osmanlı imajlarıyla da karşılaşmaktayız.³⁰⁸ Kitabın bu kısmında yazar Türk devletinin totaliter rejimle yönetilen, yönetimde feodal yapıya sahip bir devletin olduğu ve bu yönetime Türkleştirdikleri diğer milletleri de dahil etmiş ve Balkanlar'ı bu sayede yönetmişlerdir denilmektedir.³⁰⁹

Türklerin Makedonya'ya girmeleri meselesine yazar Makedonların sonu olarak nitelendirirken bu meseleyi şöyle anlatmaya çalışmaktadır: Türklerin girdikleri her köy ve kasabayı yerle bir ediyorlardı, yağma ve talanın yanında Türkler etnik temizlik yaparken zorla din değiştirtmeye çalışmaktadırlar denilerek Makedonların durumunun anlatmaya çalışmaktadır.³¹⁰ Türklerin yaptıkları bu icraatları destekleyen ve delil olarak Monah İsaiya adında o dönemde yaşamış bir yazarın bir bölümünden alıntı yaparak desteklemeye çalışılmıştır. Monah İsaya kitapta verilen bir bölümünde Türklerin Makedonya'ya girdiklerinde yaptıklarını

³⁰⁶ Dimitar VLAHOV: a.e.g.,s.7

³⁰⁷ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.7-56

³⁰⁸ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjithshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.246

Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor. (Tiran,1996),s.50

Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste

Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.57

Branko PANOV: Lise II Tarih Kitabı, Prosvetno Delo (Üsküp, 1996),s.118

³⁰⁹ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.8-9

³¹⁰ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.11

şöyle anlatılmaktadır: *Türkler kurtlar gibi bu topraklara saldırıyorlardı, herkesi öldürüyor veya esir edip alıyorlardı. Makedon topraklarında insan, hayvan veya toprak üstünde hasat bırakmadılar. Ortalıkta ne kral ne de knez kalmadı. Türklerin karşısına çıkacak insan kalmadı, en cesurun kalbi bile zayıf kadın kalbine dönüştü. Sağ kalanlar ölenlerin yerinde olmak istiyorlardı denilmektedir.*³¹¹ Devamında diğer kitaplarda rastladığımız diğer iki Osmanlı imajını rastlamaktayız. Bunlarda biri Osmanlının zorla İslamlaştırma imajı ve diğeri ise zorla alınıp Türkleştirilip yeni çeri askeri yapılan Hristiyanlar Osmanlı imajıyla karşılaşmaktayız.³¹²

İslamlaştırma meselesinde yazar Osmanlının Hristiyan ahaliyi zorla Müslümanlaştırma, İslam'a girenler ise sırf kendi çıkarları için bu dini tercih ettiklerini ve Osmanlı idare mekanizmasında yer almaları için İslam'a geçtikleri denilmektedir.

Diğer mesele olan yeniçeri almak meselesinde ise Osmanlının Hristiyan çocukları zor kullanarak alırken başta her beş yılda almaya başlamıştır daha sonraları yılları azaltırken en sonunda Osmanlı bu çocukları **çalarak** bu politikayı sürdürmeye çalışmıştır denilmektedir.

Bu iki meselede de Osmanlının insanlık dışı hareketlere başvurarak hareket ettiği Osmanlı imajından bahsedilmektedir.

Bu kitapta diğer incelenen tarih kitaplarında hiç rastlamadığımız bir meseleye değinilmiştir, o da Osmanlıdaki esir meselesidir. Yazara göre esir alım satımı çok savaştan Osmanlı Devleti için normal bir meseleydi. Yazar burada Osmanlıdaki esirler hakkında şu bilgileri vermektedir: 1450 yılındaki bir yazıda Osmanlıdaki

³¹¹ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.11

³¹² Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.11

esirler boynundan zincirlerle bağlanarak 11-12 kişilik gruplar halinde esir pazarlarına Türkler tarafından götürülüyorlardı demektedir. Diğer bir yazar ise 5000 ila 6000 civarında Hristiyan esir birkaç Türk tarafından bağlı bir halde esir pazarına gönderiliyordu. 1530 yılındaki diğer bir yazar bu esirler hakkında şu bilgileri vermektedir, bir şehrin girişinde 15-16 kişilik çocuk, genç kız boğazlarından zincirlerle bağlanmış bir şekilde götürülüyorlardı denilmektedir. Esirler çıplak olarak satılmaktaydı bu tarz zulüm bütün Makedon, Sırp ve Bulgar milli şarkılarında mevcuttur denilerek Osmanlının esirlerle ilgili imajını vermeye çalışmışlardır.³¹³

Yazar Osmanlının Makedon topraklarında hükümranlığı zamanında Osmanlı Devleti'nin bu millete karşı davranışının baskı,zulüm, kültürel yıkım ve insan haklarından uzak bir yönetimle yönettiği zikredilmektedir.³¹⁴

Kitabın büyük bir kısmında Osmanlı Devleti'yle ilgili bilgi verilirken Osmanlının Balkan topraklarında yaptığı haksızlık ve zulümden bahsedilerek bilgi verilmeye çalışılmaktadır.

İncelenen tarih kitaplarının nerdeyse her birinde bu tarz bir Osmanlı Devleti'nden bahsedilmektedir. Balkanlar'daki Osmanlının yaptığı icraatlar meselelerinde yazarların sanki birbiriyle anlaşmışçasına Osmanlı zulüm ver baskısının var olduğunu dile getirerek Balkanlardaki Osmanlı icraatlarından bahsedilmeye gayret edilmektedir. Burada uyguladıkları yöntem Osmanlının Balkan devletlerini yönetim şeklini olumsuz ve baskıcı olarak tüm örnekleri de kullanarak, okuyucuya Balkanlardaki Osmanlı imajı vermeye çalışılmaktadır. Diğer bir endişe verici mesele ise bil hassa incelenen bu kitapta Osmanlı yerine Türkler ve Türk

³¹³ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.12

³¹⁴ Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.26

Devleti kavramlarını kullanarak Osmanlının Türkler tarafından yönetildiği ve Türk olduğu bilgisini vermek istemesinden ziyade yukarıda Osmanlının yaptığı zulüm, baskı, işkence gibi meseleleri okuyucuya aktarırken bunları **Türkler veya Türk devleti** yapmıştır cümlesini sık sık kullanarak Türk milletine karşı antipatik bir etnisite imajının oluşmasına çabalarcasına bu tarz bilgiler verilmektedir.³¹⁵

22 Kitap: İstoriska Cítanka Tarih Kitabında Osmanlı İmajı

Istoriska Cítanka tarih kitabında Osmanlı hakkında verilen bilgiler kısa kısa ve birbirinden kopuk bilgilerdir. Bu kitapta daha fazla değişik dönemlerde farklı gezgin ve tarihçilerin kitaba göre gördükleri olaylar zikredilmiştir. Yani buradaki Osmanlı hakkındaki bilgiler bir nevi hatıratlardan toplanılarak zikredilmiştir.

Istoriska Cítanka tarih kitabında Osmanlı hakkındaki bilgileri incelememiz sonucunda iki nokta üzerinde toplayarak ortaya bir Osmanlı imajı çıkartamaya çalıştık.

Birincisi : Osmanlı= Türk kavramının zikredilişi ve Osmanlı imajı.

İkincisi : Türkler ve Köle ticareti.

Bunların yanında kitabın bazı yerlerinde Osmanlı hakkında bilgi verilmiş ise de kayda değer daha doğrusu Osmanlı imajını yansıtacak derecede bilgiler değildir.

Osmanlı = Türk Kavramının Zikredilişi ve Osmanlı İmajı:

Istoriska Cítanka tarih kitabının incelenmesi esnasında gözümüze çarpan ilk mesele Sırpça tarih kitabında Osmanlı Türk kavramı meselesi gözümüze çarpmaktadır. Buraya kadar yaptığımız araştırmalarda ister Arnavutça isterse

³¹⁵ Dimitar VLAHOV: Iz Istorije Makedonskog Naroda, Prosvete Izdavačko Preduzeće Sırbije.(1950,Beograd)

Makedonca tarih kitaplarının çoğu yerlerinde Osmanlı kavramlarına rastlamak mümkündü. Bu kitaplarda Osmanlı Devleti'nin Osmanlı kavramının kullanımı ile belirtildiği gözlenmiştir. Fakat Sırpça Istoriska Cítanka tarih kitabında Osmanlı devletine Osmanlı kavramı yerine Türkler kavramı kullanılmıştır. Kitabın tamamının hiçbir yerinde Osmanlı kavramı kullanılmamış, sadece Türkler kavramı kullanılmıştır.³¹⁶ Buradaki Türk kavramının Osmanlı Devleti'nin anlatılması için kullanılırken diğer taraftan kitabın belirli yerlerinde(kitaba göre) yapılan bazı haksızlıkların, vahşetlerin, zulümlerin yapılışı anlatılırken "Türkler" kavramı kullanılmıştır.³¹⁷ Bu tarz bir kavram kullanımının direkt okuyan kişilerin zihinlerde bir tür milli ya da millet nefreti, yani halen günümüzde mevcut Türkiye Türklerine ve onun dışında yaşayan Türk unsuruna karşı bir tür nefret ve ön yargının oluşmasını sağlamaktadır. Kitabın her yerinde bu Türk kavramının üzeri bilinçli veya bilinçsiz vurgulanarak zikredilmiştir. Bu tarz bir davranış Osmanlı Devleti'nin sadece bir Türk devletinden oluştuğu ve onun dışındaki unsurların asla Osmanlı'nın bir parçası olmadıkları imajını uyandırmaktadır. Bu tarz bir anlayış da Osmanlı realitesinin kabullenilmemesi sonucunu doğurmaktadır. Kitabın tamamında Türk kavramının kullanımın Osmanlı'nın milli bir Türk devleti olduğu imajını da oluşturmaktadır.

Türkler ve Köle Ticareti:

Bu tarih kitabında Osmanlı Devleti vurgulanırken vurgulanmaya çalışılan diğer bir mesele de Osmanlı'nın daha doğrusu Türklerin köle ticaretine ne kadar

³¹⁶ Istoriska CÍTANKA: Obranbeni Tekstovi Za Istirju Srpskok Naroda, Preduzeze za Ucebnike Narodne Republike Srbije Znanje. (Beograd, 1946)

³¹⁷ Kitabın her yerinde bir olay veya bir mesele zikredilirken " Türkler bunu yaptı; Türkler şöyle etti; " gibisinden milli kimliğin ön planda tutulduğu gözlenilmiştir.

önem verdikleri imajının belirtilmesidir.³¹⁸ Kitaptaki bu konuya değinildiğinde şöyle bir giriş kullanılarak değinilmiştir:

“ Türkler her yerde köle ticaretiyle uğraşmaktadırlar” ³¹⁹ derken devamında kullanılan cümleler bu durumu daha netleştirerek şöyle devam etmektedir.” Türklerin geçim kaynakları köle alıp satmaktır bunu böyle yapmalarının asıl sebepleri Türklerin ağa yani rahat yaşmalarına düşkün olmalarındandır, çünkü köleler onların tüm işlerini hallettiklerindendir” denilmektedir.³²⁰ Türklerin tarih kitabına göre her savaşta aldıkları o bölgenin yağma ve talanından sonra esir alma gelenekleri vardır, gittikleri her yerde bu tarz bir esir alma olayları vuku bulduğunu ve bu tarz hareketlerin sanki sadece Türkler yani Osmanlı tarafından yapıldığı imajı oluşturularak günümüz Türk milletline karşı bir ön yargısı tabii eskilerden dolayı oluşturulmaktadır. Bu köle ticaretinin yanında Türklerin kölelere zalimane davranışlarından da bahsedilmektedir.³²¹ Tarih kitabının hemende her yerinde de Türklerin esirler hakkındaki muamelesi ve esirler hakkındaki seyahat notları nakledilmektedir. Bunun dışında Osmanlı Devleti hakkında kayda değer bir bilgi aktarılmamaktadır.

³¹⁸ İstorişak CITANKA: a.g.e.,s.47-125

³¹⁹ İstorişak CITANKA: a.g.e.,s.48

³²⁰ İstorişak CITANKA: a.g.e.,s.48

³²¹ İstorişak CITANKA: a.g.e.,s.49

3.6. Resimlerde Osmanlı İmaju

Doğudan batıya yönelişleriyle, batılıya göre doğulu, doğuluya göre ise batılı olan Türklerin tarih sahnesine çıkmalarıyla birlikte betimlenmeye başlayan, temel fiziksel özellikleriyle kültürlerinin sürekliliği ve dönüşümü 19. yüzyıl sonuna kadar verilen sanat ürünleri ile aktarılmaya çalışılacaktır.³²² Türklerin nasıl görüldüğünün, görenin (doğulu-batılı) bakış açısının siyasal,ekonomik, tarihsel ve kültürel olgularla birlikte ortaya çıkan görsel sanat ürünlerine yansımaları araştırmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Türkler ve Türk kültürü dendiğinde, Türklerin tarih sahnesine çıkışından başlayarak günümüze dek süregelen ve Türklerin yerleştikleri, yaşadıkları yerlerde yarattıkları, bugün de hala etkinliğini sürdüren bir kültür demektir. Türk kültürünü en üst seviyeye daha doğrusu zirveye taşıyan Osmanlı Devleti'nin hakimiyetini hissettirdiği yerlerden biri olan Makedonya devletini bu gün bu medeniyet kuran devleti kendi tarihi resim, karikatür ve gravür gibi görsel materyallerde nasıl yansıttığına şahit olacağız.

Makedonya'daki tarih kitapları incelememiz esnasında araştırma yaptığımız tarih kitaplarında konuların yanında bir de Osmanlıyı anlatan daha doğrusu konuyla paralel olarak verilen resimler bizim araştırma alanımıza girdiğinden Osmanlı imajının oluşturan resimleri aralarından seçerek araştırmamız başka bir safha da eklemiş olduk.

³²² Burcu ALARSLAN: "Dünyadaki Türk İmgesi" **Türk İmajının Görsel Yansımaları**,(Ankara: Kitap Yayınevi-83, 2005),s.129

Bu tarz resimlerdeki verilmek istenen mesajı(müspet veya menfi) ortaya çıkartarak Balkan tarih yazıcıların ve tarih kitapları düzenleyen tarihi kurumlarının bilerek veya bilmeyerek vermek istedikleri veya verdikleri Osmanlı imajı ortaya çıkartmaya çalışacağız.

İncelememizin birinci resmini Makedon’ca tarih kitaptan alınmış, savaş sahnesinden oluşan bir resim oluşturmaktadır.³²³

Resmin ismi: “ **Kosovski Boy** “ yani “ **Kosova Savaşı**” olarak verilmiştir.

Resim No: 01 “Kosova Savaşı” Resminde Osmanlı imajı:

-Resim tarih kitabındaki Kosova Savaşı tarihi metninin sağ tarafında durmaktadır, resmin amacı 1389 yılında Osmanlı ile o dönemin Sırp Krallığı arasında yapılan Kosova Savaşını sembolize etmektedir.

Resim 01 Kosova Savaşında Osmanlı-Sırp savaşının şiddetinden ziyade, gözümüze ilk çarpan şey resmin alt sol tarafında başında Osmanlı Hilalli askeri fesli askerdir. Osmanlı askerinin ağzı açık bir şekilde bağırır gibi daha doğrusu filmlerde görmeye alışık olduğumuz canavar tarzında sembolize edilişini görmekteyiz. Zaten askerin diş yapısına baktığımızda yırtıcı bir yaratığın diş yapısıyla sembolize edilmesi bunun destekleyen bir delil olarak da gösterilebilir.

Bunun yanında savaşın yapıldığı yerde Sırp ve Osmanlı askerleri görünüşüne baktığımızda Osmanlı askerleri **siyah renkle** ve karakter kenarları **beyaz renkle** tasvir edilirken, Sırp askerleri içleri beyaz renk ile tasvir edilmiştir. Eğer siyah renginin ve

³²³ Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.96

beyaz rengini psikolojik arka planına bakarsak Osmanlının kötülüğü, Sırp askerinin ise beyaz renkle iyiliği sembolize ettiğini görmekteyiz.

Resimde göze çarpan belirgin başka bir öge gözükmemektedir. Fakat yukarıda analizi yapılan resimdeki canavarvari Osmanlı askeri ile Osmanlı askerlerinin siyah renkle sembolize edilmeleri resimdeki Osmanlı imajının Kosova Savaşın'daki imajı *vahşi, acımasız ve işgalci* imajını resme bakanlarda uyandırmaktadır.

İşin içine Kosova Savaşı'nın Sırp Krallığı'nın ebedi yok olduğu savaş olması da girdiğinde Osmanlıya duyulan menfi duyguların bu resme dökülmesi de denilebilir.

Resim İsmi: “*Kırvava Bitka*”, yani “*Kanlı Savaş*” olarak verilmiştir

Resim No: 02 “*Kanlı Savaş*” Resminde Osmanlı İmajı:

- Kanlı Savaş resminde Osmanlı Devleti'nin Balkan ülkesi olan Hırvatistan Krallığı'yla yürüttüğü savaşlardan birini temsili olarak vermektedir. Bu resme Kanlı Savaş ismini vermektedir.³²⁴ Resmin Kanlı Savaş ismi almasının nedeni Osmanlının Hırvat topraklarında yürüttüğü savaşların kanlı bir şekilde vuku bulduğu, ve bu savaşta vatan savunması yapan Hırvat askerlerinin çok fazla kan kaybettiklerini sembolize etmektedir.

Resme baktığımızda geniş bir alanda yapılan bir savaş görmekteyiz, resmin sağ tarafında Hırvat askerlerinin savaştığı, sol tarafta dağınık bir şekilde Osmanlı askerini görmekteyiz.

³²⁴ Barbara YELAVIÇ: Istorija Na Balkanot(XVIII-XX), Novinsko Izdavačka Kuća List.(Skopje, 1999),s.93

Gözümüze çarpan ilk sahne Osmanlı askerinin daha doğrusu ellerinde uzun mızraklı üç tane Osmanlı askerinin mızraklarının ucunda üç tane Hırvat askerinin kellesi mevcut ve bu üç kelle Osmanlı askerleri tarafından savaş alanında adeta sağa sola gezdirircesine bir tarzda resmedilmiştirler. Osmanlı askeri olduklarının başlarındaki sarık ve kılık kıyafetlerindeki şekline bakarak kolaylıkla çıkartmaktayız.

Buna paralel diğer bir sahne ise resmin orta alt kısmında kellesi kesilmiş bir vaziyette yerde yatan bir Hırvat askerinin yanında muhtemelen onu bu hale getiren Osmanlı askeri durmaktadır.

Yukarıda resimdeki iki sahneye bakan bir lise öğrencisinin kafasında oluşan ilk imaj Osmanlının savaşlarda ne kadar acımasız, vahşi ve korkunç davrandığı imajı oluşmaktadır. Zaten resimdeki mızraklarda asılı duran kelleler ve savaş alanında kelleleri kopuk olarak yatan Hırvat askerlerin resmi ister istemez bu tarz bir Osmanlı imajının oluşmasını sağlamaktadır.

Resme iyice baktığımızda sağ tarafından saldıran Osmanlı askerleri sol tarafta savunma yapan Hırvat askerlerini göreceğiz, bunun böyle olması Hırvatların kendilerini savunan ve vatanlarını koruyan pozisyonunda olmaları, Osmanlının da saldıran tarafında olduğu ve Hırvat topraklarını almak için geldiği mesajını görmekteyiz.

Şimdi de resimdeki Osmanlı askerlerinin kıyafetlerine bakacak olursak mevcut olan yeniçeri veya tımarlı sipahi kıyafetlerine benzemediği göze çarpmaktadır. Resimdeki Osmanlı askerlerinin üzerindeki sarık türk sarığından ziyade Arap sarığı şeklinde çizilmiştir. Kıyafetlerine baktığımızda da ise Arap askeri tarzında savaş elbiselerini görmekteyiz. Bu elbiselerin Arap olduğu sonucuna ise

bugüne dek baktığımız her Avrupa kökenli ressamın çizdiği doğu erkek ve asker elbiselerinde bu tarz bir kılık kıyafet görmekteyiz. Bu savaş Osmanlının kazandığı bir savaş olarak verilmiştir.

Belki de resimde yukarıda Osmanlı hakkında oluşturulmak istenen imaj her zaman Avrupa'nın kafasında var olan vahşi, barbar ve acımasız Osmanlı imajının bir sirayetidir de denilebilir.

Resim İsmi: “*Skenderbeg*” yani “*İskender Bey*” olarak verilmiştir.

Resim No: 03 “İskender Bey” Resmindeki Osmanlı imajı:

- Resim Osmanlı tarihinde Türklerden ziyade Arnavutların milli kahramanı olan İskender Bey çizilmiştir. İskender Bey Osmanlının Balkan yerel yöneticilerinden isyan etmemeleri saray alınıp eğitim verilen Arnavut bir ailenin oğludur. O bölgenin yönetimi babasında olan Araniti isimli Arnavut ailesinin oğludur. Bu resim Arnavut tarih kitabından alınmıştır ve resim nerdeyse incelenen her Arnavut tarihi kitaplarının hepsinde mevcuttur.³²⁵

Resmin bu kitaplarda bu kadar önem arz etmesi Osmanlı Devleti'ne karşı Arnavutların isyanın sembolü olan bir şahsiyet olduğundandır. İskender Bey Osmanlıya isyan etmiş bir tarihi karakterdir. Kendisinin Arnavut olması Arnavutların vazgeçemedikleri bir milli kahraman haline gelmiştir.

Bu resmin her Arnavut ve hatta bazı Makedon tarihi kitaplarında yer alması Balkan milletlerini Osmanlıya karşı az da olsa başarı göstermiş kahramanları büyük bir kahramanlık mevkiine çıkartmalarına yeterli sebep teşkil etmektedir.

³²⁵ Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtetia Botuese E Lirrit Shkollor.(Tiran, 1996),s.90

Bu resimdeki Arnavut kahramanını Makedonlar tarafından da desteklenmesi bunun bir ispatı olmaktadır.

Osmanlıya karşı çıkanların Avrupa ve Balkan indinde ne kadar önemli oldukları mesajı verilmektedir. Bu resim Balkan milletlerinin Osmanlıya karşı duydukları karşı koyma daha doğrusu istenilmeyen Osmanlı imajının temsilcisidir.

Resim İsmi: “*Turski Konyanik-Sipahia*” yani “*Türk Atlısı- Sipahi*” diye verilmiştir.

Resim No: 04 “*Türk Atlısı- Sipahi*” Resmindeki Osmanlı imajı:

Resim Makedonca tarih kitaplarından alınmıştır ve Osmanlı Türk atlıların yani tımarlı sipahiyi temsil etmektedir.³²⁶

Makedonya tarih kitaplarının beklide her yerinde tımarlı sipahi meselesine rastlanmaktadır. Makedonya tarihçileri Osmanlı Devleti’nin başarı ve çöküşünü incelerken tımarlı sipahileri önemli bir unsur olarak göstermektedirler. İşte bunun sonucunda Osmanlı atlısı yani sipahi ilgilerini çok fazla çekmektedir.

Resimdeki Türk atlısı bunun bir göstergesidir. Burada Türk atlısının ister sürdüğü atın olsun ister üzerindeki kılık kıyafet ve kuşandığı silahlar olsun bir mükemmeliyet ve güçlülük imajı oluşturmaktadır.

Resme baktığımızda Türk askerinin güçlü atının güçlü bir Osmanlı ekonomisi ve kullandığı silahlarının çokluğu Osmanlının savaşa ve fetih anlayışının güçlülüğü imajının bir yansımasıdır.

³²⁶ Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.78

Bu yüzdendir ki Osmanlının kuruluşunda bu tarz askeri organizasyon ve disiplinli askeri sisteminin en büyük rolünün varlığından ve aynı öyle bu askeri sistemdeki bozukluğun Osmanlı Devleti'nin çöküşünü hızlandırdığı imajını oluşturmaktadır.

Resim İsmi: “*Mehmed Paşa- Sokoloviç*” yani “*Sokullu Mehmet Paşa*” olarak verilmiştir.

Resim No: 05 “Sokullu Mehmet Paşa” Resmindeki Osmanlı imajı:

- Sokullu Mehmet Paşa resmi Arnavut tarih kitabından alınmış bir resimdir, resimdeki karakter Sokullu Mehmet Paşaya aittir.³²⁷ Bu kitaptaki Sokullu Mehmet Paşanın resminin sembolize ettiği ve okuyucuların zihinlerinde oluşturduğu imaj Osmanlının tolerans ve yönetim kademelerine hangi millete mensup olursa olsun her Müslüman gelebilir, her Müslüman'ın milli kimliğine bakmadan yönetimin bir parçası olma fırsatının sembolize edilerek bu tarz bir imaj vermektedir.

Bunun böyle olmasının sebebi resmin aynı sayfasında ve ilerideki sayfalarında Osmanlı Devleti'nin yönetimine Müslüman dinine mensup her milletten fertlerin yer alabileceğinden bahsedilmektedir.³²⁸

Bunun işareti veya delili olarak tarih kitabının yazarları Osmanlı büyük vezirlerinden Sokullo Mehmet Paşayı örnek olarak göstererek Osmanlıdaki bu anlayışı bu resmin yansıttığını dile getirmektedirler.

Bunun yanında Osmanlı himayesindeki Balkan milletlerine verilen hak ve özgürlüklerin yansıtılabileceği bir Osmanlı imajı resmi de denebilir.

³²⁷ Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996), s.160

³²⁸ Aleksandar TRAYANOVSKI:a.g.e.,s.160-162

Gravürün İsmi: “*Ushtari Türk*” yani “*Türk Askeri*” diye verilmiştir.

Gravür No: 06 “Türk Askeri” Gravüründe Osmanlı imajı:

- Buradaki gravürde görüldüğü üzere atlı bir Türk askerin konu olarak seçilerek gravüre yansıtılmıştır. Yukarıdaki Resim No:04 teki Türk atlısı resimsinin nerdeyse aynı özelliklerini taşıdığından bu gravür üzerinde durulmayacaktır. Sadece Osmanlı askerlerinin Makedonya’daki tarihi kitaplarındaki resimlere yansımaları olarak örnek teşkil edebilir.

Resim İsmi: “*Ali Pashe Tepelena*” veya “*Tepedenli Ali Paşa*” olarak verilmiştir.

Resim No: 07 “Tepedenli Ali Paşa” Resminde Osmanlı imajı:

- Bu resim Arnavut tarih kitaplarından birinden alınarak araştırmamıza dahil edilmiştir.³²⁹ Burada da yukarıda Resim No: 03 teki İskender Bey resmin verdiği imajına yakın bir Osmanlı imajı oluşturmaktadır.

Burada resimdeki karakter Tepedenli Ali Paşanın alınan tarih kitabında verilen bilgilerle paralel olarak bir değerlendirmeye tabi tutulup verilmek istenen Osmanlı imajının ortaya çıkarttık.

Resimdeki Tepedenli Ali Paşanın milliyet olarak Arnavut olması, bu resmin Arnavutça tarih kitabında yer alması için yeterli bir sebep teşkil etmektedir. Ali Paşanın Arnavut olması ve son dönem Osmanlısında güçlü bir ayan haline gelerek Balkanlar’daki yerel gücünü güçlendirip çoğu zaman Osmanlı Devleti’nin başını

³²⁹ Toena BOTİMET: Historija E Popullit Shqiptar I, Akademia Shkencave E Shqiprise Institutsioni I Historise.(Tiran, 2000),s.142

ağrıtması bu karakteri yukarıda ki gibi İskender Beyde olduğu gibi Arnavutların milli kahramanı olarak telakki edilip Balkan milletlerin Osmanlı memnuniyetsizliğini buna benzer resimleri tarih kitaplarına yerleştirerek istenilmeyen Osmanlı imajının oluşmasını sağlamaktadırlar.

Buradaki Tepedenli Ali Paşa Osmanlının bir yöneticisi olarak değil de memnuniyetsiz Balkan milletlerinin bir kahraman sembolü olarak verilmektedir.

Resim İsmi: “Jeniçeri” yani “ **Yeniçeri**” olarak verilmiştir.

Resim No: 08 “Yeniçeri” Resminde Osmanlı İmajı:

- Makedonya’daki incelediğimiz tarih kitaplarının tamamında Osmanlı Devleti’nin ordusunun büyük bir gücünü teşkil eden yeniçeri meselesi incelenmiş ve bu konuya çok önem verilmiştir. Yeniçeri isimli 07 numaralı resim Arnavutça tarih kitabından alınmıştır.³³⁰

Bu resimde silahlı bir yeniçeri askeri gösterilmektedir Makedonya’daki tarih kitaplarında yeniçeri meselesi önemli bir yer kapladığı için bu resim Osmanlı Devleti’nin güçlülüğü sembolünün yanında yerel tarihçilere göre yeniçerilerin büyük bir kısmı devşirilmiş yerli Balkan milletlerinden olduklarından dolayı bunlar yerel Arnavut, Boşnak, Türk ahaliyi sembolize etmektedir. Bu tarz bir sembolün resimlere aktarılması Osmanlı Devleti’ndeki toleransın bir nişanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarz bir anlayış Toleranslı Osmanlı imajını peşinden getirmektedir. Bunun yanında Osmanlı yeniçerisi askerine bakan bir Arnavut rahatlıkla kendi dedesinin de bir zamanlar Osmanlı Devleti’nin bir yeniçeri askeri olabileceği veya

³³⁰ Hilmi İSMAİLİ; Fatmir SEYDİU: Historiya E Pergjytshme E Shtetit Dhe E Drejtes, Prishtine: Universiteti I Prishtines.(Prishtine, 2000),s.271

olduğu düşüncesiyle baş başa kalmasına neden olabilmekte ve bununla gurur da duyulabilmektedir.

Resim İsmi: “Osmanlı” olarak verilmiştir.

Resim No: 09 “Osmanlı” resminde Osmanlı imajı:

- Resim daha önceden araştırmamızın gereği incelenen Arnavutça tarih kitabının kapak kısmından alınarak Osmanlı imajı hakkında bir fikir vermektedir.³³¹ Bu kitap Makedonya Cumhuriyeti’nde dini eğitim veren İsa Bey Medresesi’nde dördüncü sınıfta Osmanlı Devleti Hakkında İncelemeler kitabıdır. Bu kitabın kapağında tam teçhizatlı, atlı bir Osmanlı askerini görmekteyiz.

Resimdeki askerin ve atlı halinden ziyade resim ilk bakışta bakanlara Osmanlı İslam devleti imajıyla karşılaşılmaktadır. Resme baktığımızda Osmanlı atlı askerin uzun bir mızrağa sahip olduğuna görmekteyiz. Bu mızrağın dik bir şekilde göğe doğru yükseltirmiş bir şekilde tutulmaktadır, mızrağın ucunda bir sancak mevcut. Bu sancağın içinde ihtiva ettiği yazıların kelimeyi tevhit yazısı olduğunun görmekteyiz.

Osmanlı askerin heybetli bir şekilde duruşu güçlü ve dinç bir Osmanlı Devleti’ni temsil etmektedir. Yukarı doğru uzanan mızrağın ve sancakta ki kelimeyi tevhidin Osmanlı Devleti hakkında şu tarz bir Osmanlı imajını oluşturmaktadır:

Osmanlı Devleti’nin birinci ve en üstün gayesi ve ideali dünya üzerinde İslam dininin yayılması ve savunuculuğunun yapan Osmanlı imajı oluşturulmaktadır. Yani

³³¹ Seyyid. M. DİKEN: Studime Mbi Historine E Shtetit Osman, Meshiati İBİ’te Maqedonis.(Shkup, 1994).

Osmanlı devleti sultanını Müslümanların hamisi olduğu anlayışının da vermektedir. Burada Osmanlı hilafet müessesesinin mevcudiyeti vurgulanmaktadır.

Gravür İsmi: “Aniya Luftarake Turke” yani **“Türk Savaş Gemisi”** olarak verilmiştir.

Gravür No: 10 “Türk Savaş Gemisinde” Osmanlı İmajı:

Bu gravür Arnavutça tarih kitabından alınmıştır.³³² Kitabın tarihi metnin sağ kenarında bu gravür verilmiştir, bu gravürün yanındaki tarihi metninde Osmanlının güçlü deniz gücünün mevcudiyetinden bahsedilmektedir. Bunun yanında gravürdeki bu Türk savaş gemisinin Osmanlının sadece güçlü deniz gücü imajının yanında gravürdeki savaş gemisinin büyük, tam donanımlı yani askeri savaş teçhizatıyla donatılmış, denizlere hakim olmak için Osmanlı deniz politikasını ve Osmanlının denize ne kadar önem verdiklerinin önemini vurgulanarak Osmanlının fetih hareketinde deniz gücünün önemi hakkında bir Osmanlı imajı oluşturulmaktadır.

Resim İsmi: “5 Ekim 1912 Balkanlar Despotu İndirdi”

Resim No: 11 “5 Ekim 1912 Balkanlar Despotu İndirdi” Osmanlı İmajı:

Bu resimde temel ana konu Balkan Savaşlarında kazanılan başarının sonucunda Osmanlının Balkanlar’dan çekilmesi sembolize edilmiştir. Balkanlar’daki Osmanlı imajı despot olarak belirtilerek başlıkta olduğu gibi Balkanlar’ın despotu indirildi diye zikredilmiştir. Diğer bir sembol ise Ejder- Türk bütünleşmesi unutulmamış, yüzyıllar boyunca Avrupalı tarafından hatırlanmış, 19. yüzyılın

³³² Hinsi MÜZÜRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Lıbrit Shkollor (Tiran, 1996),s.65

sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün temsil edildiği betimlemelerde karşımıza farklı bir biçimde çıkmıştır.³³³

Resim İsmi: “1904 Türk Subay İmajı”

Resim No: 12 “1904 Türk Subay İmajı” Osmanlı İmajı:

Kılıcından kan damlayan, aciz, hilekar, tamahkar, şehvet düşkünü, aciz bir yansıma bulur sanatta. Bu tarz bir imaj Osmanlının Balkanlar’da ve Avrupa’daki imajının temelini teşkil etmektedir.³³⁴

³³³ Zafer TOPRAK: Cihan Harbinin Provası Balkan Harbi, Toplumsal Tarih (İstanbul, 2002),s.44

³³⁴ Kerem TOPUZ: Abdülhamit ve Türkiye’nin İmajı, Tombak.(İstanbul, 1998),s.44

IV. BÖLÜM

3. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ve yorumlarına dayalı ulaşılan sonuçlara değinilmiştir.

4.1. Sonuç

1. Makedonya Cumhuriyeti çok ulusların yaşadığı tabir caiz ise “İrklar Müzesi” olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde olduğu gibi günümüz Makedonya’sında da halen bir çok ulusun bir arada yaşadıklarına şahit olmaktayız. Makedonya Cumhuriyeti’ni bugün Türk, Arnavut, Makedon, Boşnak, Sırp, Çingene, Ulah ve buna benzer unsurlar harmonisi oluşturmaktadır. Bu çok milletli devletin arada sırada etnik ve siyasi sorunlar olduğu da görülmektedir. Fakat bu sorunlar kısa sürede anlaşmalarla nihayetine varmaktadır. Birçok milletten oluşan bu devletin çok milletli olmasının dezavantajlarının yanında çoğu zaman avantajları da vardır. Birkaç milletin bir arada yaşamaya alışması o toplumda farklı kültürel ve siyasi dinamiklerin oluşup gelişmesi demektir. İşte bu dinamiklerin ara sıra etkileşimi sonucunda ortaya ortak bir harmoninin çıkması demektir. Makedonya Cumhuriyeti’ndeki milletler bu topraklar yerleşmiş yeni milletler değildir, bunlar Osmanlı şemsiyesi altında yaşamış milletlerin gelişmiş ve olgunlaşmış hallerini oluşturan milletlerdir ve Makedonya’nın realitesini oluşturmaktadırlar. Balkanlar’ın hareketli ve huzursuz milletlerinin birtakım idealler peşinde koşmaları diğer Balkan ülkelerini ve dolayısıyla zaman zaman Makedonya

devletindeki milli dinamiklerin harekete geçmesine her zaman sebep olmuştur. Dağılan Yugoslavya ile beraber kurulan memnuniyetsiz küçük devletlerin bazıları her fırsatta hegemonik birtakım faaliyet ve maceralara kalkışmışlardır. Bu maceraların yönünün hangi yöne çevrilmişse o yönde bulunan ve yanında bulunan devletçiklerde etnik bazda bir hareketliliğe sebep olmuştur. Misal olarak Sırpların Kosova'daki Müslüman Arnavutlara yaptıkları Makedonya'daki Müslüman Arnavut milletinin milli duygularının kabartıp her fırsatta dışa fişkırmasının sağlarken, aynı devletteki Makedon milletini Sırplardan örnek alarak bunun gibi bir milliyetçilik tavrını alıp coşmalarına sebep olmuştur. Bu da Makedonya Cumhuriyeti'nin ara sıra sıkıntı ve huzursuzluk havasına bürünmesine neden teşkil etmiştir.

Fakat bütün bu olayların yukarıda zikrettiğim gibi kısa vadede olup bitmektedir. Asıl Osmanlının Balkan topraklarından çekilmesinden bu yana bir türlü bitmek bilmeyen bir mesele hala de devam etmektedir. İşte bu mesele Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzyıllar sonra bile günümüz Makedonya'sında bıraktığı izlerin yanlış anlaşılması ve bilerek veya bilmeyerek yanlış tanıtılması halen bir sıkıntıyı teşkil etmektedir. Bu sıkıntı Makedonya tarih kitaplarında da yazılı olan Osmanlı imajıdır. Makedonya ve Balkanlar'daki tarih kitaplarında oluşturulmuş Osmanlı İmajının her daim Balkanlar'da bilhassa Makedonya devletinde yaşayan öncelikle Türkleri ve daha sonra diğer Müslüman milletlerini derinden etkilemiş ve değişik kimlik ve kültürel sıkıntıların doğmasına zemin hazırlamıştır.

Bizim tez araştırma konusu olarak incelediğimiz, Makedonya tarih kitaplarındaki Osmanlı imajının günümüz Türk ve diğer Müslüman milletlerini derinden etkileyebileceği kanaatine vardık.

2. Geçmişte Osmanlı İmparatorluğunu oluşturan unsurlardan daha doğrusu Müslüman unsurlardan üç tanesi günümüzde Makedonya devletinde halen mevcutlar, bu üç unsur Türk, Arnavut (bu unsur Makedonya nüfusunun neredeyse %45 lik bir oranını oluşturmak üzere) ve Boşnaklardır. Günümüzde Arnavut ve Boşnak milleti Osmanlı zamanında İslam dininin kabulüyle kendilerine yeni din edinmelerinin yanında, kendilerini günümüze kadar devam edecek olan Osmanlı kültürünün bir parçası haline gelmişlerdir. İşte bu unsurların yüzyıllardır Osmanlının ta kendisi olurken Osmanlının Balkanlar'dan çekilmesiyle her ne kadar kendi milli devletlerini kurmuşlarsa da hala Osmanlı gelenek ve göreneklerine göre devam etmektedirler. Fakat değişen siyasi ve jeopolitik şartları yüzünden bazı unsurların zaman içerisinde Osmanlı Devleti'ne karşı antipati ve hatta aşırı derecede kin beslemeye başlamaları ve milli tarihlerine çıkarları doğrultularında Osmanlı imajı oluşturmaları bu Arnavut ve Boşnak unsurları Osmanlıdan ve dolayısıyla Osmanlı varisi günümüz Türkiye Cumhuriyeti'ne bakış açılarında değişiklikler yapmıştır. Burada tarihi kötü anlamada kullanım da denilebilir.

Bu bakış açılarına girmeden önce şunu da belirtmek isterim ki Balkanlar'da yaşayan unsurların neredeyse tümü geçmişteki Osmanlı Devleti ile günümüz Türkiye Cumhuriyeti arasında bir ayrım yapmamakta ve Türkiye Cumhuriyetinin Osmanlının devamı olarak görmekte ve nitelendirmektedirler. Bu anlayış Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan milletlerin neredeyse hepsinde böyledir.

Makedonya Cumhuriyeti'nin günümüz nüfuzunun % 4'lük bir oranını Türkler oluşturmaktadır. Balkanlar'a ve Makedonya'ya yerleşen Türklerin tarihi geçmişlerinde Osmanlı sayesinde Anadolu'dan getirilmiş yörük aileleri olduğu bilinmekte ve bunun yüzündendir ki Makedonya'daki Türkler günümüz Türkiye

Cumhuriyeti’ni ve dolaylı olarak Osmanlı Devleti’ne aşırı derecede sempati ve hayranlık duymaktadırlar. Ve kendilerine “Evladı Fatihan” ünvanına layık görmelerinin sebebi bu Türklerin Anadolu Türklüğünün bir parçası olduklarındandır. Fakat Osmanlı Devleti’nin Balkanlar’dan bir daha geri gelmemek üzere çekilmesiyle artık Balkanlar’daki Türklere iki alternatif kalmıştı:

Birincisi her şeyini bırakıp yeni Anadolu’ya göç etmek.

İkincisi ise Balkan topraklarında kalıp aşağılanma ve zulme tabi olmak gibi alternatifleri kalmıştır. Kimi Türkler göç etmiş kimileri ise Balkanlar’ı vatanları olarak kabullenip oldukları yerlerde kalmışlardır. Yıllardır bu saydığımız iki alternatif Balkanlar’da ve Makedonya’daki Türklerin bir nevi kaderleri olmuştur. Fakat günümüzde bu kader her ne kadar değişmiş ise de son dönemlerde Makedonya’daki Türkleri rahatsız eden farklı ve can sıkıcı bir mesele mevcuttur. Bu mesele ise Makedonya’daki tarih kitaplarında mevcut Osmanlı imajı meselesidir.

Peki bu mesele niye Makedonya’daki Türkleri rahatsız etmiştir ?

Yaptığımız araştırmalara dayanarak Osmanlının Balkanlar’dan çekilmesinden sonra Balkan tarih kitaplarına Osmanlıyla ilgili hoş olmayan ve asılsız iddialar eklenerek dar manada Makedonya’da, geniş manada Balkanlar’daki Türkleri derinden etkilemektedir.

Bu tarih kitaplarındaki kullanılan yanıltma tekniği sayesinde Osmanlıya atfedilen şeyler Makedonya’daki Türklere atfedilmese de buradaki Türkler Osmanlının bir parçası oldukları için, Osmanlı eşittir Türkler anlayışı olduğu için Makedonya Türklerini huzursuz ederek memnuniyetsizliklerimizi artırmaktadır. Biz Türkleri rahatsız eden iddialara bakacak olursak genel manada tarih kitaplarında oluşturulmuş vahşi, katliam yapan, barbar, kuralsız, zulümle intikam alan gibisinden

Osmanlı imajları bizleri rahatsız etmektedir.³³⁵ Bu tarz imajın araştırmamızın “Tarih Kitaplarında Osmanlının İki Temel İmajı” konulu kısmında daha geniş olarak yer verildiği için burada sadece yüzeysel geçinip asıl mevzuumuz üzerinde durulacaktır.

Bu tarz bir imajın Balkanlar’daki Türkleri rahatsız etmekle kalmayıp, resmi tarih kitaplarında bu tarz şeyler anlatıldığı için bunları okuyan genç lise veya orta okul Türk öğrencileri üzerine nasıl bir etki bırakabileceğini tahmin etmek bile istemeyiz. Acaba bu tarz bir Osmanlı imajı Türklerin Osmanlı Devleti’ne hangi gözle bakacaklarına ve nasıl bir Osmanlı kimliğinin kafalarında oluşacağını anlamak için zorlanmamak gerekir. Bu tarz bir Osmanlı imajı genç nesillerin ikiliğe düşmelerine ya da daha fazla milli duygularının tahrik olmasına neden olmaktadır. Bu da Makedonya’da huzursuzluğun ve etnik problemlerin doğmasına neden olabilir. Bu tarz Osmanlı imajı Türkleri doğrudan doğruya milli olarak etkilerken bu bölgelerde yaşayan Türklere karşı diğer milletler tarafından farklı bir bakış açısı oluşturulmaktadır. Her ne kadar tarih kitaplarında yazılanlar o dönemin Osmanlı

³³⁵ Ali HADRİ: Historia E Popullit Shqiptare, Enti I Teksteve Dhe I Mjeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves. (Prishtine, 1967),s.70

Hinsi MÛZÛRİ: Hinsi MÛZÛRİ: Historia E Popullit Shqiptar, Shtepia Botuese E Librit Shkollor.

(Tiran, 1996),s.50-51

Aleksandar TRAYANOVSKI: Historia III , Prosvetno Delo (Skopje, 1996),s.95

Toena BOTİMET: Historija E Popullit Shqiptar I, Akademia Shkencave E Shqiprise Institutsioni I Historise.(Tiran, 2000),s.376

Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI; Risto DİNEV; Georgi DİMOVSKI; Yovan KOCANKOVSKI; Georgi TANKOVSKI: Istorija II, Prosvetno Delo.(Skopje, 1975),s.94

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: Istorija III, Prosvetno Delo.(Skopje, 1986),s.76

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.122

Dimitar MİTOVSKI; Trpko PANGOVSKI; Milka TODOROVSKA: a.g.e.,s.128-131

Aleksandar Stoyanovski; İvan Kantarciev; Danco ZAGOROVSKI; Mihaylo APOSTOLOVSKI: Istorija Na Makedonskiot Narods. Pecatnitsa na Makedonija.(Skopje, 1988),s.91

Dimitar VLAHOV: Iz Istorije Makedonskog Naroda, Prosvete Izdavačko Preduzeće Srbije.(1950,Beograd),s.11

Dimitar VLAHOV: a.g.e.,s.12

Boyo GRAFENHUER; Dušan PETROVIĆ; Yassoslav SİDAR: Narodana Isorija Na Sotsialitsicka Federativna Republika Yugoslaviya, Prosveta.(Beograd, 1953),s.695

Devleti için yazılmış olsalar da bu mesele günümüze indirgenerek bugünün Türklerine de atfedilmeye başlayacaktır. Bir nevi Osmanlının yapmadığı bir şeyi yaptı gibi göstererek günümüz Türkleri yaşadıkları bölgelerde kültürel ve kimlik sıkıntılarının yaşanmasına neden teşkil edebilir. Tarih kitaplarındaki farklı Osmanlı imajının Türk milletini bilinçli veya bilinçsiz kendi tarihlerinin bir parçası olan Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulmaya çalışılan bu imajı kabul etmemek ve reddetmeye gitmelerine ve bunun için ileriye dönük devlete karşı bir küsmeye itmektedir.

Resmi tarihlerde Osmanlı hakkında oluşturulan imajın Makedonya'daki Türklerin kendi milliyetine karşı yapılmış bir hakaret ve aşağılama olarak algılamalarına sebep olmaktadır.

Bu tarz Osmanlı imajı sadece Türlerin kendi aralarında huzursuz bir psikolojiye bürünmelerinin yanında Türklerle yüzyıllardır beraber yaşayan diğer milletlerde de Türkler karşı bir antipatinin oluşmasına neden teşkil etmektedir.

3. Makedonya'da yaşayan Arnavut, Boşnak gibi Müslüman milletlerin de kendi resmi tarihlerinde yukarıda zikredilen Osmanlı imajı gibi bir imajı içermesi bu milletlerde Osmanlıya ve doğrudan Türkler karşı ön yargılı olmalarına neden olmaktadır. Makedonya'daki diğer Arnavut, Boşnak, Çingene gibi milletlerin yüzyıllar Osmanlı Devleti bünyesinde dini bir birlik içerisinde ve tüm milli ve dini haklarına sahip bir şekilde yaşamaları Osmanlının Balkanlar'dan çekilmesinden sonra da devam etmiştir. Fakat bu milletlerin kendi tarih kitaplarında Osmanlı hakkında yazılanlar bu birlik ve beraberlik anlayışına zarar getirecek derecede tehlikeli bir durum arz etmektedir. İncelememizde "Belli Bir Olaya Sabitlenme Tekniği" sayesinde Balkanlar'daki Osmanlının yaptığı bir olayın sürekli tekrarlanıp

durması birlik ve beraber yaşama anlayışını bitirmektedir. Yukarıda zikredilen milletlerden Arnavut milletinin tarih kitaplarının incelememiz esnasında Makedon tarih kitaplarındaki Osmanlı imajının nerdeyse aynısının varlığını görmüştük. Bunun böyle olmasının nedenine gelince zaten Arnavutça tarih kitapların çoğu Makedon dilinden Arnavutçaya tercüme edildiği içindir. Tarih kitaplarında mevcut Osmanlı imajının bu sefer Arnavutlar tarafından okunarak Osmanlı ve dolaylı olarak Makedonya'daki Türkler karşı cephe almasına neden olabilir. Arnavut milletinin aynı ön yargılı Osmanlı imajıyla beslenmeleri iki millet arasında nefretin doğmasına neden teşkil edebilir. Tarih kitaplarında iddia edilen vahşet ve zulüm yapan Osmanlı imajına göre Osmanlılar Arnavutlara karşı da haksız davrandığına dair bilgiler mevcuttur. Bunun böyle olması Osmanlıya karşı farklı bir yaklaşımın oluşmasını sağlarken diğer yandan iki millet arasında uçurumların olmasına neden olabilir. Bu durum da aynı dine mensup ve Osmanlı'nın önemli unsuru olan bu iki milletin yüzyıllar sonra birbirlerine küsmesi demektir. Bunun da resmi tarihte oluşmuş Osmanlı imajın sayesinde olabilir. Oysa bu iki milletin hem dini hem de kültürel o kadar ortak noktaları var ki çoğu konuda birbirinden ayırmak imkansızdır. Balkanlar'daki son dönem artan milliyetçiliğin eski Osmanlı milletlerinin hemen hemen hepsine sirayet ederken, bu durum bu milletlerin kendi milli tarihlerine yansıtılmıştır. Bunun böyle olması ortaya çoğu Balkan milletinde ortak bir düşman oluşturmaya gidilmiş ve o dönemin getirdiği kendi devletini kurma heyecanına kapılarak Osmanlı'yı her şeyin suçlusu konumuna getirip tarihlerine bu ortak düşmanı almışlardır. Bu düşmanlık günümüzde eskiye nazaran güçlü olmasa da devam etmektedir ve çoğu zaman buna tarih kitaplarında da rastlanılmaktadır. İşte tarih kitaplarındaki oluşturulan Osmanlı imajı Makedonya'da yaşayan Makedonlar, Arnavutlar ve diğer milletlerin Osmanlı

Devleti'ne dolaylı olarak da Türklere karşı olumsuz duyguların beslenilmesine neden olmuştur.

4.2. Öneriler

Bu başlıkta araştırmanın sonuçlarına ve bulgularına dayanılarak şu önerilere yer verilmiştir.

- Makedonya ve Türkiye Cumhuriyeti'nin belirli periyotlar içerisinde değişik komisyon veya farklı birer şekilde bir araya gelip tarih kitaplarındaki gerçeklerin ortaya çıkartılması için çalışmaların yapılması gerekmektedir. İki tarafın da ellerindeki tarih belgeleri ortaya koyarak bu soruna bir tür çare bulmak zorundalar.
- Makedonya'daki tarih kitaplarında mevcut, bilinçli veya bilinçsiz oluşturulmuş yanıltıcı bilgilerin giderilmesi için bu bizim yaptığımız araştırmaların genişletilmesi ve çoğaltılması yapıldıktan sonra bunun düzeltilebilmesi için Makedonya ile ortak çözüm yolunun aranması gereklidir.
- Madem tarih bir bütün olarak incelenmektedir, o zaman Makedonya'daki tarih kitaplarında mevcut konuların verilişinde belirli olayların ön plana çıkartılması ve buna göre bir milletin değerlendirilmesi yolunun durdurulması gerekmektedir. Bunun için tekrar Makedonya tarih kitaplarında bu tekniğin kullanılıp kullanılmadığı sorunu öncelikle giderilmeli ve bunu sonucun da düzeltilmesi için çaba harcanmalıdır.

KAYNAKÇA

ALEKSANDAR, Trayanovski. (1995). **Historia**. Skopje: Prosvetno Delo

ALTAY, Mutlu.(1955).**Türkler İçin Ne Diyorlar**. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

ARNOLD, T.W.(1982). **İntişar-ı İslam Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları, No: 24, İkinci Baskı

BASHKESIA FETARE İSLAME E REPUBLIKES SE MAQEDONİSE. (2003).
Kushtetuta E Bashkesise Fetare İslame E Republikes Se Maqedonise. Shkup.

BELİÇANSKİ, Tsvetan, T. Blagoya, K. Aleko. (1986). **İstoriya IV**. Skopje: İzdanie Na Prosvetno Delo

CAMBAZOVSKI, Panta.(1957). **Turski Dokumenti Za Makedonskata Istoriya 1818-1827**. Skopje: Institut Za Natsionalna Istoriya

CANA, Zekirria. (1979). **Levizja Kombetare Shqiptare Ne Kosov 1908-1912**. Prishtine: Rilindja

CASSTELLAN, Georges.(1995). **Balkanların Tarihi**. İstanbul: History Des Balkans Tarih Dizisi, Onk Ajans

CURDER. M, Vasic. (1962). **Yugoslovenskite Drjavı Pod Turskata Imperia**. Zagreb: İzbrani İzvori

ÇETİNER, Yılmaz . (1994). **Şu Bizim Rumeli**. İstanbul: Milliyet yayınları A.Ş.

DİKEN, S. Muhammed. (1994). **Studime Mbi Historine E Shtetit Osman**. Skopje: Meshiti İ Bİ'te Maqedonis

DİNEV, Risto, D. Georgi, K. Yovan, T. Georgi. (1975). **İstorija II Gimnaziya**. Skopje: İzdanie Na Prosvetno Delo

DURDEVİC, Bogdan, MİLAN, Vasic. (1962). **Yugoslovenskite Drjavı Pod Turskata Imperia**. Zagreb: İzbrani İzvori

FEYZULLAH, Şaban. (1998). **Lise Tarih Notları**. Tetova: Meslek Sağlık Lisesi Nikola Şteyn

FRANLED, Eran.(1995). **Paradox In The Identity of Masedonian Muslims**. Miami:University Pres

- GAVRANKAPETANOVIĆ, Munir.(1993). **Mladi Muslimani**. Sarajevo: Sloboda
- GRAFENHAUER, Bogo, P. Dušan, S. Yazoslav. (1953). **İstorija Na Yugoslovenskite Narodi**. Beograd: Prosveta
- H.T. Norris. (1993). **İslam İn The Balkans**. Amerika: Üniversity of South California
- HADRI, Ali. (1967). **Historia E Popullit Shqiptare**. Prishtine: Enti I Teksteve Dhe I Myeteve Mesimore I Krahines Socialiste Autonome Te Kosoves
- HAMMER, Josep.(1839). **History De Lempair L'Otoman, Depuis Son Orgine jusqu'a nos jours**. Paris
- HATİPOĞLU, Murat.(2002). **Makedonya Sorunu Düünden Bugüne**. Ankara: Avrasya Bir Vakfı ASAM Yayınları: 34, Balkan Araştırmalar Dizisi:6.
- HUNTCHINSON K. Francis.(1999). **Otomobil İle Gezi Balkanlar 1908**, İstanbul: Aksoy yayınları
- HYUSAMEDİN, Feray.(1999). **Skice e Mendimit politik Shqiptar**, Shkup: Logos A
- İSMAİLİ, Hilmi, SEYDİU, Fatmir. (2000). **Historia E Pergjithme**. Prishtine: Shtepia Botuese
- İZETBEGOVIĆ, Aliya.(1993). **İslamska Deklaratsia**, Bosna Hersek

KARPAT, Kemal.(2004). **Osmanlı ve Dünya -Osmanlı Devleti ve Dünya Tarihindeki**

Yeri.İstanbul: Ufuk Kitapları:4, Tarih Dizisi:1

KİTAP YAYINEVİ.(2005).**Dünyada Türk İmgesi.**İstanbul: Kitap Yayınevi-83, Tarih ve

Coğrafya Dizisi-33

KONSTANTİN, Yosif.(1990).**Belgrad-İstanbul Roma Yolu.** Ankara: Kültür Bakanlığı

KUSEVSKİ, Voyo, D. Yordan, P. Trpko, B. Tsvetan. (1974). **Istorija I.** Skopje: Prosvetno

Delo

LAPE, Lyuben. (1979). **Zbirki Ot Makedonskata İstorja.** Skopje: Prosvetno Delo

Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Kurumu Genel nüfus sayımı yayınları

1991-94

Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Kurumunun Eğitim ile ilgili yayınları: 97/98,

98/99

Makedonya Cumhuriyeti Üsküp Üniversite yıllık bültenleri 1997/98, 98/99, 99/00,

Devlet memurları ajansı, 2001

MANTRANİT, Robert.(1989). **Historia E Perandoris Osmane.** Paris:Shtepia Botuese

Ditura

MARTINOVIĆ, Niko. (2005). **Crna Gora Biografski Zapisi I Tragom istorijskih Mijenja**. Pobjeda COBISS.CG-ID 9749520. Crna Gora

MATKOVSKI, Aleksandar.(1992). **Balkanot vo Delata Na Stranskite Patopisci 1402-1657**. Kultura. Skopje

MILADINOV, Simo. (1993). **Historia I**. Skopje: Prosvetno Delo

MIRKO, Jeljel. (1963). **Istorija II Gymnazija**. Skopje: Prosvetno Delo

MITOVSKI, Dimitar, P. Trpko, T. Milka. (1986). **İstorija III**. Skopje: İzдание Na Prosvetno Delo

MITOVSKI, Dimitar, P. Trpko, T. Milka. (1990). **Tarih VII**. Üsküp: Prosvetno Delo

MLADENOVSKI, Simo. (1994). **Kniga Na Historia**. Skopje: Prosvetno Delo

MLADENOVSKI, Simo. (1994). **Sınıf V için Tarih Okuma Kitabı**. Üsküp: Prosvetno Delo

MUMINOVIĆ, Rasim. (1994). **Fenomenologiya Sırpskog Genotsıda**. Sarayevo: Knijevna Bibloteka

MYZRI, Hinsi. (1996). **Historia E Popullit Shqiptare**. Tirane: Shtëpia Botuese E Librit Shkollor

ORTAYLI, İlber.(2004). **Osmanlı Barışı**. İstanbul: Ufuk Kitapları:39, Tarih Dizisi:13.

PANOV, Branko. (1996). **Historia II**. Skopje: Prosvetno Delo

PANOV, Branko. (2001). **Historia II**. Skopje: Prosvetno Delo

SAFRAN, Mustafa. (2000). **Tarih Eğitimi ve Öğretimi Makaleleri**. Ankara

SANDER, Oral. (1969). **Balkan Gelişmeleri ve Türkiye 1645-1965**. Ankara

SANDER, Oral.(1998). **Siyasi Tarih 1918-1994**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları ISBN 975 533 005 4, 6 Baskı

SANDER, Oral.(2000). **Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları ISBN 975 533 043 7, 8 Baskı

STOYANOVSKI, Aleksandar, K. Ivan, Z. Daço. (1988). **İstorijska Na Makedonskiot Narod**. Skopje: Narodna Fakultena Biblioteka

TODOROVA, Maria. (2003). **Balkanlar'ı Tahayyül Etmek**. İletişim Yayınları 878 Araştırma-İnceleme Dizisi 137. İstanbul

TODOROVA, Mariya.(1995). **The Otoman Legacyn the Balkans and a Mirror of the New İnternational Order.** İstanbul

TODOROVSKI, Gligor. (1984). **Reformite Na Makedoniya Od Srana Na Evropskite Sili.** Skopje: Prosvetno Delo

TOENA, Botimet.(2000).**Historia E Popullit Shqiptar I.** Tirane: Akademia Shkencave E Shqiprise İstitutsioni I Historise

TRAAYNOVSKI, Aleksandar. (1996). **Historia III.** Skopje: Prosvetno Delo

TUFAN,Muzaffer. (1989). **Göç Hareketleri ve Yugoslavya Türkleri.** Ankara:Atatürk Kültür Dil ve Tarih yüksek Kurumu, Atatürk Tarih Kurumu yayınları, Cilt 5 sayı

TURAN, Osman.(1969).**Türk Dünya Nizamının Milli, İslami ve İnsani Esasları.**İstanbul: Turan Neşriyat ve Matbacılık, cilt II.

TURAN, Refik, S. Mustafa, Y. Semih, H. Necdet, M. Şahin, Ç.A. Mehmet. (2003). **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi.** Ankara

VELYANOVSKA, Novica, M. Simo, K. Stoyan, N. Svetozar. (1991). **Tarih VIII.** Üsküp: Prosvetno Delo

WOLFF. L, Robert. (1956). **The Balkans in Our Time.** Cambridge: Harvard University Pres

YELAVIÇ, Barbara.(1999). **Istorija Na Balkanot (XVIII-XIXy.y)**. Skopje: Novinsko
Izdavacka Kuça List

YELAVIÇ, Barbara.(1999). **Istorija Na Balkanot (XXy.y)**. Skopje: Novinsko Izdavacka
Kuça List